

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU ANABİLİM DALI

SPOR MÜSABAKALARINDA YARALAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Ekrem Ayhan KILIÇARSLAN

Danışman

Dr. Öğretim Üyesi Makbule Ezgi ERTEN

Ekim 2019

KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Dr. Öğretim Üyesi Makbule Ezgi ERTEN danışmanlığında Ekrem Ayhan KILIÇARSLAN tarafından hazırlanan “Spor Müsabakalarında Yaralama” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim dalında oy çokluğuyla Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.../.../20..

(Tez Savunma Sınav Tarihi Yazılacak)

(İmza)
[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)
.....

[İmza]
[Unvanı, Adı ve Soyadı]
.....

[İmza]
[Unvanı, Adı ve Soyadı]
.....

[İmza]
[Unvanı, Adı ve Soyadı]
.....

[İmza]
[Unvanı, Adı ve Soyadı]
.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../20..

(Ünvan, Adı Soyadı)

Enstitü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum Spor Müsabakalarında Yaralama adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

Tarih
Adı Soyadı
İmza

ÖZET

Günümüze kadar sürekli gelişerek olgunlaşan spor, artık yalnızca eğlence ve dinlenme aracı olmaktan çok daha öte bir öneme sahip olmuş, yarattığı ekonomik değer ile milyar dolarların telaffuz edildiği, yalnızca sporu icra eden kişilerin değil, gerek bahis gerekse de reklam ve sponsorluk gibi faaliyetlerle herkesin para kazanabildiği bir sektör haline gelmiştir. Futbol başta olmak üzere ülkeden ülkeye değişkenlik gösterir şekilde farklı branşlarda spor müsabakaları, devletin de toplum yapısına katkısı sebebiyle desteklemesi ile önemle takip edilen sosyal aktivitelere dönüşmüştür. Spor müsabakalarının bu özellikleri sebebiyle artan popüleritesi, birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Gerçekten, sporda kazanmanın çok önem kazandığı ve artık neredeyse her şey olduğu günümüzde, sporcuların kazanma hırsı ve taraftarların yoğun baskısı ile birlikte spor müsabakalarında şiddet ve yaralanmalar artmıştır. Spor müsabakalarında, yaralanmaya neden olan sporcu eylemleri, kasıt olmaması ve oyun kuralları dahilinde olması halinde hukuka uygun kabul edilmektedir. Yalnızca kasıtlı olarak yapıldığında ve oyun kuralları dışına çıkıldığında söz konusu eylemlerin cezalandırılmasına izin verilmiştir. Biz bu çalışmamızda, niyet okuyuculuğuna kaçmadan, belirlediğimiz kriterler yardımıyla kastın tespitinin teknolojik gelişmelerle artık mümkün olması dahilinde spor karşılaşmalarında meydana gelen yaralanma ile sonuçlanan sporcu eylemlerinin hukuki koruma şemsiyesi altından çıkarılarak, sporcu sağlığının korunması ve böylece sporun işlerliği ve sağlıklı bir toplum yaratma amacına hizmet edebilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, spor hukuku ile ceza hukukunun sıkı bir ilişkiye girmesi gerektiğini düşünmekle, çalışmamızı bu iki ana disiplin üzerinde yapacağımızı, bu alanda yapılacak çalışmalara da katkı sağlamasını amaçladığımızı belirtmek isteriz.

ABSTRACT

Having developed continuously, sports are not only considered activities for leisure time and relaxation but also activities which have attained economic value. They have become a part of a huge sector where not only players, but everyone, can make an income out of betting or advertising and sponsorship activities. Sports competitions, especially football matches, have been transformed into social activities that are closely encouraged and supported by the state due to its contribution to the social structure. However, this phenomenon has brought about many problems. In the contemporary world of sports, as a result of the ambition of victory and the intense pressure of the fans, incidents of violence and injuries have increased. During the sports competition, actions that cause injury are considered to be lawful if they are not intentional and take place by rules of the game. Only when those actions are carried out on purpose to inflict harm on the other players and violate the rules of the game was it possible to punish the actions at stake. Within the scope of this study, we would like to portray the fact that thanks to technological advancement, it is now possible to determine whether the actions inflicting harm on other players are intentional or not with the aim of protecting well-being of players, thus contributing to the endeavors for safeguarding the public interest. In this thesis, we would like to unfold how sports law and criminal law are strongly correlated with each other, which would be the contribution we would like to make.

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.,	: Adı Geçen Eser
AB	: Avrupa Birliği
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GÜ	: Galatasaray Üniversitesi
IOC	: Uluslararası Olimpiyat Komitesi
K.	: Karar
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
PVSK	: Polis Vazife Salahiyetleri Kanunu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TFF.	: Türk Futbol Federasyonu
TL	: Türk Lirası
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vb.	: ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri
vs.	: ve saire
yy.	: Yüzyıl

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR İLE SPOR HUKUKU'NUN TARİHİ GELİŞİMİ VE İŞLEVİ.....	5
1. SPOR.....	5
1.1. Tanım ve Tarihçe	5
1.2. İŞLEVİ.....	12
1.2.1. Estetik ve Ekonomik İşlevi	12
1.2.2. Politik işlevi	12
1.2.3. Psikolojik İşlevi.....	13
1.2.4. Para-Militer İşlevi.....	14
1.2.5. Uyum İşlevi.....	14
2. SPOR HUKUKU.....	15
2.1. Tanım ve Tarihçe	15
2.2. Dünyada Spor Hukukunun Gelişimi	19
2.3. Türkiye’de Spor Hukukunun Gelişimi	20
2.4. Spor Hukukunun Kaynakları	24
3. SPOR-HUKUK İLİŞKİSİ.....	25
3.1. Genel Olarak	25
3.2. Spor Hukuku’nun Diğer Hukuk Dalları İle İlişkisi	29

3.2.1. Genel Olarak	29
3.2.2. Spor Hukuku-Anayasa Hukuku İlişkisi.....	29
3.2.3. Spor Hukuku-Medeni Hukuk İlişkisi	30
3.2.4. Spor Hukuku-Borçlar Hukuku İlişkisi	31
3.2.5. Spor Hukuku-Ticaret Hukuku İlişkisi	32
3.2.6. Spor Hukuku-Ceza Hukuku İlişkisi	33

İKİNCİ BÖLÜM

KASTEN YARALAMA SUÇUNUN TARİHİ GELİŞİMİ VE ÖZELLİKLERİ	35
1. YARALAMA	35
1.1. Genel Olarak	35
1.2. Tanım ve Tarihçe.....	38
2. KASTEN YARALAMA	41
2.1. Genel Olarak	41
2.2. Korunan Hukuki Değer	42
2.3. Suçun Maddi Unsuru	42
2.4. Suçun Manevi Unsuru.....	45
2.5. Suçun Faili	46
2.6. Suçun Mağduru	47
2.7. Hukuka Aykırılık Unsuru	48
2.8. Suçun Tamamlanması	49
3. SUÇA TEŞEBBÜS	49
3.1. Genel.....	49
3.2. Unsurları	50
4. HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ.....	51
4.1. Genel Olarak	51
4.2. Hukuka Uygun Sayılan Haller	51

5. KASTEN YARALAMA SUÇUNUN AĞIRLAŞTIRICI SEBEPLERİ	52
6. KASTEN YARALAMA SUÇUNUN HAFİFLETİCİ SEBEPLERİ.....	55
6.1. Genel Olarak	55
6.2. Suçun Hafifletici Sebepleri.....	55
6.2.1. Yaralama Fiilinin Etkisinin Hafif Olması	55
6.2.2. Yaralamanın İhmali Davranışla İşlenmiş Olması	55
7. İHMALİ DAVRANIŞLA KASTEN YARALAMA	56
7.1. Genel Olarak	56
7.2. Kasten Yaralama Suçu ile Karşılaştırılması.....	56
8. TAKSİRLE YARALAMA.....	57
8.1. Genel Olarak	57
8.2. Kasten Yaralama Suçu İle Karşılaştırılması	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SPOR MÜSAKALARINDA YARALAMANIN TESPİTİ SORUNU İLE FAİLİ VE MÜEYYİDELERİ.....

61

1. SPOR MÜSABAKALARI	61
1.1. Tanım ve Tarihçe	61
1.2. Sujeleri.....	65
1.2.1. Genel Olarak	65
1.2.2. Sporcular.....	65
1.2.3. Teknik Direktörler	67
1.2.4. Antrenörler.....	68
1.2.5. Menajerler.....	69
1.2.6. Yöneticiler	71
1.2.7. Hakemler	72
1.2.8. Gözlemciler.....	73

1.2.9. Taraftarlar	74
1.2.10. Organizatörler	77
2. SPOR MÜSABAKALARINDA YARALAMA VE TESPİTİ.....	79
2.1. Genel Olarak	79
2.2. Spor Müsabakalarında Yaralamanın Tespiti Sorunu	82
2.3. Cebre Dayalı Olmayan Spor Müsabakalarında Yaralamanın Tespiti	84
2.3.1. Genel Olarak	84
2.3.2. Müsabaka Kurallarına Aykırı Eylem	85
2.3.3. Müsabaka Kurallarına Uygun Ancak Netice İtibariyle Yaralama Niteliğinde Eylem	86
2.4. Cebre Dayalı Spor Müsabakalarında Yaralamanın Tespiti	88
2.4.1. Genel Olarak	88
2.4.2. Kastın aşılması	89
2.4.3. Müsabıklararası Husumet.....	90
3. SPOR MÜSABAKALARINDA YARALAMANIN FAİLİ VE MAĞDURU.....	92
3.1. Faili.....	92
3.1.1. Genel Olarak	92
3.1.2. Sporcular.....	93
3.1.3. Seyirciler.....	95
3.1.4. Antrenörler.....	97
3.1.5. Yöneticiler	98
3.1.6. Hakemler	99
3.1.7. Organizatörler	100
3.2. Mağduru.....	102
4. SPOR MÜSABAKALARINDA YARALAMA SUÇUNUN MÜEYYİDELERİ	104
4.1. Genel Olarak	104

4.2. Türk Ceza Kanunundan Doğan Müeyyideler	106
4.3. Disiplin Müeyyideleri	108
SONUÇ	112
KAYNAKÇA	115

GİRİŞ

Genel olarak ülkeler, ceza kanunlarındaki çeşitli maddelerle suç işleyen ve bu yolla kamu düzenini bozan kişilere karşı, eylemine uygun yaptırımlar uygulamaktadırlar. Fakat bu yapılırken, hukukun, topluma sağladığı üstün menfaat gibi kendine has özellikleri gereği bazı eylemlerin kanuna uygun olduğu kabul edilerek cezalandırmadığı görülmektedir. Bunun sonucunda da doğal olarak herhangi bir cezai takibat başlatılmamaktadır.

Teknolojik gelişme ile birlikte kitlelere daha rahat ulaşabilme imkanı bulan spor müsabakaları bu bağlamda spora artan ilgi ile birlikte ekonomik bir değere de kavuşması sebebiyle spor müsabakalarında ortaya çıkan haksız fiillerin ve bu doğrultuda meydana gelen yaralanmaların hukuka uygun olup olmadığının tartışılması zorunluluğunu doğurmuştur. Haksız fiillerin hukuka uygunluğu hem ceza hukuku hem de özel hukukun inceleme alanına girmektedir.

Bu özelliği sebebiyle, spor müsabakalarını doğası gereği cebir gerektirip gerektirmemesi dahilinde ayırarak incelemeye tabi tutmak gerekmektedir. Zira, bazı spor branşları rakibe şiddet uygulamayı zorunlu kılan ve yalnızca bu şiddet ile müsabakayı kazanma hedefine ulaşılabilme imkanı sağlayan niteliktedir. Buna örnek olarak boks, judo, hatta son yıllarda ilgi çeken kafes dövüşleri örnek gösterilebilir. Bu neviden spor branşlarında karşılıklı şiddet oyunun kuralı olup, aksi düşünülemez. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, şiddete izin verilmesi yapılan eylemin oyun kurallarına uygun olması şartına bağlıdır. Bu şekilde hareket eden yani şiddet uygulasa bile bunu oyun kuralları içerisinde gerçekleştiren sporcu bu eyleminin neticesinden sorumlu tutulamaz.

Bazı spor branşlarında ise rakibe karşı şiddet uygulamak oyunun kuralı dışında sayılır ve sporcu bu eyleminin sonucuna katlanmak zorunda kalır. Bu tarz spor dalları şiddet gerektirmeyen nitelikte olup, başlıca futbol, basketbol, voleybol örnek verilebilir. Bu sayılan spor dallarında, rakibe üstünlük sağlamak için cebir ve şiddet uygulanması sporcudan beklenmez.

Burada temel nokta, sporcunun eyleminin oyun kurallarına uygun olup olmadığında toplanmakta, şayet oyun kurallarına uyulmasına rağmen yaralanma veya ölüm meydana gelse bile eylemi gerçekleştiren sporcu bu eyleminden sorumlu tutulamayacaktır. Fakat oyun kurallarına uyulmaması sebebiyle meydana gelen yaralanma, sakatlanma veya ölüm gibi hadiselerde, eylemi gerçekleştiren sporcu, varsa kastı veya taksiri bulunması şartıyla sorumlu tutulabilecektir.

Sporun bahsettiğimiz bu özelliği sebebiyle ve toplumsal yarar kriteri dahilinde, müsabaka esnasında meydana gelen kanunun suç kabul ettiği bir eylem gerçekleştiğinde, herhangi bir suç gibi mi cezalandırılacağı, yoksa çeşitli kriterlerle kanuna uygun kabul edilip cezalandırılmayacağı mı, uzun süre doktrinde tartışılmıştır. Kanuna uygun kabul edilip cezalandırılmaması görüşünü benimseyen ceza hukukçuları, bunu şiddet olayına maruz kalan sporcunun rızası başta olmak üzere, manevi unsura ve özellikle kastın yokluğu kriterlerine dayandırmışlardır. Sporun toplumun yararına kabul edilen amaca ulaşmak için uygun bir araç olduğundan hareketle, bazı ceza hukukçuları, müsabakada gerçekleşen eylemin suç olarak düzenlense bile hukuka aykırı kabul edilemeyeceğini ileri sürmüşlerdir. Doktrinde tartışılan tüm bu görüşler dahilinde tartışmanın, spor müsabakaları esnasında karşı tarafa müsabaka türüne göre izin verildiğinin dışında rakibe zarar verme kastı olmadan meydana gelen yaralanmaların suç oluşturup oluşturmayacağı, Suçun oluşması için gerekli olan manevi unsurun hangi kriterlere göre ve nasıl belirleneceği, sporcunun bu tarz eylemi sebebiyle cezalandırılıp cezalandırılmayacağı noktasında toplandığı görülmektedir.

Ceza Hukuku'nun toplumsal yararı üstün tutan anlayışı çerçevesinde konuya yaklaşılmalı, bu soruların cevabı verilirken bu kriter ışığında hareket edilmeli, sporun tüm bireyi ve doğal sonucu olarak toplumun gelişmesine katkısı gözetilerek, kanunun suç saydığı eylemleri hukuka uygun kabul ettiği bilinmelidir. Ayrıca birkaç kötü örnek dışında genel olarak spor karşılaşmalarında oluşan zararların çoğunlukla taksirle meydana geldiği, kasten gerçekleşmediği unutulmamalıdır. Hal böyle iken, zarar verme kastı olmadan taksirle meydana gelen bu zarardan sporcuların sorumlu tutulamayacağı ve bu eylem suç oluşturmayacağı için eylemi gerçekleştiren sporcunun cezalandırılmayacağı hususunda neredeyse tüm ceza hukukçuları mutabıktır.

Sporcu, çoğu zaman oyunun gereği, rakibine zarar verebileceğini ya da kendisinin zarar görebileceğini bilerek ve bunu baştan kabul erek müsabakaya çıkmaktadır. Başta şiddete dayalı sporlarda, sporcu rakibinin ya da kendisinin yaralanabileceği hatta ölebileceği tahmin edebilmektedir. Buna rağmen sporcu, her hal ve şartta maçı kazanmak isteğinde olduğu için, müsabaka kurallarının kendisine tanıdığı hakkı en yüksek düzeyde kullanmak istediğinden neticesi istenmeyen yaralanma ya da ölüm dahi olsa eylem hukuka uygun kabul edilecektir.

Özellikle son yıllarda artar şekilde sporun ekonomik gücünün farkına varıp bundan üst seviyede faydalanmak isteyen ve sağlıklı bir toplum yaratmak amacını da taşıyan devlet, sporun bu bağlamda işlerliğini artırmak bakımından spor faaliyetleri nedeniyle meydana gelebilecek neticelerin riskini göze almaktadır. Kanaatimizce doğru olan da budur.

Ancak, bu yapılırken, kötü niyetli kişiler ayıklanmalı, hukukun koruma şemsiyesi altında nasılsa ceza verilmeyecek düşüncesiyle sporcuların suç işlemesi ve kasten rakibine zarar vermesinin önüne geçilmelidir. İki sporcu resmi müsabaka dışında herhangi bir yerde karşılıklı cebir veya başka bir fiille suç işlerse, elbette ceza takibi ile karşılaşacaktır, zira, bu eylem doğal olarak hukuk düzeni tarafından himaye görmeyecektir..

Bilindiği üzere spor müsabakasının bütün kuralları o sporu organize eden federasyonlar tarafından belirlenir. Tüm fiziki şartlar ise il ve ilçe teşkilatları tarafından hazırlanır. Hakemler de müsabakayı icra ettirirler. Hakemlerin hukuka uygun davranmaları için de gözlemcileri bulunur. Yine, profesyonel sporcuların ve takımların antrenörleri de buraya dahil edilmelidir. Keza, sporun olmazsa olmaz unsuru seyirciyi de bu bağlamda unutmamak gerekmektedir.

Böylece, tezimizde öncelikle spor hukuku genel hatlarıyla incelenecek, gerekli tanımlamalar yapılacak ve çalışmamız ile ilgili olan kısımları detaylı bir şekilde irdelenecektir.

Daha sonra yaralamanın kapsamlı bir tanımlaması yapılmış, şartları ana hatlarıyla irdelenmiş ve spor müsabakalarına bu çerçevede uyarlanmış bir şekilde tezimizde kendisine yer edinecektir.

Son olarak da tezimizin asıl konusu olan spor müsabakalarında yaralama kapsamlı bir şekilde sunulacaktır. Bunu yaparken, yalnızca sporcunun sporcuya karşı yaralama fiili inceleme konusu yapılmayacak, bununla birlikte, müsabakayı organize eden organizatör, müsabakayı yöneten hakem, sporcuyu ve takımı yöneten antrenör ve seyircinin de spor müsabakalarındaki yaralamaya etkisi ve adı geçen eylemlerden dolayı cezai sorumluluğu tartışılacaktır.

Buna göre çalışma konumuz, yalnızca sporcunun sporcuya karşı yapmış olduğu yaralama fiili ile söz konusu eylemin ceza hukuku bakımından suç teşkil edip etmeyeceği hususu ile sınırlı kalmayacak, müsabakayı organize eden organizatör, müsabakayı yöneten hakem, sporcuyu ve takımı çalıştıran antrenör ve seyircinin de spor müsabakalarındaki yaralamaya doğrudan ya da dolaylı etkileri ile bundan ötürü cezai sorumlulukları da incelenerek, çalışma konumuzun kapsamı genişletilecektir.

Bu bağlamda inceleme konumuzun bilimsel hayata katkı sağlayacağı ve özellikle bu konudaki araştırmalara yarar sağlayacağı kanaatindeyiz. Araştırmamız hem bu alanda çalışanlar için hem de toplumumuza bu konuda yeni açılımlar getirmesi için de önemli olduğu yadsınamaz. Bu cümleden olarak, inceleme konumuzun toplumsal sorumlulukla ele alınmış olduğu da bilinmelidir

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR İLE SPOR HUKUKU'NUN TARİHİ GELİŞİMİ VE İŞLEVİ

1. SPOR

1.1. Tanım ve Tarihçe

Spor evrensel kültürün bir parçası, dünyada dili, ırkı, dini farklı insanları birleştiren önemli bir vasıta olduğu gibi, dünya barışına katkı sağlayan bir etkinliktir. Sporu, fiziksel faydalarının yanı sıra insanların ruhsal sağlığını olumlu yönde etkileyen, sosyal ve moral kazançlar sağlamak amacıyla yapılan hareketler topluluğu olarak tanımlayabiliriz¹.

Spor, sözlük anlamı olarak Latince Disportare ve Desport biçiminde, “ dağıtmak, bir birinden ayırmak” anlamına gelen sözcüklerin 17.yy.’dan sonra günümüze gelinceye kadar ilk hecesi düşerek “Sport” biçimine dönüştüğü araştırmacılar tarafından öne sürülmektedir².

Britannica ansiklopedisi sporu, “ Belirli ölçüde güç ve beceri gerektiren yarışmalı ve eğlenceli etkinlikler.” olarak tanımlamaktadır.

Büyük Larousse ansiklopedisinde spor, “ Fizik kondisyonu iyileştirmeyi amaçlayan, oyun, yarışma ve mücadele anlayışıyla yapılan fiziksel etkinlik” olarak ve “ Bireysel ya da kolektif oyunlar biçiminde gerçekleştirilen ve genellikle bir yarışmaya yol açan, kesin kurallara göre uygulanan ve ani bir yarar beklenmeden yapılan beden hareketlerinin tümü” olarak tanımlanmaktadır³.

¹ Ertaş,Şeref/Petek,Hasan, “Spor Hukuku”, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 1 vd.

² Çağlayan, Ramazan, “ Spor Hukuku”, Asil Yayınları, 1.Bası, Ankara, 2007, s 12.

³ Kumartaşlı, Mehmet, “Yüzme Antrenörlerinin İletişim Becerileri İle Yüzücülerin Motivasyon Düzeylerindeki İlişkinin İncelenmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2018.

Yine bir başka tanıma göre spor, “ vücutun dengeli, estetik görünümlü ve sağlıklı olması için yapılan, vücutta organik ve fizyolojik değişiklikler oluşturan hareketler toplamı” olarak belirtilmektedir⁴.

DPT Özel İhtisas Komisyonu sporu, “ Yenme, muktedir olma gibi insan güdüsünün tatminini amaç edinen belirli kurallar içerisinde yapılan rekabete dayalı sosyalleştirici, bütünleştirici, fiziki, zihni ve ruhi faaliyetler” olarak tanımlamaktadır.

Sporu, önceden belirlenmiş kurallar dâhilinde yapılan, yarışma ve eğlenceye dayalı olarak ve/veya maddi bir karşılık için yapılan bedensel veya zihinsel hareket olarak tanımlayabiliriz.⁵

Yapmış olduğumuz bu tanımdan öne çıkan ilk unsur, sporun önceden belirlenmiş kurallar dâhilinde yapıldığıdır⁶. Bu unsur, sporun önceden belirlenen kurallar dâhilinde yapılması, sporu oyundan ayıran belirleyici bir unsurdur⁷. Sporla oyunun ayrı kavramlar olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Spor ile oyun arasındaki bir diğer fark ise her spor faaliyeti içinde mutlaka bir oyun olmasına rağmen, her oyunun bir spor faaliyeti olarak nitelendirilememesidir⁸.

Oyunun amacının eğlence olması sporla kesiştiği noktadır. Bu sebeple, oyun sporun içinde yer almaktadır. Ancak, spor belirli kurallar dâhilinde icra edildiği için oyundan ayrılmaktadır. Oyunda önceden belirlenmiş kurallar yoktur.⁹

Oyun, bütün canlılar tarafından yapılan içgüdüsel bir etkinliktir¹⁰. Oysa sporda bir içgüdüsellik yoktur. Spor, insanların gelişimlerine paralel olarak oluşan birikimlerin ürünüdür. Spora ilişkin kurallar içgüdüsel değildir. Spor sadece insanlar

⁴ Çağlayan, s.12-13.

⁵ Ertaş, s.1vd.

⁶ Erten, Rıfat, “Milletlerarası Özel Hukukta Spor”, Adalet Yayınları, Ankara 2007.

⁷ Erten, s.12.

⁸ Erten, s.12.

⁹ Fişek, Kemal. “Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Dünya'da ve Türkiye' de Spor Yönetimi”, Bağırğan Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 1998, s.34-36

¹⁰ Fişek, s.34-36.

tarafından yapılmaktadır¹¹. Oyun ise insanla beraber, hayvanlar tarafından da yapılmaktadır. Bazı spor türlerinde, (örneğin, cirit) hayvanların yer alması, o sporun hayvanlar tarafından da yapıldığı anlamını taşımamaktadır.

Sporun tanımında yer alan unsurlardan biride“bedensel veya zihinsel hareket” olduğudur¹². Bir şeyin spor sayılabilmesi için bir faaliyetin olması gerekliliği az ya da çok bazı işaretlerde yatar. Yani sporda bir hareket vardır ve hareketsiz spor düşünülemez. Spor sadece bedensel hareketlerle yapılmamakta, aynı zamanda zihinsel hareketlerle de yapılmaktadır.

Günümüz tanımlarına göre tarihte spor tam olarak ne zaman başlamıştır?

İnsanlık tarihinden bugüne kadar insanlar sürekli olarak çalışmışlardır. Bu çalışma gerek savaş için, gerek barış için olduğu gibi, kendi egoları için olduğu kadar toplum için olarak da kendini göstermektedir. Hal böyle iken, insanlar bu eylemlerin tümünü icra ederken spor mu yapmış oluyorlardı? Böylece sporun miladı söz konusu eylemler midir?

Bu soruya cevap vermek oldukça güçtür. Zira sporun başlangıç tarihinin tespiti hususunda doktrinde bir konsensus sağlanamadığı görülmektedir.

Kimi araştırmacılar sporun insanoğlunun yeryüzünde varoluşuyla eş zamanlı olarak başladığını düşünmektedir. Adı geçen araştırmacılar, bugün spor olarak kabul edilen davranış biçimlerini, ilk insanlar zamanında yaşamı devam ettirebilmek için zorunlu eylemler olarak adlandırmaktadır. Buna göre, avlanma, atlama, tırmanma v.b. şeklinde görülen söz konusu eylem biçimlerini spor olarak kabul etmek gerekirse; sporun ilk insanlar zamanında başladığının da kabulü gerekmektedir¹³.

Bazı araştırmacılar da bu soruya yanıt verirken sporun başlangıç tarihini insanlığın başlangıç tarihiyle bir tutarak, bir anlamda söz konusu eylemleri spor olarak kabul ederken, yine bazı araştırmacılar sporu, insanların ilk çağlarda

¹¹ Fişek, s.34-36.

¹² Voigt, Dieter, “Spor Sosyolojisi”, (Çev. Ayşe Atalay), Alkım Yayınları, İstanbul 1998.

¹³ Çağlayan, s.13.

ebeveynlerinden, daha sonra da mensubu oldukları toplumda, taklit etmek suretiyle öğrendiklerini belirterek sporun miladını insanlık tarihinden hemen sonraya kaydardıkları görülmektedir.¹⁴

Araştırmalar sonucunda ortaya çıkan genel görüş uyarınca; spor, insanlığın yeryüzüne yayılmasıyla başlamıştır. Zira aksi bir görüşü kabul edersek insanın doğadaki ilk hareketini spor olarak kabul etmek ve sporu, vücudu çalıştırmak suretiyle elde edilen güçle bazı işleri yapmak anlamında kullanmak, ilk çağlardan bugüne dek yapılan her türlü çalışmanın spor olduğunun kabullenilmesi anlamına gelirdi.

Böylece, dar anlamıyla sporun, vücudu çalıştırmak suretiyle elde edilen güçle bazı işleri yapmak olduğu tanımından yola çıkacak olursak insanın yeryüzüne geldiği günden beri doğadaki ilk hareketlerini spor olarak kabul etmek durumunda kalacağımız kaçınılmaz olmakla birlikte bu görüş birçok araştırmacı tarafından kabul görmemekte, sporun miladını insanlık tarihinden hemen sonraya kaydırmak suretiyle, insanların yeryüzüne yayılması ile başladığı görüşünü savunmaktadırlar. Biz de bu görüşe katıldığımızı belirtmek isteriz.

Sporun, Olimpiyat Oyunları şeklinde ilk olarak Antik Yunan'da Olympia kentinde yapılmaya başlandığı bilinmektedir. Öyle ki savaşta olan Yunan polisleri, olimpiyatlar süresince savaşa ara vererek savaş meydanındaki üstünlük ve hâkimiyet mücadelelerini olimpiyat oyunlarında üstünlük sağlama çabasına dönüştürmüşlerdir. Keza Yunan polisleri bu oyunları hem savaşa yönelik fiziksel bir çalışma hem de askeri güç gösterisi olarak kabul etmiş ve bu bakımdan olimpiyat oyunlarına değer vermişlerdir.¹⁵

Olimpiyat Oyunları, Yunan yarımadasının Roma İmparatorluğu tarafından ele geçirilmesinden sonra daha da geliştirilmiş hatta Roma İmparatorluğu topraklarında yaşayan her ulustan ve her sınıftan insanın oyunlara katılımına izin verilerek oyunlara uluslar arası bir nitelik kazandırılmıştır. Bu şekilde sporun etimolojik

¹⁴ [http://calgucu.net/sporun-tarihsel-gelisimi/\(22.11.2019\)](http://calgucu.net/sporun-tarihsel-gelisimi/(22.11.2019))

¹⁵ <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Olimpiyatlar/Olimpiyat-Oyunlari-Tarihi/44/1>
(22.10.2019)

kökenine ve sosyokültürel amacına uygun bir misyon yüklenmiştir. Böylece başlangıcı M.Ö.14. yüzyıla kadar uzanan ve M.Ö. 776 yılından itibaren 12 yüzyıl boyunca hiç ara verilmeden, her dört yılda bir tekrarlanan oyunlar, Roma İmparatorluğu'nun resmi dini haline gelen Hıristiyan inanışlarına aykırı olduğu gerekçesiyle 393 yılında İmparator Theodosius tarafından kaldırılana kadar tarih sahnesinde sosyalleşme alanında önemli faktörlerden biri olarak yerini almıştır.¹⁶

Oyunları tekrar organize etme çabası 19. yüzyılın ortalarında Alman arkeologların Olympia antik kentinin kalıntılarını bulmasından itibaren artmış ve nihayet 1870 -1871 Almanya-Fransa savaşından yenik ayrılan Fransa'nın savaşı kaybetme nedenini Fransa'da gerçek anlamda fiziksel eğitimin verilmemesine bağlayan ve bunu sporla aşma düşüncesine giren Baron de Coubertin'in çabalarıyla 16-23 Haziran 1894 tarihleri arasında Paris'te (Sorbonne Üniversitesi) düzenlenen kongrede ilk modern olimpiyat oyunlarının da antik oyunların doğum yeri olan Atina'da, 1896 yılında yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca Oyunları organize etmek için Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) kurulmuştur.¹⁷

Bununla birlikte Roma İmparatorluğu döneminde “SENATUS POPULUS QUE ROMANUS (Roma Senatosu ve Halkı)” anlamına gelen “S.P.Q.R.” , gladyatörlerin mücadele ettiği Roma Colloseum(arenası'nın) ve lejyonerler birliklerin taşıdığı semboldür. Spor kelimesi ile ilgisi bulunmamaktadır.¹⁸

Görüleceği üzere eski çağlarda yapılan spor faaliyetlerinde Eski Yunan Sporunun ve Olimpiyatların büyük yeri vardır. Ancak spor ile ilgili ilk modern anlamdaki organize spor müsabakalarının Sümer Uygarlığı sırasında ortaya çıktığı, Hititler ve Eski mısırlılar yolu ile Eski Yunana geçtiği bilinmektedir. Bu bizleri M.Ö. 3600-2000 yılları arasına kadar götürmektedir. Sümerlere ait 200 kil tablet, altın ve gümüş eserler, mezar taşları, tapınak mimarisi ve Gılgamış Destanının sistemli

¹⁶ <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Olimpiyatlar/Olimpiyat-Oyunlari-Tarihi/44/1> (22.10.2019).

¹⁷ http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Upload/Menu/624923_ioc_antlasmasi.pdf (22.10.2019).

¹⁸ http://www.hursertekinoktay.com/spor_bilimi_hukuku.htm (22.10.2019).

incelenmesi sonucunda modern anlamdaki sporun ilk defa Sümerler tarafından ortaya konulduğu saptanmıştır.¹⁹

Spor konusundaki en eski yazılı kayıta, İliada isimli eserin 23. bölümünde rastlanır. Burada Yunan kahramanı Patroclus anısına düzenlenen spor karşılaşmalarında, araba yarışları, güreş, boks, koşu müsabakaları ve cirit atma vardır. Bu beş yarışmadan dördünün yüzyıllar önce Sümerlerde yapıldığı buluntulara dayanarak söylenebilir²⁰.

Eski Türklerin dinsel geleneklerine göre yaptıkları çeşitli sportif etkinliklere Kırgızların, çocukların doğumunda kadınların da katıldığı 265 km lik bir mesafe üzerinden geleneksel koşu yaptıkları, Tunguzların, düğün törenlerinde 107 km lik yaya koşular düzenlediği, hız alarak çift ya da tek ayakla uzun atladıkları bilinmektedir.²¹

Yine Orta Asya'da futbola benzeyen tepük adıyla oynanan bir oyundan Kaşgarlı Mahmut'un meşhur Divan-ı Lügat-ül Türk eserinde bahsedilmektedir²².

Bununla birlikte, Baron de Coubertin'in Fransa'da çağın gerisinde kalan eğitim ve spor kuruluşlarına yeni bir sistem getirmek istediği bilinmektedir. Baron de Coubertin'in bundaki amacı spor ile ülkeleri birbirlerine yakınlaştırarak bu yolla yapılan rekabet ile savaşları önlemek olmuştur. Nitekim 5 kıtayı temsilen ilk kez 1920 Olimpiyatlarında kullanılan Olimpiyat Bayrağı ve bu beş kıtanın üzerinde parlayan tek bir güneşi sembolize eden ve güneş ışınlarından yararlanılarak bir büyütle yakılarak oyunlar devam ettiği sürece söndürülmeyen olimpiyat meşalesi de onun bu amacının kabul gördüğünün en önemli göstergelerindendir²³.

¹⁹ <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=106> (22.10.2019).

²⁰ Akıncı, Abdullah Yavuz, "Eskiçağlarda Atletler (Sporcular): Eğitim, Antrenman, Beslenme Ve Sporcu Yetiştirme Geleneği" (Yayınlanmamış Doktora Tezi) 2018. S.7

²¹ <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=2>. (20.10.2019).

²² <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=2> (20.10.2019).

²³ <http://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/127/163/OlimpiyatSembolleri> (18.10.2019).

Böylece spora, müsabakalar, yarışmalar ve turnuvalar vasıtasıyla, ulusal ve uluslararası bazda gerek kurumlar gerekse devletler arasında sosyal ve siyasal anlamda kurulamayan ilişkileri sağlama misyonu yüklendiği görülmektedir.

İlk insanlar zamanında, yaşamı idame ettirebilmek için zorunlu eylemler olarak görülen spor, zamanla insanların boş vakitlerini değerlendirdikleri, sağlıklı bir bedene sahip olabilmek ve eğlenmek amacıyla yaptıkları hareketlere dönüşmüştür²⁴.

Gerçekten sanayileşme ile birlikte gereksinim duyulan iş gücünün azalması ve makineleşme ile birlikte daha fazla boş vakti olan insanların spora olan ilgileri artmıştır. Bununla da kalınmayıp, insanlar tarafından birçok spor türü ve alanı geliştirilmiştir²⁵.

Sosyal bir uğraş olarak yaşam alanına girdiği 1900'lü yıllarda sporun etki alanı daraltılmış, sadece güçlü olanların veya güçlü olmak isteyenlerin keyfi niteliğinde bir uğraş olmuş; sosyal sınıflar arasındaki sınırların kalkmaya ve sporun yavaş yavaş toplumun diğer kesimlerinin de ilgisini çekmeye başladığı II.Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllardaysa seyir zevki sağlayan bir aktivite olarak görülmeye başlanmıştır. Nihayetinde spor, kısa süre içinde büyük mesafeler kat ederek sosyo-ekonomik olarak güçlü bir sınıfın tekelinde olan bir keyif olmaktan çıkarak bir sanayi halini almıştır²⁶.

Ayrıca günümüzde spor, çok önemli bir kitle eğitim vasıtası olarak insan bedenini fiziki açıdan geliştirdiği gibi aynı zamanda insanı fikri anlamda da geliştiren, karakter yapısını ve davranış biçimlerini belirleyen bir olgu haline geldiği de yadsınamaz bir gerçektir.

²⁴ Özen, Ü. Eygü/ H. Kabakuş, A. K. (2013). “Üniversite Öğrencilerinin Sporda Şiddet Ve Saldırganlık Algıları”, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 7, s. 323-342.

²⁵ Ertaş /Petek, s. 1 vd.

²⁶Özen, Kabakuş, 2013, s.28.

1.2. İŞLEVİ

1.2.1. Estetik ve Ekonomik İşlevi

Sporun, insanlar tarafından yalnızca boş zamanlarını değerlendirdiği ve eğlenmek amacıyla yaptıkları faaliyet olma niteliği günümüzde değişmiş ve gelişmiştir. Buna göre sporun, yalnızca eğlence ve sağlık nedeniyle değil, başka amaçlarla da yapılmaya başlanmasıyla ikinci bir fonksiyonu ortaya çıkmıştır. Buna sporun estetik ve ekonomik fonksiyonu denilmektedir.²⁷

Bu iki fonksiyonun birbirinden ayrılması düşünülemez. Zira, estetik yönü yüksek olan spor dalları, topladığı izleyici kitlesiyle büyük bir ekonomik sektör oluşturur.

Günümüzde, tütün ürünleri ve alkol firmalarının Formula 1 yarışlarına sponsor olmalarından Olimpiyat oyunları, Dünya Kupaları veya Avrupa Şampiyonası gibi organizasyonlarda turizm etkinliklerinin pazarlanmasına kadar birçok alan ekonomik anlamda spor ile ilişki halindedir.²⁸

Burada sporun ve sporcuların profesyonelleştirilmesi gerektiği gerçeği karşımıza çıkar. Çünkü profesyonel olarak icra edilen sporda, sporcular, eğlenmek ve boş zamanlarını değerlendirmek amacından öte para kazanmak için spor yaptıklarından, estetik icra etmeleri kazançlarını da doğru orantılı olarak etkilemektedir.²⁹

1.2.2. Politik İşlevi

Sporun diğer bir işlevi de politiktir. Bu işlevi yalnızca ticari şirketler tarafından değil, devletler tarafından da sahip olduğu sporcular ve bu sporcular vasıtasıyla elde edilen başarılar ile kendi güçlerini ispat ve reklam ile başkalarını

²⁷ Ertaş/ Petek, s.24.

²⁸ Devocioğlu, “Türkiye’de Spor Sektörü Stratejilerinin Geliştirilmesi”, Verimlilik Dergisi, Sayı: / 2, s. 117-134

²⁹ Ertaş/Petek, s.25.

etkileme yolunu seçmektedirler. Eski çağlarda siyasi partilerin spor dernekleri şeklinde örgütlenmeleri sporun politik işlevini gözler önüne sermektedir.³⁰

Sporun politik işlevi, kitleleri etkileme gücü ile ortaya çıkmaktadır. Geçmişten bu güne bir çok politikacı, onun kitleler üzerindeki bu etkisinden faydalanmıştır.

Hızla değişen dünyada, her gün karşılaşılan yenilikler ve gelişen teknoloji ile birlikte kitle iletişim araçlarındaki yenileşme sporun kitlelere yayılmasını kolaylaştırmıştır.³¹

Günümüzde sporun politik işlevi, özellikle etki alanı ve gücü geniş olan futbol aracılığı ile kitlelere ulaşmakta ve özellikle devletler arası iletişim sağlanması için kullanılmaktadır. Türk-Ermeni ilişkilerinin normalleşme sürecinin, Ermenistan-Türkiye futbol müsabakası ile başladığı bu bağlamda gözden kaçırılmamalıdır.

1.2.3. Psikolojik İşlevi

Sporun psikolojik işlevinin birkaç biçimde ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilk olarak, sporun insan doğasında bulunan saldırganlık güdüsünü bastırıp, sağlıklı ve barışçı bir yolla dizginlemesidir.

Bununla birlikte, sporun psikolojik işlevinin bir diğer yansıması da kişinin beden sağlığı ile beraber ruh sağlığını da olumlu yönde etkilemesi şeklinde tezahür etmektedir. Gerçekten spor, kişinin ruh ve beden sağlığını güvence altına alan, onun topluma uyumunu sağlayan, günlük hayatın gerginlik ve sürtüşmelerini ortadan kaldıran önemli bir vasıtadır. Sporun bu işlevi profesyonel sporcular açısından olduğu kadar amatör sporcular açısından da etki gösterdiğini söylemek yanlış olmasa gerek.

³⁰ Ertaş/Petek, s.25.

³¹ Argan, Metin, "Spor Sponsorluğu Yönetimi", Detay Yayıncılık, Ankara,2004, s.2

1.2.4. Para-Militer İşlevi

Sporun para-militer işlevi, Eisenhower’ın “ sporun asıl amacı gençleri savaşa hazırlamak” yaklaşımıyla sporu para-militer bir eğitim aracı şeklinde nitelendirmesi ile ortaya çıkmıştır. Sporun bu işlevi, yurtsever, hiyerarşik ve otoriter bir devlet eli ile ulusal birliği örgütleyen bir eğitim aracı olması tezine dayanmaktadır.³²

Bu yaklaşımı savunanlar, sporun gençleri yalnızca eğlenmek ve dinlenmekten ziyade, ruh ve beden sağlığını olumlu yönde etkilemesi sayesinde, ve kişiyi bedenen sürekli hazır tutması neticesinde, savaşa her an hazır bir nesil yetiştirdiği görüşündedirler.³³

Bu durum eski Türklere de kendini gösteren bir olgudur. Gerçekten, özellikle savaşların bedeni güce dayandığı eski devirlerde güçlü askerlere duyulan gereksinim nedeniyle Türklere sporun değerini çok iyi anlamış ve savaşa her an hazır bulunmak için spordan faydalanmışlardır.³⁴

1.2.5. Uyum İşlevi

Sporun uyum işlevini savunanlara göre , spor kitlelerin afyonu şeklinde tezahür etmektedir.³⁵

Bu yaklaşım, sporu kitleleri uyum aracı olarak göstermekte, aşırı milliyetçiliğin üstü örtülü görünümü olduğunu belirtmektedirler. Franco’nun Bernabeu stadı için “ Bana 150 bin kişilik bir uyku tulumu yapın” sözü ile bu yaklaşımı desteklemektedirler.

³²Kasap, Hasan, Halkın Spor Kültürünün Gelişiminde Yerel Yönetimlerin Avantajları, <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=122> (20.10.2019).

³³Kasap, Hasan, Halkın Spor Kültürünün Gelişiminde Yerel Yönetimlerin Avantajları, <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=122> (20.10.2019).

³⁴ Dever, Ayhan/ İslam Ahmet, “Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kültüründe Spor Algısı”, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2015.

³⁵ Kaplan, Yusuf, “Kitlelerin Afyonu Olarak Futbol Ve Futbol Paganizmi”, Yeni Şafak, 2016. <https://www.yenisafak.com/yazarlar/yusufkaplan/kitlelerin-afyonu-olarak-futbol-ve-futbol-paganizmi-2029942> (24.10.2019).

Bununla birlikte, Antonio Salazar'ın “ Portekiz'i 40 yıl boyunca 3F, fiesta (şölen) , fadima (örgütlü din) ve futbol ile yönettim” şeklindeki sözü bu sava kanıt olarak gösterilmektedir.³⁶

2. SPOR HUKUKU

2.1. Tanım ve Tarihçe

Spor hukukunun tanımını yapmadan önce terminolojiye genel bir bakış yapmayı yararlı görüyoruz. Batıda spor hukukunun “ Dritto Sportivo” , “ Sports Law” , “ Droit du Sport” , “ Sportrecht” gibi terimler ile ifade edildiği görülmekle birlikte, Roma Hukukunda spor hukuku olmamasına rağmen ortak bir adlandırma olarak “ Lex Sportiva” teriminin öne çıktığı görülmektedir. Türk hukukçular spor hukuku terimini kullanmakla beraber, lex sportiva teriminin kullanılmasında da bir beis görmemektedirler.

Spor hukuku terminolojisine bu şekilde kısa bir bakış attıktan sonra tanımını şu şekilde yapabiliriz. “ Spor hukuku spor öznelerinin birbirleriyle münasebetlerini düzenleyen, bunların hak ve yükümlülüklerini ortaya koyan kurallar bütünü sistematik biçimde inceleyen disiplindir.”³⁷

Bir başka tanımda spor hukuku, “ sportif faaliyetlerle ve sportif örgütlerle ilgili hukuk kurallarını sistematik bir şekilde inceleyen hukuk dalı” olarak tanımlanmaktadır.³⁸

Yine spor hukuku, “sporcuların sporcularla, kulüplerle, federasyonlarla, hakemlerle, menajerlerle ve bunların birbirleri aralarındaki ilişkileri düzenleyen hukuk dalı” olarak tanımlanmaktadır.³⁹

³⁶Kasap Hasan, Halkın Spor Kültürünün Gelişiminde Yerel Yönetimlerin Avantajları, <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=122> (20.10.2019).

³⁷ Çağlayan, s.17.

³⁸ Ertaş, Petek, s.32.

³⁹Kaya Mine, Sporda Şiddet Ve Düzensizlikten Kaynaklanan Tazminat Sorumluluğu, <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423934887.pdf> (15.10.2019).

Spor hukuku, “ sporcular ile kulüpler, kulüpler ile kulüpler, kulüpler ile federasyonlar veya sporun diğer sujeleri arasında ortaya çıkan problemlerin çözümüne spor ruhuna uygun hukukun genel ilkeleriyle bağdaşır çözümler bulan bir disiplindir” diyebiliriz.⁴⁰

Dar anlamda spor hukuku ise şu şekilde tanımlanmıştır; “ Sporcuların hak ve yükümlülüklerini düzenleyen kuralları, spor kuruluşlarının yapısını, faaliyetleri ve aralarındaki ilişkileri, antrenörler başta olmak üzere sportif hayatı yönetenlerin eylemleri ile bunların yükümlülükleri ile sorumluluklarını, spor gerçek ve tüzel kişilerinin davranışlarını, sporda “fair play” i sporda yargı organlarının hukuki varlığını ve bunların ihtilaflarını usul ve esastan çözümlene kurallarını içeren teşkilatlanmadır.⁴¹

Geniş anlamda spor hukuku ise; “Bireyin spor yapma ve sportif faaliyetlere özgürce katılma hakkını, sportif faaliyet ve ilişkilerin sosyal güvenlik ve iş hukuku boyutunu, profesyonel spor aktörlerinin hak ve ilişki düzenlemesini, sporda şiddet, doping, ceza ve disiplin hukuku kapsamına giren eylemler gibi olumsuz davranışların önlenmesini, sporda adalet ve barışın sağlanmasına yönelik her türlü önlem ve kurumu, uluslar arası spor yarışmalarının yapılabilmesi için gerekli kişi, kurum, kuruluş ve devletler düzeyinde kuralları ve bunlar arasındaki ilişkileri düzenleyen disiplindir.” Şeklinde tanımlanmaktadır.⁴²

Bir başka tanımında ise, “Spor hukuku, gerçek ve tüzel kişiler arasında, toplumsal bir fayda olan sportif faaliyetler gerçekleştirilirken ortaya çıkan problemlerin çözümlenmesine yönelik çalışmaların yapılmasını; spor hukuku kurumlarının çalışmalarının, bu kurumlar ile sporcuların statülerinin incelenmesini, onların statülerine uygun hak ve fiil ehliyetlerine kavuşturulmasını; sporcuların insanlık onuruyla bağdaşır ve sporculuk hayatlarını sağlamaya yönelik olumlu ilişkilerin kurulmasını sağlayan hukuk düzeni” olarak belirtilmiştir.⁴³

⁴⁰ <https://www.slideshare.net/etura/avrupa-da-ve-trkiye-de-spor> (15.10.2019).

⁴¹ Erkiner, Kısmet, “Türkiye’de Spor Hukukunun Oluşumu”, İBD Spor Hukuku Özel Sayısı, S.3, Mayıs 2007, s.18.

⁴² Erkiner, s.18.

⁴³ Ekşi, Nuray, “Spor Tahkim Hukuku”, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2015, s. 5. .

Spor hukukunun dar ve geniş anlamda tanımları bir arada düşünülduğünde, dar anlamda (sticto sensu) spor hukuku, sportif faaliyetleri düzenler, spor dünyasını yönetir, spor yarışmalarının ve kuruluşlarının kurumsallığını düzenler. Geniş anlamda ise, spor hukuku spordan ötürü oluşan ilişkileri ve bu ilişkilerde rol alan gerçek, tüzel, kamu ve özel kişilerinin karşılaştıkları durum ve sorunları düzenleyip çözümler diyebiliriz.⁴⁴

“Spor hukuku, günümüzde sporcular, kulüpler, temsilciler, federasyonlar ile yaygın hakkı sahipleri arasındaki hukuki ilişkiyi düzenlemektedir. Başka bir deyişle spor ile ilişkili olanların ihtilaflarını çözmektedir. Böylece aslında spor hukuku kamu hukukunun bir parçası haline gelmektedir. Zira kişiler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesini sağlamakta, üst kurullar gibi düzenleme faaliyeti yapmaktadır. Bilindiği üzere düzenleme ise kamu hukuku kurallarına göre yapıldığından spor hukukunun kamu hukukunun bir alt dalı olarak yorumlanmasının yanlış olmayacağı düşünülmektedir”⁴⁵.

Görüleceği üzere bütün bu tanımlardaki ortak payda, sporcuların sporcularla ve diğer spor sujeleri ile bir sportif faaliyet çatısı altındaki ilişkilerini ve bu husustaki hak ve ödevlerini belirleyen bir disiplin olmasıdır. Peki sporun bir hukuku olmasına neden ihtiyaç duyulmuştur? Yani spor hukuku nasıl ortaya çıkmıştır?

Bu soruya cevap verirken, diğer bütün hukuk dallarında olduğu gibi ihtiyaçlar dahilinde ortaya çıktığı muhakkak olmakla birlikte asıl sebebin, sporun günümüzde müthiş bir endüstriye dönüşmüş olması ve buna paralel olarak arttığı etkinliği olduğunu söylemek yanlış olmasa gerek.

İlk zamanlarda bir oyun ve işten uzaklaşma aracı olarak ortaya çıktığı herkes tarafından kabul gören sporun, günümüzde bu özelliğinden sıyrılarak gerek ekonomik, gerek siyasi, gerek uluslar arası barış ve gerekse hukuki yönden farklı bir nitelik kazandığı aşikardır. Hal böyle iken, toplumsal bir kurum haline gelen ve hayatın vazgeçilmez bir parçası olan sporun, toplumdan gelen talebin bir yansıması

⁴⁴ Erkiner, s.18.

⁴⁵ Bıçakçı Levent, “Türkiye’de ve Dünya’da Spor Hukuku”, Yargısı ve Özellikleri”, G.Ü. Spor Hukuku Kolokyumu, Beta yayınları, İstanbul 2005,s.6.

olarak medyanın da verdiği destekle birlikte, sporun para kazandıran bir meslek haline gelmiş olması, gerek sporcu, gerekse idareci şeklinde spora olan ilgi ve yönelimi artırmıştır.⁴⁶

Spor geçirdiği evreler bakımından ister keyif için yapılmış olsun, ister sanayi olarak algılsın kurallarının bağımsızlığı ve işleyişindeki farklılık sebebiyle ayrı bir disiplin olarak kendi hukukuna gereksinim duyduğu tartışmasızdır. Sporun duyduğu bu gereksinimin de toplumun genel düzenini, sağlığını ve yararını korumayı genel amaç edinen borçlar hukuku, medeni hukuk, ceza ve iş hukuku gibi hukuk disiplinleriyle giderilmesi mümkün görünmemektedir.

Günümüzde sporun eğlence aracı olmaktan öte, sporcu, hakem, organizatör gibi birçok kişinin geçim kaynağı olan, ürün ve bilet satışı, yayın ve reklam gelirleri ile sponsorlar tarafından finanse edilen büyük bir endüstriye dönüşmüş olması spora olan ilgiyi artırmakla birlikte, spor hukukuna duyulan gereksinimi de beraberinde getirmiştir.

Gerçekten dünya ticaretinin %3'ünü spora dayanan endüstri oluşturmaktadır. Bu rakam AB'nin gayri milli hasılasının %1'ine tekabül etmektedir. Avrupa Topluluğunda, spor endüstrisine dayalı olarak 2 milyon yeni iş yaratılmıştır. Bununla birlikte 1999 yılında tüm dünyada spor sponsorluğu %14 artmış, aynı yıl İngiltere Premier Liginin yayın hakkı 48 milyon sterline yükseltilmiştir.⁴⁷

Tüm bu yayın hakları ile paranın spor aleminde devinimi ile kazanma neredeyse her şey olmuş, spor müsabakalarında kazanmanın ön plana çıkması ile birlikte, sporcular için kazanma spor zevkinden çıkararak, para ve zenginlik anlamına gelmeye başlamıştır. Para için kazanma mücadelesinin ortaya çıkması üzerine bir çok ihtilaf meydana gelmiş ve spor hukuku önem kazanmıştır.⁴⁸

⁴⁶ Atasoy, Berkant/Öztürk- Kuter, Füsün, "Küreselleşme ve Spor", Eğitim Fakültesi Dergisi, s. 11.

⁴⁷ Bıçakçı, s.4.

⁴⁸ Bıçakçı, s.5.

2.2. Dünyada Spor Hukukunun Gelişimi

Büyük bir endüstriye dönüşen, ulusal sınırları aşmış çoktan uluslar arası boyutlara ulaşan sporun kendi hukukuna olan ihtiyacı iyice belirlemekle birlikte, 1995'teki Bosman Kararları ile sporda ve spor hukukunda önemli bir etki yaratan Avrupa Adalet Divanı, bu etkisini Maros Kolpak ve Andrew Neil Webster kararları ile daha da arttırarak spor hukukunun gelişimine öncülük etmiştir⁴⁹.

Spor doğrudan doğruya hukukun düzenleme alanına girmekle birlikte, tabii olduğu hukuki düzenlemeler, sporun neredeyse bütün alanlarında ve aşamalarında kendini göstermektedir. Özellikle sporun en üst düzeyde ve gelişmiş şekilde yapıldığı Avrupa ve Amerika'da sporun hukuken de ayrı bir incelemeye tabii tutularak, spora geç de olsa hukuksal anlamda gerekli ehemmiyetin verildiği görülmektedir⁵⁰.

Bugün Spor Hukuku, Avrupa ve Amerika'da özellikle 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren aşamalı olarak bağımsız bir hukuk disiplini haline gelmiş ve kurumsallaşmıştır. Avrupa'nın bu dalda en eskisi olduğunu ifade eden Fransa Limoges Üniversitesi Spor Hukuku ve Ekonomisi Merkezi 1977'de kurulmuştur. İsviçre'de Neuchatel Üniversitesi'nde bulunan ve FIFA'nın mali desteği ile kurulmuş olan Spor Araştırmaları Uluslar arası Merkezi çok daha genç olup 1996 yılında kurulmuştur. A.B.D. Milwaukee'de bulunan Marquette Üniversitesi Ulusal Spor Hukuku Enstitüsü ise 1989 yılında kurulmuştur⁵¹.

Fransa'da 1977'de ilk olarak kurulduğunu belirttiğimiz Limoges Üniversitesinden sonra, Dijon'daki Bourgogne Üniversitesi ve Marsilya'daki Aix Üniversitesi küçük çapta da olsa bu üniversiteyi takip etmiştir. Muhafazakar olarak bilinen Sarbonne Üniversitesinde ise, spor hukuku seçimsel ders olarak ancak 2006 yılında okutulmaya başlanmıştır. Belçika ise spor alanında birçok yasal düzenlemeyi ilk olarak yapan ülke olmasına ve spor hukuku alanında önemli bir teorisyen olarak kabul edilen “ Luc Silance” ‘a sahip olmasına karşın, akademik olarak spor

⁴⁹ Erkiner, s.5.

⁵⁰ Gürten, Kadir/Erenel, Ege, “Lex Sportiva Spor Hukukunun Küreselliği”, İnönü Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 1, 2012, s. 295-315.

⁵¹ <http://www.diyadinnet.com/YararliBilgiler-600&Bilgi=spor-hukuku>, (22.10.2019).

hukukunu kurumsallaştıramamıştır. Ayrıca yine 1989'da kurulduğunu belirttiğimiz A.B.D. Marquette Üniversitesi, Ulusal Spor Hukuku Enstitüsü yüksek lisans eğitimine ancak 2007 yılında başlamıştır. Yine İspanya'nın Madrid Üniversitesi spor hukuku alanındaki yüksek lisans eğitimine 2007 yılında başlamıştır⁵².

Görüleceği üzere Dünyada spor hukukunun bağımsız bir disiplin olarak görülmeye başlanması her ne kadar geç olsa da, ve genç bir disiplin olarak karşımıza çıksa da özellikle son yıllarda gerekli önemi ve bu anlamda hak ettiği değeri görmeye başladığını söylemek pek yanlış olmasa gerek.

2.3. Türkiye'de Spor Hukukunun Gelişimi

Dünyada spor hukukunun gelişimi bu şekilde cereyan ederken, durum acaba ülkemizde nasıldı? Özellikle son otuz yılda ve günümüzde, spor hukukunun bağımsız bir disiplin olarak görülmesi ve bu anlamda gelişmesi bakımından Avrupa ve Amerika'nın gerisinde olduğumuzu üzümlere kabul etmeliyiz. Ancak spor hukukunun miladı açısından ise, bu ülkelerden çok daha ileride olduğumuzu da belirtmeliyiz.

Gerçekten Türkiye'de 1938 ve sonrası yıllarda yani batılı toplumlardan çok daha önce "BEDEN TERBİYESİ VE SPOR" adlı derginin iç sayısında (1940/24, 1941/25, 1941/26) Necdet AZAK imzasıyla ve "SPOR HUKUKU " başlığı altında bir yazı dizisinin yayımlandığı bilinmektedir⁵³.

Paris Hukuk Fakültesi mezunu olduğu bilinen, bir süre Milletvekilliği yapan, Çalışma Bakanlığı'nda ve BM örgütünde de görev yapan ve iyi bir hukukçu olan Necdet Azak'ın adı geçen yazı dizisi, kanımızca yalnızca ülkemizde değil, dünyada da spor hukuku alanında milad kabul edilebilecek bir çalışmadır. Neden böyle düşündüğümüzün daha iyi anlaşılabilmesi için, Azak'ın çalışmasına burada geniş olarak yer vermeyi uygun görüyoruz.

⁵² Erkiner, s.22

⁵³ <https://www.sporhukuku.org.tr/spor-hukuku-icin-bir-zaman-yolculugu/> (16.10.2019).

Azak söz konusu çalışmasında diyor ki; “Spor ile Hukuk'u karşılaştırdığımız zaman acaba ne gibi münasebet halkaları teşekkül eder ? Bu iki kelimenin ilk teması doğal olarak şu iki suale yol açacaktır

1) Fertlerin spor yapmak hakkı var mıdır ?

2) Spor hukuku diye bir şey mevcut mudur?

Filhakika spora bağlı olarak insanın bir hakkı vardır. Bu hoşuna giden bir sporu mertçe bu spor nev'i için memlekette vazedilmiş bulunan kaidelere uygun olarak yapmak hakkıdır. Şu halde gerek medeni haklar bakımından gerekse bir şahsiyet olması dolayısıyla insanın spor yapmak hakkına malik olduğunu kabul etmek lâzımdır. Spor hukuku diye bir şeyin mevcut olup olmadığını araştıracağız olursak şayanı dikkat bir vaziyet ile karşılaşmış oluruz. Spor kulüplerinden başlayıp, Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğüne kadar uzanan muhtelif merhalelerin her birine muvazi olarak yürüyen bir hukuk mevhumu mevcuttur. Bu vaziyette spor kulüpleri bir cemiyet olarak kabul edilince ve cemiyette aslında bir içtimai teşekkülden ibaret bulununca manevi şahsiyeti haiz olan bu topluluğun nefsinde mündemiç bir hukukun da mevcut olması icap edecektir. Filhakika sporlar hem iktidar kuvvetine kaideler tedvin etmek salahiyetine hem de statüye ve hem de hukuki muhtariyete sahiptir. Buna nazaran müessesenin fevri olarak vücuda getirdiği üç nevi hukuk vardır. Disiplin kaideleri şeklinde hukuk, örf ve adet hukuku ve dahili nizamname kaideleri şeklinde hukuk. Şu halde asıl spor hukuku kulüplerin, ittifakların ve federasyonların dahili nizamnamelerinde ve muhtelif sporlara ait olmak üzere tedvin edilmiş talimatnamelerde kendisini göstermektedir.⁵⁴

“İşaret edilebilecek diğer bir nokta da, medeni kanun, borçlar kanunu, ceza kanunu ve bazı idari kanunlar gibi umumi mahiyetteki mevzuatın spor muamelelerine tatbiki halidir. Bu mevzu dahi başlı başına bir etüdün çerçevesini teşkil edecek mahiyettedir. Açıkça söylenilmesi icap eden ve tetkiklerimiz neticesi mesabesinde bulunan hakikat şudur ki: bugün tam manası ile bir spor hukuku

⁵⁴ <http://yenilikcibirblog.blogspot.com/2011/10/spor-hukuku-nedir-spor-ahlak-nedir-spor.html> (22.10.2019).

mevcuttur; bu hukuk kendi muhitinde cari olduğu gibi diğer hukuk sahaları ile de mütemadi bir temas halindedir. “⁵⁵

“ Bir memlekette belki de daha geniş olarak bütün dünyada muhtelif sporlara ait örf ve adet kaideleri yavaş, fakat kat’i bir tekamül seyriyle spor hukukunun bir kısmını teşkil etmişlerdir. Örf ve adet kaideleri sporun teknik kısmında olduğu gibi içtimai cephesinde de tesirlerini gösterir. Spor mevzuuna temas eden bir kanunun mevcut olmadığı devirlerde bile spor hukukuna ait kaidelere tesadüf etmek mümkündür. Çünkü spor hukuku kanundan evvel örf ve adete dayanmaktadır. Zamanımızda muhtelif sporlara ait olmak üzere gerek muhtelif memleketlerdeki federasyonlar tarafından, gerekse beynelmilel federasyonlar marifetiyle kaleme alınan nizamnamelerdeki bir çok teknik kaidelerin menşeleri örf ve adete dayanmaktadır. Spor hukukuna iki numaralı kaynak olarak iradenin muhtariyeti gösterilebilir. Muayyen bir sporu yapan muhtelif sporcular aza sıfatıyla korporatif bir müessese halinde toplandıkları vakit faaliyet ve münasebetlerini tanzim ve idare etmek üzere müştereken bazı kaideler kabul ederler. Büyük bir anlaşmanın mahsulü olan bu kaideler bir çok cihetten hakiki bir kanun mahiyetini arz etmekte ve bazen de tesir ve şumulleri muhtelif memleketlere kadar uzanmaktadır. ”⁵⁶

“Federasyonlar ve ittihadlar, bu mevzuun daha şumullü ve canlı numuneleridir. Spor hukukunun kaynaklarını sayarken, bunların arasında bir kanundan bahsetmiştik. Türkiye’de henüz bu şekilde bir mevzuatın bulunmadığı zamanlarda spor hukukunun hangi kaynaklardan geldiği hakkında bir tetkik yapılsaydı bu tetkikatın neticesi yalnız örf ve adeti ve irade muhtariyetini ortaya koymaktan ibaret olacaktı.”

“ Beden Terbiyesi Kanunu da, her isteyeninin istediği şekilde spor ve idman yapmasını kabul etmeyerek, fertlerin şu veya bu şartlar altında ve muayyen bir gayeye ulaşmak üzere spor yapmaları prensibini vazetmiştir. Kanun, her sporun veya birkaç spor şubesinin teknik, yani kaideler bakımından federasyonlara bağlanmasını amirdir. Federasyonlar, herhangi bir spor şubesinde örf ve adet ile müesses bulunan

⁵⁵ <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=75> (22.10.2019).

⁵⁶ <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=75> (22.10.2019).

kaidelerden bazılarını alıp, bazılarını da atmak suretiyle talimatname veya nizamnameler hazırlayabilirler.”

“Kaynakların kanun içinde birleşmeleri mevzuunda yer alabilecek diğer bir nokta da, spor hukukunun iki numaralı kaynağı olan irade muhtariyetinin vaziyetidir. Bunları bir cümle ile ifade etmek istersek diyebiliriz ki, beden terbiyesi kanunu, bugüne nazaran en son tekamül merhalesini teşkil etmek suretiyle spor hukukunun diğer kaynaklarını kendi çevresinde birleştirir”⁵⁷ .

Azak’ın bu sözlerinin 1940 yılında sarf edildiği düşünülduğünde, o dönemdeki spor-hukuk ilişkileri ve özellikle henüz oluşmamış spor hukuku kavramları nazara alındığında ne kadar çağının ilerisinde ifadeler olduğu anlaşılmaktadır. Hatta bununla kalmayıp, spor hukuku hakkındaki bu görüş ve düşüncelerinin günümüzde bile anlam taşıdığını söylemek yanlış olmasa gerek. Kanımızca eğer Azak’ın bu ifadeleri ve spor hukukuna yaklaşımı takip edilebilseydi, yalnızca ülkemizde temel normları oluşmuş ve bugünkünden çok daha ileri bir hale gelmekle kalmaz, spor hukukunun bir disiplin olarak öncülüğünün de ülkemiz tarafından yapılması hayal olmazdı.

Azak tarafından yapılan bu ilk tespitlerin daha sonraları kaybolup gittiği ve sporun çok büyük bir endüstriye dönüşmüş olduğu yakın zamana kadar bu alandaki gelişmelerin oldukça yavaşladığı görülmektedir. Ülkemizde 1982 Anayasası’nın 59/1 maddesindeki “ Devlet her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder” hükmü yer almaktadır. Ülkemizde bu hükümlerle fitili ateşlenen spor ve spor hukuku yine de henüz temel normları oluşmuş, tam olarak ayakları yere basan bir disiplin olduğu pek söylenemez⁵⁸.

⁵⁷ Erkiner, s.20-21

⁵⁸ Atalı, Levent, “Bir Dönemin Spor Yayını”, Beden Terbiyesi ve Spor Dergisi, C. 3,S. 1, 2018, s. 91 vd.

2.4. Spor Hukukunun Kaynakları

Bir disiplin olarak spor hukuku, hem kamu hukuku hem de özel hukuk ögeleri ihtiva etmektedir. Bu da spor hukukunun çoğulluğunu gözler önüne sermektedir. Üstelik bu çoğulluk yalnızca kamu ve özel hukuk ile sınırlı kalmamakta, uluslararası hukuku da bünyesinde barındırarak geniş bir yelpazeye ulaşmaktadır.

Spor hukuku da diğer bütün disiplinlerde olduğu gibi bir takım kaynaklar ile beslenmekte ve işlerliğini bu şekilde sürdürmektedir. Bunlardan pozitif birincil kaynakları olarak, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)'nin "Olimpik Şart" 1 ve uluslararası spor federasyonlarının statüleri ve çıkardıkları diğer talimatlar gösterilebilir.⁵⁹

Spor hukukunun pozitif ikincil kaynaklarına ise, ulusal olimpiyat komiteleri (NOC) ile ulusal spor federasyonlarının tüzük ve talimatları gösterilebilir. Bütün bu mevzuat, özel hukuk sujeleri tarafından meydana getirilmiş olup, birincileri devletlerin coğrafi sınırlarından ve sınırlamalarından etkilenmeksizin uygulanmaktadır. Bu sebeple de, nitelikleri itibariyle sınırlar ötesi hukuk "transnational" olarak adlandırıldıkları olmaktadır.⁶⁰

Azak, spor hukukunun birincil kaynağı olarak örf ve adeti görmekte ve spor hukukunu kanundan evvel örf ve adete dayandır⁶¹maktadır. Gerçekten, Azak gerek muhtelif devletlerin federasyonları tarafından gerekse de uluslararası federasyonlar tarafından kaleme alınan düzenlemelerdeki bir çok teknik ifadenin kaynağının örf ve adete dayandığı tezini savunmaktadır.⁶²

Yine Azak, spor hukukunun ikincil kaynağı olarak irade özerkliğini görmekte, herhangi bir sporu icra eden sporcunun üye vasfıyla koordineli bir teşkilatlanma halinde toplandıklarında faaliyet ve ilişkilerini düzenlemek ve idare

⁵⁹ <https://www.sporhukuku.org.tr/spor-hukuku-icin-bir-zaman-yolculugu/> (16.10.2019).

⁶⁰ <https://www.sporhukuku.org.tr/spor-hukuku-icin-bir-zaman-yolculugu/> (16.10.2019).

⁶¹ Erkiner, s.20-21

⁶² Erkiner, s.20-

etmek üzere bir takım ortak kuralları kabul ettiklerini, bir anlaşma neticesinde ortaya çıkan bu kuralların zaman içerisinde bütün dünyaya yayıldığını düşünmektedir.⁶³

Spor hukukunun oluşumunda, yukarıda belirtmiş olduğumuz birincil ve ikincil kaynaklardan başka, Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) '1 , usul hükümlerini içeren “Kod” ‘u ve içtihatları ile Dünya Anti Doping Ajansı (WADA) ‘ y1 ,da sayabiliriz.

Spor hukukunun varlığı batıda, özellikle frankofon hukukçular arasında (başta Fransa, İsviçre, Belçika, Kanada olmak üzere) , bir süreden beri tartışılmakta olduğundan bir tanım oluşturulması cihetine gidilmiştir. Buna göre, “ Sportif düzen, bağımsız bir hukuk düzenidir. Mevzuatının tamamı, bir çok kurala tabi yarışma oyunlarına bağlı olan farklı nitelikte üyelerinden oluşan ve bu kurallara uyulmaması halinde cezalara muhatap olan bir tür toplumu yönetmektedir.” Şeklinde ortak bir tanım belirlenmiştir.⁶⁴

3. SPOR-HUKUK İLİŞKİSİ

3.1. Genel Olarak

Sporun hukukla olan ilişkisinin de diğer toplumsal kurumların hukukla olan ilişkisinden farklı olduğundan söz edilemez. Zira bütün bu sözü geçen alanlarda olduğu gibi, sporun da belli kurallar ve kaideler çerçevesinde yapılması gerekmektedir.⁶⁵

Sporun bir kurallı yarışma olduğu M.Ö. 900'lü yıllardan başlayarak ilk kurallaştırmalarla birlikte spor hukukunun da doğduğu, bu kuralların yaptırım ve tekdüze şekilde uygulanması gereğinin de önce ulusal, sonra da uluslararası spor yönetimlerini ortaya çıkardığı bilinmektedir.⁶⁶

⁶³ Erkiner, s.21

⁶⁴ http://docs.neu.edu.tr/staff/deniz.erdag/SPOR%20HUKUKU_10.pdf (10.10.2019)

⁶⁵ Tanrıverdi H., “Spor ahlakı ve şiddet”. The Journal of Academic Social Science Studies, 5(8), 2012, s. 1071-1093.

⁶⁶ Fişek, s. 27-31-34-35-95-451

Gerçekten herhangi bir spor alanındaki bir spor müsabakasında başarı elde edilebilmesi, başka bir deyişle kazanımın meşruiyeti için, söz konusu müsabakada kurallara uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Bahsi geçen kurallara uygunluğun sağlanması hukukun da hukukun görevi olduğundan ve bu kuralların ihlali başlıca yaptırımlara tabi olduğuna göre spor ile hukuk ilişki içerisinde diyebiliriz.⁶⁷

Uluslararası organizasyonların kuralları uluslararası komiteler tarafından belirlenmekte ve bu uluslararası kuruluşlar tarafından milli federasyonlara düzenli olarak yeni talimatlar bildirilmekte, bu şekilde o spor organizasyonunun tüm dünyada aynı şekilde yürütülmesi sağlanmaktadır. Örneğin Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin düzenlemelerinin üye ülkeler tarafından aynen uygulanması zorunludur. Uluslararası spor konfederasyonlarına üye olan ülkeler, örneğin FIFA, bu kuruluşların belirlediği düzenlemelere uymayı peşinen kabul etmişlerdir. Aksi halde, üye ülke federasyonları denetlenirken kurallara uyulmadığı tespit edilirse, bu kuruluşların ya da konfederasyonların üye federasyonları cezalandırma yetkisi bulunmaktadır.⁶⁸

“ Milletler arası alanda başka bir örneği görülmeyecek derecede bağlayıcı kurallar alma yetki ve imkanına sahip olan uluslararası spor teşkilatları sporu teknik olarak yönlendirmektedirler. Bu teşkilatlar tarafından tespit edilen spor kuralları dünyanın herhangi bir yerindeki spor salonunda, futbol veya atletizm sahasında derhal uygulanma kabiliyetini kazanmaktadır. Bu şekilde ülkeden ülkeye değişmeyen kurallar çerçevesinde spor müsabakaları, büyük ve benzeri görülmedik bir uyum içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında sporun uluslar arası alanda prestij kazanmada önemli bir araç olduğu düşünülecek olursa, bu alanda elde edilecek başarıların devletler için kazandığı önem de ortaya çıkacaktır. Buna bağlı olarak her devlet sporda başarıyı artırmak için bir takım prensipler dahilinde hareket edecek ve bu da birtakım düzenlemelerin yapılmasını zorunlu hale getirecektir. Ulusal düzeyde olan bu düzenlemeler, genellikle sporcuların ve teknik adamların yetiştirilmesine,

⁶⁷ Çağlayan, s.15.

⁶⁸ Genç, Durmuş Ali , “Spor Hukuku “, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1998, s. 1 vd.

devlete ait spor kurumlarının ve spor kulüplerinin idari yapılarının ve faaliyetlerinin belli bir düzene kavuşturulmasına yöneliktir.”⁶⁹

Sporun eğlence aracı olmaktan öte, sporcu, hakem, organizatör gibi birçok kişinin geçim kaynağı olan, ürün ve bilet satışı, yayın ve reklam gelirleri ile sponsorlar tarafından finanse edilen büyük bir endüstriye dönüşmüş olması ile büyük bir endüstriye dönüşüp, ulusal sınırları aşır çoktan uluslar arası boyutlara ulaşmış olması sebebiyle hukuka gereksinim duyduğunu daha önce belirtmiştik. Burada kişiler arasındaki hukuki ilişkileri düzenleyen bir disiplin olan hukukun; sportif faaliyetlerde hangi hukuki ilişkileri düzenlemesi gerektiği sorunu irdelenmelidir.

Öncelikle hukuk, sporcu ile spor icra eden bu kişilere spor yapma imkanı sağlayan kişi veya örgüt ya da devlet arasındaki ilişkiyi düzenler. Örneğin, “ spor yapmak için bir kulübe başvuran kişinin, kulübe üye olup olamayacağını, hangi şartlarda üye olabileceğini veya üyelik talebinin reddi durumunda kişinin sahip olduğu haklarını ya da bir meslek olarak profesyonel anlamda spor yapmak isteyen kişiler ile onları çalıştırmak isteyen kulüpler arasındaki ilişkileri de hukuk kuralları düzenler”⁷⁰.

Sportif faaliyetlerin günümüzdeki yapısı sebebiyle hukukun düzenlemesi gereken ilk ilişki, sporcu ve örgütler arasındaki amatör, profesyonel şeklinde tezahür eden hukuki ilişkilerdir⁷¹.

Bununla birlikte, daha önce belirtmiş olduğumuz sportif faaliyetlerin hukuka uygun olma zorunluluğu kapsamında, hukukun düzenlemek zorunda olduğu bir diğer ilişki de spor müsabakalarında, sporcular arasındaki ilişkilerdir⁷².

Yine günümüzde sporun bir mesleki faaliyet olarak kabul edilmesi ve bu şekilde görülmesi neticesinde spor hukukunun, iş hukukunun bir alt dalı olarak ortaya çıktığını kabul etmekle birlikte profesyonel sporcuların iş hukuku kapsamında

⁶⁹ Günal, Ali Nadi/ Küçükgüngör, Erkan; “ Türk Spor Hukukunun Genel Esasları ve İlgili Mevzuat”, Yetkin Yayınları, Ankara, 1998.

⁷⁰ Ertaş, Petek, s.28.

⁷¹ Ertaş, Petek, s.28.

⁷² Ertaş, Petek, s.29.

sayılmamaları nedeniyle, sporcular ile kulüpleri arasında bir iş hukuku ilişkisinden söz edememekteyiz. Bu sebeple sporcular ve bağlı buldukları kulüpler arasındaki ilişkiler federasyonları tarafından yönetmelikler vasıtasıyla belirlendiği gibi, bazı hallerde Borçlar Kanunu'nun hizmet sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanabilmektedir⁷³.

Günümüzde bir çok spor türünün bir meslek haline gelmesi ve büyük bir ekonomiye dönüşmesi sebebiyle, örgütlü bir faaliyet halini almıştır. Sportif faaliyetlerde bulunmak üzere kurulan şirketlerin varlığı yanında, spor kulüpleri şirketlerle ticari ilişkiler kurmaktadır. İşte bu ticari ilişkilerin düzenlenmesi ve söz konusu ticari ilişkilerde meydana gelebilecek uyuşmazlıkların çözümü de ticaret hukukunun görev alanına girmektedir⁷⁴.

Yine sportif faaliyetlerin etki alanı ve izleyici kitlesinin geniş olmasından dolayı büyük bir reklam aracı haline geldiği kaçınılmazdır. Bu sebeple, gerek reklam veren ile reklam şirketleri, sporcular, spor örgütleri; gerekse federasyonlar ile spor kulüpleri arasındaki ilişkileri ve uyuşmazlıkları düzenlemek ve çözüme kavuşturmak yine hukukun görevidir⁷⁵.

Bununla birlikte sporun, sağlıklı bireyler yetiştirme amacı ışığında halk sağlığını ilgilendiren boyutu sebebiyle, devletin bir kamu hizmeti olarak sporu teşvik eden ve yönlendirme vazifesi vardır. Bu nedendir ki; söz konusu faaliyetlerin yürütülmesi de hukukun düzenleme alanına girmektedir⁷⁶.

Böylece, spor hukukunun kendine özgü bir disiplin olarak ortaya çıkması neticesinde ihtilaf halinde çözüm için özel bir bilgiye gereksinim duyulmaktadır. Zira doğal yargı sisteminde spora dayalı adı geçen ihtilafların çözümü ya imkansız olmakta ya da çok uzun süreç sonunda sonuçlandırılmaktadır. Ancak sportif faaliyetlerin devamlılık arz eden niteliği ve bu niteliğinden dolayı beklemeye tahammül göstermemesi sebebiyle, ihtilafların uzun sürede sonuçlanması herhangi

⁷³ Ertaş, Petek, s.28.

⁷⁴ Çağlayan, s. 16.

⁷⁵ Ertaş, Petek, s.29.

⁷⁶ Çağlayan, s. 17.

bir fayda sağlamamaktadır. Örneğin bir spor müsabakasında rakibine kural dışı eylemde bulunan sporcunun, ceza alıp almayacağı, alacaksa kaç maç ceza alacağı, bir an evvel neticelendirilmesi gereken hususlardır. Bu sebeple, spor hukuku diğer hukuk dalları ile yakın ilişki içerisinde bulunmakla birlikte uygulama bakımından farklı usul ve muhteviyat gerektirir⁷⁷.

3.2. Sporun Diğer Hukuk Dalları İle İlişkisi

3.2.1. Genel Olarak

Genel olarak spor-hukuk ilişkisinden bahsederken, sporun diğer hukuk dalları ile olan ilişkisine de değinmiştik. Zira, hukuk içerisindeki bağımsız disiplinlerin birbirleri ile ilişki içerisinde olması, birbirlerinden beslenmesi ve etkilenmesi kaçınılmazdır.

CAS'ın kuruluş amacı olarak sporun özel ihtiyaçları gerekçe gösterilmektedir. Sporun özel ihtiyaçlarının ne olduğu bize spor hukukunun içeriğini göstermekte ve sınırlarını çizmektedir. Spor hukuku birçok hukukçunun iddiasına göre tek başına bir disiplin değildir. Sporun muhteviyatından kaynaklanan farklı problemler nedeniyle , Medeni Hukuk, Anayasa Hukuku, İdare Hukuku ve Ceza Hukuku gibi birçok alanı kapsamaktadır. Fakat bu hukuk dallarına kendi alanlarında uygulanan kurallardan farklı olarak sporun içinde bulunan bir takım özelliklerin katılması ile birlikte tamamen kendine özgü bir hukuk dalı ortaya çıkmıştır⁷⁸.

Böylece kendisine özgü bir disiplin halini alan spor hukukunun diğer hukuk dalları ile olan ilişkisi önem arz etmekle birlikte, burada en çok etkileşim halinde olduğu disiplinler ile ilişkisini incelemekte yarar görüyoruz.

3.2.2. Spor Hukuku-Anayasa Hukuku İlişkisi

Spor Hukuku, Anayasa Hukuku ile derin bir ilişki içerisinde. Zira T.C. Anayasası'nın 59. Maddesinde, “ Devlet her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve

⁷⁷ Bıçakçı, s.6.

⁷⁸ http://docs.neu.edu.tr/staff/deniz.erdag/SPOR%20HUKUKU_10.pdf (22.10.2019).

ruh sađlığını geliřtirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teřvik eder. Devlet bařarılı sporcuyu korur.” hůkmů yer almaktadır. Buradan da anlařılacađı üzere devlet, anayasal dűzende vatandařlarına sporu teřvik edecek ve bu teřvikle birlikte vatandařların spor alanındaki ihtiyaçlarını karřılayarak her tůrlů yatırımları yapmak zorundadır.

Devlet bu hizmeti sunabilmek ve denetleyebilmek için, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Műdűrlűđű Kanunu’nu yűrűrlűđe koymuřtur. Adı geçen kanunun 1. Maddesine gűre Bařbakanlıđa bađlı, tařrada ۆrgűtlenmiř tűzel kiřiliđe sahip bir Genel Műdűrlűk kurulmuřtur. Genel Műdűrlűk, vatandařın ve okulda gençlerin fizik, moral gű ve yeteneklerini sađlayan beden eđitimi, oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerini sevk ve idare etmek, gençliđin boř zamanlarının deđerlendirilmesine iliřkin hizmetleri yűrűtmek, bilgi ve beceri kursları dűzenlemek, gençlerin kűtű alıřkanlıklarından korunması için gerekli tedbirleri almak, spor federasyonlarının kurulması ve spor dallarını belirlemek için gerekli usul esaslar tayin ve tespit etmek vb gibi sporun geliřimi ve denetimine iliřkin dűzenleme yapmak amaçlarıyla kurulmuřtur⁷⁹.

T.C. Anayasası 59. Maddeden bařka, 17, 42, 48 ve 49 maddelerle de sporu temel bir hak olarak devlete karřı korumuř ve devletin himayesine bırakmıřtır. Bۆylece spor, en bűyűk yasa ile devlet gűvencesi altına alınmıřtır. Bu da bize Spor Hukuku’nun, Anayasa Hukuku ile olan iliřkisini bizlere açıkça gűstermektedir.

3.2.3. Spor Hukuku-Medeni Hukuk İlişkisi

Spor Hukukunun, Medeni Hukuktan da beslendiđi, ve bu disiplinle sıkı bir iliřki içerisinde olduđu yadsınamaz bir gerçektir. Zira TMK’nın 23. maddesinde yer alan kiřisel deđerlerden tűműyle vazgeçilemeyeceđi ve bu deđerlerin hukuka ve ahlaka aykırı biçimde sınırlandırılmayacađına iliřkin dűzenlemenin, bűtűn kiřisel deđerler bakımından geçerli olduđu kabul edilmektedir. Ayrıca adı geçen maddede hak ehliyeti, fiil ehliyeti ve ۆzgűrlűkler gibi kiřisel deđerler adlarıyla műnhasıran belirtildiđi için, bu dűzenlemenin manevi deđerlerin korunmasına ne kadar ۆnem verdiđi de gűrűlmektedir. Medeni Kanun’a gűre bu ۆ hukuki deđerden kısmen de

⁷⁹ Bıçakçı, s. 6.

olsa feragat edilemeyeceğinden, başkalarına devredilemeyeceğinden ve bu hakların kullanılması da hukuka ve ahlaka aykırı biçimde sınırlandırılmayacağından önem arz etmektedir⁸⁰.

Burada görüleceği üzere, bir hak olarak spor yapmanın güvence altına alınması spor hukuku ile medeni hukuk arasındaki ilişkiyi göz önüne ermektedir.

Bununla birlikte, spor yapmak isteyen kişiler ile onlara bu imkanı sunan kişi veya örgütlerin ya da devletin karşı karşıya gelmesini düzenlemesi bakımından, spor yapmak için tüzel kişiliği haiz bir kulübe başvuran kişinin, kulübe üye olup olamayacağını, hangi şartlarda üyelik sıfatını kazanıp hangi şartlarda kaybedeceğini, yine kişinin üyelik talebinin reddi halinde hangi haklara sahip olduğu gibi hususların Medeni Hukukun kapsamına dahil olduğu düşünüldüğünde, Spor Hukuku ile Medeni Hukuk arasındaki ilişkinin boyutu da anlaşılabilir⁸¹.

Doktrinde, her ne kadar bazı yazarlar tarafından Spor Hukuku, Medeni Hukukun bir alt dalı olarak değerlendirilse de, biz bu görüşe katılmadığımızı belirtmekte yarar görüyoruz. Zira Spor Hukuku artık bağımsız bir disiplin olarak kendisini kabul ettirmiş bir bilimsel alandır. Bu özelliğiyle kapsamı, Medeni Hukukun alt dalı olamayacak kadar geniştir.

3.2.4. Spor Hukuku-Borçlar Hukuku İlişkisi

Spor Hukukunun buraya kadar saydığımız hukuk dalları ile ilişkisi daha çok mevcudiyeti için gerekli olan devletin tanımış olduğu güvence ile ilgili iken, şimdi bahsedeceğimiz disiplin ile olan ilişkisi, tamamen uygulama ve işlerliği ile ilgilidir.

Günümüzde sporun bireysel nitelikten çıkıp, örgütlü bir faaliyet alması neticesinde ve artık bir meslek haline gelmesi sebebiyle, spor yapmak isteyen kişiler ile onları çalıştırmak isteyen kulüpleri arasında profesyonel ve amatör olarak tezahür eden ilişki bakımından, sporcuların da İş Kanunu kapsamında sayılmadıklarından,

⁸⁰ Zevkliler, Aydın, "Medeni Hukuk", Seçkin Yayınları, Ankara 2000, s. 455.

⁸¹ Ertaş, Petek, s.28.

sporcular ve kulüpleri arasındaki ilişki Borçlar Kanunu'nun hizmet sözleşmesine ilişkin hükümlere göre yapılmaktadır⁸².

Gerçekten, gerek sporcu gerekse antrenör çalışacağı spor kulübü ile Borçlar Kanunu'nun hizmet sözleşmesi hükümleri ve sözleşme serbestisi kriterine göre akit imzalamakta, tarafların hak ve yükümlülükleri söz konusu akit çerçevesinde belirlenmektedir. Sporcu ve antrenörün alacağı ücret, çalışacağı süre, süresinden önce akdin feshi halinde uygulanacak tazminat, cezai şart, kulübün kurallarına riayet etmeyen sporcu ve antrenöre uygulanacak cezalar v.b. gibi hususların tümü bu akdin içeriğini oluşturmaktadır. Spor federasyonlarının düzenlemiş olduğu yönetmelikler her ne kadar bu akdin çerçevesini belirlemekte ise de, muhteviyat olarak Borçlar Hukukunun bahsi geçen hükümlerinden oluşmaktadır. Bu da bize Spor Hukukunun, Borçlar Hukuku ile arasındaki ilişkinin önemini göstermektedir.

Burada şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki; Spor Hukuku, uygulama ve işlerliği bakımından, en yoğun biçimde Borçlar Hukuku ile ilişki içerisindedir. Gerçekten, sporun günümüzdeki ekonomik işlevinin kapasitesi ile birlikte, endüstriyel bir hal alması böyle bir netice doğurmasına sebep olmuştur.

3.2.5. Spor Hukuku-Ticaret Hukuku İlişkisi

Spor Hukuku'nun Ticaret Hukuku ile ilişkisi aslında, sporun günümüzde geldiği konum itibarıyla sonradan ortaya çıkmış bir ilişkidir. Zira, günümüzde bir çok spor türü ekonomik ve ticari faaliyet halini almıştır. Sporla ilgilenen ticaret şirketleri kurulduğu gibi, mevcut kulüplerin de ticari faaliyetlere girişmesi sonucu, bu faaliyetler neticesinde meydana gelebilecek anlaşmazlıkların çözümü için Spor Hukukunun Ticaret Hukuku ile ilişki içerisine girmesini zaruri hale getirmiştir⁸³.

Gerçekten günümüzde, sporun eğlence ve dinlenme aracı olmaktan öte, çok büyük bir endüstriye dönüşmüş olması başta büyük spor kulüpleri olmak üzere sportif örgütlerin, ürün satışı, bilet satışı, yayın gelirleri gibi bir çok ticari faaliyete girişmeleri ve hatta bir çoğunun anonim şirket vasfı alıp borsada hisseleri işlem

⁸² Ertaş, Petek, s.28.

⁸³ Çağlayan, s. 16.

gören tabiri caizse birer ticari şirket halini almaları neticesinde, Spor Hukuku ve Ticaret Hukuku arasındaki ilişki kaçınılmaz olmuştur.

Bununla birlikte, özellikle seyircisi çok olan futbol gibi spor branşında faaliyet gösteren spor kulüplerinin birer reklam aracı olması, reklam verenler ile reklam şirketleri, sporcular, kulüpler ve federasyonlar ile sponsorlar arasında meydana gelebilecek olası anlaşmazlık durumunda, çözüm için Ticaret Hukukuna başvurulması zorunlu olacaktır⁸⁴.

İşte bütün bu hususlar bir arada düşünüldüğünde, Spor Hukukunun, günümüzde gelmiş olduğu konum itibarıyla ticaret Hukuku ile sıkı bir ilişki içerisinde olması yadırganmaması gereken bir durumdur. Zira, sporun artık ticari bir olgu olduğu herkes tarafından kabul görmeye birlikte, bunun doğal sonucu olarak Ticaret Hukuku ile ilişkilmesi kaçınılmaz olmuştur.

3.2.6. Spor Hukuku-Ceza Hukuku İlişkisi

Ceza Hukuku, sportif faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi, kargaşa ve kaos yaratılmadan belli bir nizam halinde varlığını sürdürebilmesi için, olmazsa olmaz disiplinlerin başında yer almaktadır. Bu bakımdan Spor Hukuku ile Ceza Hukuku arasındaki ilişki önemlidir.

Spor faaliyetlerinin, sujelerinden birisi insan olan her faaliyette olduğu gibi, sosyal kurallar ve özellikle hukuk kurallarına aykırı olmadığı sürece insanlığa büyük faydalar sağlayacağı tartışmasızdır. Bu bakımdan, ne kadar sert olursa olsun, sportif eylemlerin hukuki çerçeve içerisinde kalmasına imkan sağlayan ve neticede bu eylemin hukuka uygunluğunu gerçekleştiren kural ve kriterlerin doğru bir biçimde saptanması, sportif eylemlerde neyin suç olup neyin olmadığını ortaya koyması ve bu anlamda Ceza Hukukunun bu hususlardaki sorunları çözümünde yardımcı olması bakımından önem arz etmektedir⁸⁵.

⁸⁴ Ertaş,Petek, s.29.

⁸⁵ Ünver, Yener, “ Spor ve Ceza Hukuku”, Seçkin Yayınları, Ankara-2004, s.9.

Spor faaliyetlerinde, Ceza Hukuku bakımından öncelikle kural ihlallerinin değerlendirilmesi ve belirlenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte spor faaliyetleri ve müsabakaları esnasında meydana gelen yaralanmalarda cezai takibat yapılmasında kamu yararının bulunup bulunmadığı da öncelikli irdelenmesi gereken konulardandır. Bu konu ile ilgili olarak ceza hukuku kriterleri ile sporcunun korunmasının suç ve ceza politikasına ne derece uygun düşeceği tartışılmalıdır. Yine spor faaliyetlerinde ve müsabakalarında sporcu açısından doğabilecek ceza sorumluluğunun yanında, antrenörün, hakemin, kulüp idarecisinin, organizatörün ve hatta seyircinin ceza sorumluluğu da doğabileceğinden, bu sorumlulukların sınırlarının çizilmesi ve belirlenmesi de Ceza Hukukunun vazifesi dahilindedir.⁸⁶

Böylece spor kurallarının ihlali halinde Ceza Hukuku kurallarının uygulanmasının zorunlu olduğu gerçeği göz önüne alındığında ve bu şekilde bir ihlal durumunda sporculara ve spor kulüpleri ile yönetici, antrenör, hakem, organizatör ve hatta seyirciye kadar ceza verilmesi mevzu bahis olduğundan Spor Hukuku ile Ceza Hukuku arasındaki ilişkinin boyutu da görülmektedir. Daha önce de belirttiğimiz üzere, bu ilişki olmazsa olmaz bir ilişkidir. Zira sportif faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde ve belli bir nizam dahilinde yürütülmesi ancak bu ilişkinin sağlanması ile mümkün olabilecektir. Aksi halde sportif faaliyetler, özellikle kazanmanın bu kadar önem arz ettiği ve neredeyse her şeyin kazanma üzerine kurulu olduğu günümüzde, sporcu yaralanmaları, hatta ölümleri ile neticelenebilecek büyük bir kargaşa ve kaos ortamına sebebiyet verecektir. Bu da hiç kimsenin olmasını arzu ettiği bir durum değildir.

Cezanın “özel ve genel önleme” ilkelerinden faydalanmak suretiyle, sporcu yaralanmaları ve ölümleri en aza indirilebilecektir. İşte bu sebeptir ki; Spor Hukuku ile Ceza Hukuku arasındaki ilişkiye, diğer disiplinlerle olan ilişkisinden daha fazla önem verdiğimiz bilinmelidir.

⁸⁶ Ünver, s.9.

İKİNCİ BÖLÜM

KASTEN YARALAMA SUÇUNUN TARİHİ GELİŞİMİ VE ÖZELLİKLERİ

1. YARALAMA

1.1. Genel Olarak

765 Sayılı Eski Türk Ceza Kanunu yürürlükten kaldırılarak, yerine 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu kabul edilmiştir. Bu sebeple, yeni kanunun sistematüğinden burada bahsetmekte yarar görmekte birlikte, çalışma konumuz olan yaralama suçunun mülga kanundaki müessir fiil ibaresinin yeni kanunda terim olarak kullanılmaması sebebiyle bu konuya açıklık getirmeyi, yeni T.C.K' nun sistematüğü hakkında bilgi vermeyi ve 765 Sayılı ve 5237 Sayılı Kanunları çalışma konumuz olan suç bakımından karşılaştırmayı zaruri görüyoruz.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, ikinci kitabında yer alan suçları, önce bu suçlar tarafından saldırıya uğradıkları kabul edilen hukuki varlık veya menfaatlerin ait oldukları sujelere göre dört kısma ayırmıştır. Birinci kısmı, uluslararası topluluğa karşı suçlar, ikinci kısmı kişilere karşı suçlar, üçüncü kısmı topluma karşı suçlar ve dördüncü kısmı da millete ve devlete karşı suçlar oluşturmaktadır.

Daha sonra her bir kısımdaki suçlar, yine bu suçlar tarafından saldırıya uğrayan menfaatlerin genel değerlendirilmesine göre çeşitli bölümlere ayrılmıştır. Ancak kanun bu ikinci ayırmada davranışın niteliğini veya suçun maddi konusunu da dikkate almıştır⁸⁷.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, özel kısımda yer alan suçları düzenlerken, mülga 765 Sayılı Ceza Kanunu'nun sistematüğünü tamamen ters çevirmiş; öncelikle kişiye karşı suçları, daha sonra da sırasıyla topluma ve devlete karşı suçları öngören kurallara yer vermiştir⁸⁸.

⁸⁷ Toroslu Nevzat, "Ceza Hukuku Özel Kısım", Savaş Yayınevi, Ankara 2008, s.16.

⁸⁸ Centel, Nur/Zafer,/Hamide; Çakmut, Özlem; "Kişilere Karşı İşlenen Suçlar", Beta Yayınları, 1.Bası, İstanbul 2007.

Her iki kanun arasındaki farklılıklar, yalnızca bazı kavramlar ve suçla öngörülen cezalar hususunda göze çarpmaktadır.

Zira, gerek 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Şahıslara Karşı Cürümler başlıklı dokuzuncu babda, Şahıslara Karşı Müessir Fiiller başlık ikinci fasılda m.456/1'de, gerekse 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Kişilere Karşı Suçlar başlıklı ikinci kısımda, Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar başlıklı ikinci bölümde yer alan tanımlar arasında suçun unsurları bakımından herhangi bir fark bulunmamaktadır.

Keza, cisme eza verme-vücuda acı verme, sıhhati ihlal-sağlığı bozma, akli melekelerde teşevvüş husulüne sebep olma-algılama yeteneğinin bozulmasına neden olma kavramları birbiriyle benzerlik göstermektedir. Farklılıklar suçla öngörülen ceza bakımındandır.

Gerçekten 765 Sayılı Yasa'da suçun cezası altı aydan bir seneye kadar hapis iken, 5237 Sayılı Yasa'da bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıdır⁸⁹.

5237 Sayılı Kanunu'nun 86/2. maddesinde yaralamanın, “ basit bir müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif” olması halinde suçun şikayete bağılı hale geleceğı ve cezanın dört yıldan kadar hapis veya adli para cezası olacağı gösterilmiştir. Buna karşın 765 Sayılı Kanun'da suçun şikayete bağılı hafif halinde ceza, iki aydan altı aya kadar hapis veya ağır para cezasıdır⁹⁰.

Yine 765 sayılı kanunda yer almayıp da, 5237 sayılı kanunda yer alan ibareler göze çarpmaktadır. Örneğın 765 sayılı yasada yer alan “mutad işgalden mahrumiyet” ibaresi 5237 sayılı kanunda yer almamaktadır. “Basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif yaralama” , gibi ifadeler de, 765 sayılı kanunda yer almayıp, 5237 sayılı kanunda yer alan ifadelerdir.

⁸⁹ (TCK.m.86/1) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5237.htm> (23.10.2019).

⁹⁰ TCK.m.86/2 <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5237.htm> (23.10.2019).

Bununla birlikte 5237 Sayılı Kanun, vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olan yaralama, bitkisel hayata girme, mağdurun beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olması gibi 765 Sayılı Kanun'da bulunmayan ağırlaştırıcı sebepleri ihtiva etmektedir.⁹¹

Her iki kanun da, kusurun niteliğine göre kasten ve taksirle olmak üzere suçu ikiye ayırmıştır.

5237 sayılı kanunda, 765 sayılı kanundan farklı olarak, suçun ihmali davranışla işlenmesi hali, 88.maddede münhasıran düzenlenmiştir.

Suçun re'sen takibini ve daha ağır cezayı gerektiren ağırlaştırıcı nedenlerin bir çoğu her iki kanunda da ortaktır. Gerçekten, yaralama eyleminin üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı, mağdurun yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle, kamu görevlisinin sahip olduğu nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle ve silahla işlenmesi gibi ağırlaştırıcı nedenler her iki kanunda da yer almaktadır.

Ancak 765 sayılı kanunda yer alan suçun ağırlaştırıcı sebeplerinden olan, evlatlık, analık, babalık, üvey evlat, üvey ana, üvey baba, damat, gelin, kaynana ve kayınbabaya karşı işlenmesi 5237 sayılı kanunda düzenlenmemiştir.⁹²

Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmesi hali 765 sayılı kanunun 452. maddesinde münhasıran düzenlenmiş olmasına karşın, 5237 sayılı kanunda yaralama sonucunda ölüm meydana gelmesi hali netice sebebi ile ağırlaşmış yaralama hallerine alınarak 86. maddedeki hallere yollama yapılarak ve alt-üst sınırı belirtilmek suretiyle düzenlenmiştir.⁹³

765 sayılı kanunda taksir, 459. maddede “tedbirsizlik veya dikkatsizlik yahut meslek ve sanatta acemilik veya nizam, talimat ve emirlere riayetsizlik neticesi olarak bir şahsa cismen eza verecek veya sıhhatini ihlal edecek bir zarar iras eder yahut akli melekelerinde teşevvüş husulüne sebebiyet veren kişi..” biçiminde

⁹¹ Çelik, Özlem, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Kasten Yaralama Suçları”, (Yüksek Lisans Tezi). 2014, s. 1vd.

⁹² <http://tuncayilcim.av.tr/v5/kisilere-ve-hayata-karsi-suclar/> (15.10.2019).

⁹³ Çelik, s. 8

tanımlanmışken, 5237 sayılı kanunda önce 22.maddede taksir kavramının tanımı yapılmış, 89. maddede de, taksir ibaresine yer verilmek suretiyle düzenleme yapılmıştır.⁹⁴

Nihayet 5237 Sayılı Kanun'un 86 maddesinde kendisine yer edinmiş, inceleme konumuz olan yaralama suçu, "Müessir fiil" ibaresi terk edilerek yerine "Yaralama" tabiri tercih edilmiştir.

Yaralama ibaresi, kelime anlamı bakımından her ne kadar müessir fiili tam karşılama da, kanun koyucu bu ibareyi kullanmayı uygun görmüştür.

Keza Toroslu da, son kitabında yaralama ifadesinin müessir fiili tam olarak karşılamayacağı görüşünü savunarak, yaralama ile birlikte müessir fiil ibaresini de kullanmaya devam etmiştir⁹⁵.

Zira, Ord. Prof.Dr. Sulhi Dönmezer, Yargıtay'ın müessir fiil yerine, etkili eylem ibaresini kullanmasını eleştirenlerdendir.

Biz de bu eleştiri ve görüşlere katıldığımızı belirtmekle birlikte, kanun koyucunun yetkisine ve takdirine de saygı duymaktayız. Bu sebeptendir ki; biz de çalışmamızda, yaralama ibaresinin müessir fiilin tam karşılığı olmamasına rağmen, Kanununun sistematığına ve içeriğine aykırı olmamak adına "Yaralama" ibaresini kullanacağız.

1.2. Tanım ve Tarihçe

Yaralama, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun tanımından da yola çıkarak, "Başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan eylem" olarak nitelendirilebilir.

Keza, 5237 Sayılı Yasa yürürlüğe girdikten sonra, yaralama, bu tanımla anılmaktadır.⁹⁶

⁹⁴ Çelik, s.2

⁹⁵ Toroslu, s.42

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin doğal sonucu olarak, daha önceki 765 Sayılı Türk Ceza Kanununda yaralamanın karşılığı olan müessir fiilin tanımı da buna paralel değişkenlik göstermiştir.

Gerçekten 765 Sayılı Yasa yürürlükte iken müessir fiili, “ Cisme eza veren veya verebilecek olan, sıhhati ihlal eden, akli melekelerde teşevvüş meydana getiren fiiller” olarak tanımlamaktaydı.⁹⁷

Büyük Larousse ansiklopedisi de, bu tanıma uygun olarak, etkili ve tesirli eylem anlamına gelen müessir fiili, “Bedensel acı veren ya da sağlığı bozan şiddet eylemi olarak tanımlamaktadır.⁹⁸

Aynı ansiklopedi, yaralamayı; “ ..” olarak tanımlamaktadır.⁹⁹

Görüleceği üzere her iki tanım arasında, kanunun düzenlendiği zaman bakımından açık bir dil farkı göze çarpmaktadır. Buna karşın, içerik bakımından aralarında keskin ayrımlar bulunduğu söylenmesi oldukça güçtür.

Yaralama, kanun tarafından suç sayılan bir eylemdir. Yaralama sayılan eylemler, insanın bedensel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik bir saldırı sayılırlar. Bu suçun maddi unsuru bedensel acı veren, sağlığı bozan ya da zihinsel yeteneklerde bozukluk yaratan hareketin bir kimseye karşı yöneltilmiş olmasıdır.(TCK m.86/1)

Eylemin gerçekleştirilmesinde kullanılan aracın herhangi bir önemi yoktur. Yaralamanın en yaygın biçimi dövmedir. Ancak yaralama, başka şekillerde de ortaya çıkabilir. Birini korkutarak onda bir hastalık yaratmak da yaralama sayılabilir.¹⁰⁰

Yaralama suçu neticeli suçlar kategorisine girdiğinden, neticelerden biri veya birkaçının meydana gelmesi ile suç işlenmiş sayılır.¹⁰¹

⁹⁶ Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara 2008, s. 371.

⁹⁷ <http://www.turkhukuk sitesi.com/mevzuat.php?mid=8622> (23.10.2019).

⁹⁸ Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, C.16, s. 8437.

⁹⁹ Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, C.16, s. 8437.

¹⁰⁰ Kaymaz ,Seydi/ Gökcan, Hasan Tahsin, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları”, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s.182-183.

Bununla birlikte, suçun işlenmesinde kullanılan aracın cebir olması da zaruri değildir. Zira, hayati tehlikesi olduğunu bildiği bir kişiyi rıza dahilinde cinsel ilişki ile gebe bırakan kişinin ve taşıdığı hastalığı yine rıza dahilinde cinsel ilişki ile başkasına kasten bulaştıran kişinin eyleminde cebir olmamasına karşın, yaralama suçu işlenmiş sayılmaktadır.¹⁰²

Hatta Alman Ceza Kanununa göre suçun varlığı için bu eylemlere bile gerek duyulmamaktadır. Aracının egzozundan çıkan gazı üçüncü bir şahsı uzun süre maruz bırakan kişinin eylemi yaralama olarak değerlendirilmektedir.

Kişiyi karşı işlenen bir suç olması sebebiyle, yaralama suçunun, insanlığın varlığından bu yana var olduğunu düşünmek yanlış olmasa gerek.

Roma Hukukunda adam yaralama suçu, haysiyetsizliğe karşılık gelen, geniş ve içeriği belirsiz olan “injuria” ile adlandırılmaktaydı. Gerçekten XII Levha Kanunu bir organın zarar görmesini veya bir kemiğin kırılmasını basit injuria olarak hafif yaralanma olarak düzenlemekte ve bunun cezalandırılmasını da şikayete tabi kılmaktaydı.¹⁰³

Yine XII Levha Kanunları kişilere karşı saldırıları cezalandırmakta, bir organın kırılması karşılığı olarak kısası uygulamaktaydı. Bununla birlikte tarafların uzlaşmasına da imkan sağlamaktaydı. Daha sonraları pretörler uzlaşma bedelini, meydana gelen zararla orantılı olarak düzenlemişlerdir.¹⁰⁴

Hal böyle iken, yaralama suçu bağımsız bir suç olarak ilk önce Germen Hukukunda görülmüştür. Ortaçağ İtalyan Hukukunda da söz konusu suçun farklı kademeleri görülmektedir. Burada suç, yapı ve ağırlığına göre derecelendirilmekte, eylemin ağırlığına göre para cezası uygulanmaktaydı. XII. Ve XIII. yy. larda daha

¹⁰¹ Hafizoğulları, Zeki; Özen, Muharrem, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar”, US-A Yayıncılık, Ankara, 2011, s.75.

¹⁰² Toroslu, s.42.

¹⁰³ Gürten, Kadir, Roma Hukuku’nda Crimen Kavramı, (Crimen), Ankara, 2016, s. 24.

¹⁰⁴ Gürten, s. 25.

ağır yaralanmalar için para cezası uygulamasından vazgeçilmiş, sürgün ve organ kesme cezaları tatbik edilmiştir.¹⁰⁵

Bununla birlikte İslam Hukukunda da adam yaralamak suç olarak kabul edilmiş, yaralamalar, hukuki abdi olarak adlandırılan kul hakkına karşı işlenmiş bir suç olarak sayılmış, kasten yaralamalarda kısas, taksirle yaralamalarda ise diyet uygulanmıştır.¹⁰⁶

2. KASTEN YARALAMA

2.1. Genel Olarak

Suçun basit şekli 5237 sayılı TCK'nun kişilere karşı suçlar başlıklı ikinci kısımda, vücut dokunulmazlığına karşı suçları içeren ikinci bölümde 86/1. maddesinde, ağırlaştırılmış biçimi ise aynı kanunun 86/3. Maddesinde, hafifletilmiş biçimi ise 86/2. Ve 88. maddelerde düzenlenmiştir. Aynı yasanın 87. maddesinde ise neticesi itibariyle ağırlaştırılmış hallerine yer verilmiştir.

Anılan yasanın, 86/1. Maddesine göre; “ Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”¹⁰⁷

Kanunun tanımından anlaşılacağı üzere kasten yaralama suçundan bahsedebilmemiz için, kasten başkasının vücuduna acı verme, sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına sebep olma unsurlarından en az birinin mevcudiyeti gerekmektedir.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Aydın, Çağrı Kan, “Taksirle Yaralama”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006, s. 54.

¹⁰⁶ Aydın, s. 54

¹⁰⁷ TCK m.86/1 <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/4d3e28dd-5137-490c-b1de-00e6ab483975?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> (23.10.2019).

¹⁰⁸ Yılmaz, Tuğsan, “Kasten Yaralama Suçu”, Unsurları ve Cezası, <http://www.tugsanilyilmaz.av.tr/ceza-hukuku/kasten-yaralama-sucu-unsurlari-ve-cezasi> (23.10.2019).

2.2. Korunan Hukuki Değer

Bu suçla korunan hukuki değer, hiç şüphe yok ki, vücut dokunulmazlığı ve beden bütünlüğüdür. Kanunun muhteviyatından anlaşılıyor ki, kanun koyucu bu suçları düzenlerken bireyin beden, akıl ve ruh sağlığını güvence altına almak istemiştir. Güvencenin yalnızca fiziki ihlallerle karşı değil, aynı zamanda psikolojik ihlallere karşı olduğu da anlaşılmaktadır.¹⁰⁹

Vücut dokunulmazlığı ve beden bütünlüğü, ulusal ve evrensel hukuk kuralları ile güvence altına alınmış değerlerdir. Gerçekten, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin (İHEB), 3. ile 5. maddelerinde ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin (İHAS), 3. ile 5. maddelerinde bu haklar teminat altına alınmıştır. Bunlar gibi birçok uluslararası belgede, bu hakların dokunulmazlığı vurgulanmıştır.¹¹⁰

Anayasa'nın 17/2.maddesinde “ Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz” ibaresi yer alarak, vücut dokunulmazlığı ve beden bütünlüğü güvence altına alınmıştır. Yine TCK'nun 86 v.d. maddeleri bu hakları teminat altına alan düzenlemelerdir.

2.3. Suçun Maddi Unsuru

Yaralama suçunun konusu insandır. Kişi doğumundan ölümüne kadar bedenine ve sağlığına yönelik hareketlerde Ceza Hukukunun güvencesi altındadır. Hatta bu güvence yalnızca fizyolojik olarak bedeni değil, kişinin ruh ve akıl sağlığını da kapsar.¹¹¹

Burada öncelikli sorulması gereken soru insan olma niteliğinin ne zaman başlayacağıdır. İtalyan Ceza Hukuku sistemine göre bu nitelik, doğumla değil, ceninin ana rahminden ayrıldığı, yani doğumun başladığı anda kazanılmış sayılır.

¹⁰⁹ Centel/Zafer/Çakmut, s.129.

¹¹⁰ Centel/Zafer/Çakmut, s.125

¹¹¹ Aydın Zümer, “Kasten Yaralama Suçu”, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2017, s. 3.

Türk Ceza hukuku sisteminde ise, insan olma niteliği doğumun tamamlandığı, başka bir deyişle ceninin ana rahminden tamamen ayrıldığı anda başlar.¹¹²

Bu suçun maddi unsuru, fizik veya psişik eylemlerle bir kimsenin vücuduna acı vermek veya kişinin sağlığının ya da algılama bozulmasına sebep olmaktır. Bu eylem maddi vasıtalarla işlenebileceği gibi, manevi vasıtalarla da işlenebilir. Maddi vasıtalardan kasıt, genelde cebirdir. Ancak bu her zaman bu şekilde gerçekleşmeyebilir.¹¹³ Zira, daha önce de belirttiğimiz üzere, cinsel birleşme neticesinde, mağdura hastalığı geçiren kişinin eyleminde cebir olmamasına karşın, hareketi yaralama kapsamındadır.¹¹⁴

Yaralama suçu maddi araçlarla işlenebileceği gibi, manevi araçlarla da işlenmesi mümkün bir suçtur. Zira, bir insanı korkutmak suretiyle, kalp krizi geçirmesine ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişinin eyleminde olduğu gibi.

Yaralama suçu, TCK'nun 88. maddesi gereği, icrai hareketle ve kasten işlenebileceği gibi, ihmali hareketle kasten veya TCK 89. madde dahilinde taksirle de işlenebilir.¹¹⁵

Suçun ihmali davranışla işlenmesi halinde kanun, ihmalin icrai davranışa eşdeğer olması şartını aramaktadır. Gerçekten TCK 83 ve 88/1. maddeleri gereğince, kişinin belli bir icrai davranışta bulunma yükümlülüğüne sahip olması, bu yükümlülüğün de kanuni düzenlemelerden veya sözleşmelerden kaynaklanması ve durum oluşturması gerekmektedir.¹¹⁶

5237 sayılı TCK, yaralama suçunun maddi unsurunu oluşturan hareketlere ilişkin sınırlayıcı hükümler ihtiva etmemekle birlikte, suçun meydana gelebilmesi için gerekli sonuçları belirlemiştir. Gerçekten TCK' nın 86/1. maddesine göre,

¹¹² Toroslu, s.22.

¹¹³ Hafizoğulları, Zeki s.75.

¹¹⁴ Soyaslan Doğan, "Ceza Hukuku Genel Hükümler", Yetkin Yayınları, 9.Baskı, Ankara 2012, s.59.

¹¹⁵ Hakeri, s.371.

¹¹⁶ Toroslu, s.42.

vücuda acı verme, sağlığı bozma ve algılama yeteneğinin bozulması halleri, bu suçun varlığı için kanunun aradığı şartlardır.

Vücuda acı verme, bir kimsenin beden bütünlüğü üzerinde maddi anlamda acı duymasına neden olan her türlü hareket olarak değerlendirilir.¹¹⁷

Bununla birlikte, bir kimsenin maddi anlamda değil ama manevi anlamda acı duymasına neden olan saçının veya sakalının kesilmesi, ruh sağlığının bozulmasına neden olmuşsa, hareketin kasten adam yaralama suçunu oluşturduğu düşünülebilir.¹¹⁸

Sağlığın bozulması kavramı geniş anlaşılması gereken bir olgudur. Zira tıp bilimince hastalık sayılmayan durumlar da sağlığın bozulmasına neden olabilirler. Sağlığın bozulması, kişinin organizmasının normal işleyişinin bozulması, önceki duruma göre daha kötü bir hale getirilmesi, patolojik bir olgu yaratılması ya da var olan patolojik olgunun artırılması olarak tanımlanabilir.¹¹⁹

Kişide meydana gelen zararın mutlaka tedavi ile giderilmiş olması gerekmez. Yaranın ya da meydana gelen maraz kendiliğinden iyileşmiş olsa da, yarayı meydana getiren hareket, yaralama olarak adlandırılmalı ve bedeni ya da ruhsal tüm bozukluklar sağlığın bozulması kapsamında değerlendirilmelidir.¹²⁰

Algılama yeteneğinin bozulması ise, akıl hastalığı sayılmasa da kişinin algılama, düşünme, iradi hareket etme yetisinin bozulmasına sebebiyet veren her türlü hareket ve eylemdir. Bir kimsenin oturduğu dairenin tavanına gürültülü biçimde vurmak suretiyle o kişinin sinir hastalığına uğramasına sebep olmak buraya örnek teşkil etmektedir.¹²¹

¹¹⁷ Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan7 Önok, Murat, “Teorik Ve Pratik Ceza Özel Hukuku,” Seçkin Yayıncılık, 14.Baskı, Ankara, Şubat 2017.

¹¹⁸ Hafizoğulları, Zeki, s.75.

¹¹⁹ Kızıroğlu, Serap Keskin, “Kasten Yaralama Suçu”, Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan, Ankara Üniversitesi Yayınları, Cilt 1, Ankara 2015, s.639-686.

¹²⁰ Centel/Zafer/Çakmut, s.129.

¹²¹ Dönmezer Sulhi/ Erman Sahir; “Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku”, 9.Bası, Ankara 2008.

Algılama yeteneğinin bozulması, bu yetide meydana gelen menfi değişiklik olması sebebiyle, bozulmanın yalnızca psişik eylemlerde donuklaşma veya düzensizliğin değil, adı geçen eylemlerin geçici veya devamlı bir şekilde zayıflamasını veya durmasını da ifade eder. Örneğin bayılma sağlığın bozulması olarak değerlendirilmemekle birlikte, algılama yeteneğinin bozulması olarak değerlendirilmelidir.¹²²

Son olarak failin eylemi ile bu belirttiğimiz neticelerden en az birinin meydana gelmesi, failin eylemi ile mağdurun uğradığı zarar arasında bir illiyet bağı bulunması gerekmektedir. İlliyet bağının mevcudiyeti için ise, zararlı neticenin tamamen failin eylemi ya da sadece failin eylemi ile gerçekleşmiş olması gerekmez. Bıçakla kendisini kovalayan failden kaçan mağdurun, düşerek bir uzvunu yaralaması hali bu duruma örnek olarak verilebilir.¹²³

2.4. Suçun Manevi Unsuru

Yaralama suçu kasten işlenebilen bir suç olması sebebiyle, suçun manevi unsuru kasıttır. Fail, mağdurun vücut dokunulmazlığına ve beden bütünlüğüne zarar verebileceğini bilmeli, öngörmeli, buna rağmen eylemi gerçekleştirmelidir.¹²⁴

Suçun meydana gelmesi açısından, failde, mağdura acı verme, sağlığını bozma ve algılama yeteneğine zarar verme kasıtlarından birinin var olması yeterlidir. Eylemi neticesinde mağdurun bedensel bir zarara uğrayabileceğini tasavvur eden ve bunu kabullenen kişide, yaralama kastının varlığından söz edilebilir.¹²⁵

Suçun varlığı için genel kast yeterli olup, özel kast aranmaz. Başka bir ifadeyle, eylemin istem dahilinde ve kanunun belirlediği neticelerin öngörülmesi ve istenmesi ile gerçekleştirilmesi yeterlidir. Fail davranışı ile mağdurun vücut

¹²² Toroslu, s.43.

¹²³ Toroslu, s.44.

¹²⁴ Apaydın, Cengiz, "Taksirle Yaralama Suçu", Ankara Barosu Dergisi, 2011, s.64.

¹²⁵ Dönmezer, s.133.

dokunulmazlığı ve beden bütünlüğüne zarar verebileceğini öngördüğünde kasıttan söz edebiliriz.¹²⁶

Failde bir ya da birden fazla insanın beden ve akıl sağlığını bozmak bakımından bir iradenin varlığı yeterlidir. Failin kastı doğrudan kast olabileceği gibi olası kast olarak da zuhur edebilir. Olası kast halinde, TCK' nun 21/2. maddesi uyarınca failin cezasında indirimde gidilmektedir.¹²⁷

Fail, yaralama kastıyla hareket etmesine rağmen, ortaya çıkan neticenin kendi kastından daha ağır olması halinde TCK' nun 87/1 ve 87/2. maddesi gereğince cezalandırılacaktır. Failin eylemi ile ölüm meydana gelmişse, fail TCK' nun 87/4. maddesi gereğince cezalandırılacaktır. Ancak her iki durumda da failin bu neticelerden sorumlu olabilmesi için, daha önce belirttiğimiz nedensellik bağının kopmamış olması ve TCK'nun 23. maddesi gereğince en azından taksir derecesinde kusuru bulunması gerekmektedir.¹²⁸

Suçun mevcudiyeti açısından, failin saikinin önemi yoktur. Zira şaka yapmak saikiyle hareket eden failin eylemi yaralama suçunun unsurlarını ihtiva ettiğinde neticeden sorumlu olacaktır. Failin saiki yalnızca suçun, TCK'nun 96. maddesinde düzenlenen eziyet suçu ve TCK'nun 232. maddesinde yer alan kötü muamele suçundan ayrılması hususunda önem taşımaktadır. Failin kastının tespiti suçun kasten adam öldürmeye teşebbüs suçundan ayırt edilmesi bakımından ehemmiyet taşımaktadır.¹²⁹

2.5. Suçun Faili

Suçun faili, eylemi ile kişiye bedensel ve ruhsal acı veren, onun sağlığının ve algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişidir. Zira TCK' nun 86. maddesinde, başkasının vücuduna acı veren, veya sağlığının ya da algılama

¹²⁶ Toroslu, s.45.

¹²⁷ Centel/Zafer/Çakmut, s.136.

¹²⁸ Hakeri, s.371.

¹²⁹ Centel/Zafer/Çakmut, s.136.

yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi olarak tanımlanmıştır. Buradan hareketle bu eylemi gerçekleştiren herkes söz konusu suçun faili olacaktır.

Suçun insana karşı işlenebilen bir suç olmasının doğal sonucu olarak fail tarafından başka bir insana karşı işlenmesi gerekmektedir.¹³⁰

Kanunumuzda intihar suç olarak düzenlenmediğinden, kişinin hem fail hem de mağdur sıfatını taşıması söz konusu değildir. İntiharın teşebbüs aşamasında kalması yani ölümlle neticelenmemesi halinde de durum aynıdır.

Buradan hareketle kişinin kendi bedenine zarar vermesi, sağlığını ya da algılama yeteneğini kaybetmesi ile mağduru yaralama suçunun faili olarak adlandırmamıza olanak sağlamaz. Ancak toplumun yararı gereği bazı durumlarda, kişinin kendi bedenine yaptığı bu eylemler kanun koyucu tarafından suç olarak kabul edilmekte ve faillik ve mağdurluk sıfatının aynı kişide toplanmasına cevaz verilmektedir. Keza ACK'nun 79. maddesi gereği, kendisini kasten sakatlayan veya herhangi bir suretle askerliğe elverişsiz hale getiren kişi cezalandırılmaktadır. Benzer durumlar yabancı Askeri Ceza Kanunlarında da karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten, Avusturya ACK'nun 10 .maddesi de benzer hükmü ihtiva etmektedir.¹³¹

Netice itibariyle, kişinin kendi şahsı üzerindeki eylemler suç oluşturmamakla birlikte, mağdurun rızası dahilinde de olsa, mağdurun şahsı üzerinde yaptığı her türlü eylem yaralama olarak adlandırılır.¹³²

2.6. Suçun Mağduru

Yaralama suçunun insana karşı işlenebilen bir suç olması hasebiyle, suçun mağduru tabii olarak insandır. Vücuda acı veren, sağlığını ya da algılama yeteneğinin kaybedilmesine neden olan eylemlere maruz kalan herkes bu suçun mağduru olabilmektedir.

¹³⁰ Centel/Zafer/Çakmut, s.126.

¹³¹ (ACK, m.79) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1632.pdf> (23.10.2019).

¹³² Dönmezer, s.135.

Yaralama suçunun yalnız insana karşı işlenebilen bir suç olmasının doğal sonucu olarak, bu suçla korunan vücut dokunulmazlığı, beden bütünlüğü, akıl ve ruh sağlığı olduğundan, mağdur konumundaki kişinin, suçu oluşturan eylemlerin yapıldığı esnada hayatta olması gerekmektedir.¹³³

Yani buraya kadar söylediklerimizden yola çıkarak, mağdurun yaşayan bir insan olması gerektiğini söyleyebiliriz.¹³⁴

Bununla birlikte cenin, ana rahminden çıkarak ayrı bir varlık halini alıncaya kadar söz konusu suçun mağduru olamaz.¹³⁵

Bunun doğal sonucu olarak da, ana rahminde bulunan henüz doğmamış canlıya karşı gerçekleştirilen eylemler yaralama suçunu oluşturmazlar diyebiliriz.

2.7. Hukuka Aykırılık Unsuru

Yaralama suçunun meydana gelebilmesi için eylemin hukuka aykırı olması gerekmektedir. Yaralama, hukuka dayanan bir yetkinin kullanılması neticesinde meydana gelirse, eylem hukuka uygun olduğundan fiil suç teşkil etmeyecektir.

Bununla beraber, TCK'nun 25/1. maddesi gereği," Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiilden dolayı kişiye ceza verilmez" ile yine TCK 25/2. maddesi uyarınca "Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez" hükmü ile meşru müdafa ve zorunluluk hali düzenlenmiş olup, bu durumlarda eylem hukuka uygun hale geldiğinden, yaralama fiili suç teşkil etmeyecektir.

¹³³ Centel/Zafer/Çakmut, s.126.

¹³⁴ Dönmezer, s.135.

¹³⁵ Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok Murat, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku", 3. Bası, Ankara 2006, s. 138.

Yine PVSİK' nun 16. maddesi gereği, kolluk kuvvetlerinin kanunda gösterilen durumlarda silah kullanması neticesinde yaralama meydana gelmişse eylem suç teşkil etmeyebilmektedir. Burada mühim olan yetkinin kanundan kaynaklanması ve kişinin yetkiyi kanuna uygun şekilde kullanmış olmasıdır.¹³⁶

2.8. Suçun Tamamlanması

Yaralama fiili ile bir kimseye bedeni bir acı ve zarar verilmesi, sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulması, mağdurun hasta olması ve günlük yaşantısını idame edemeyecek hale gelmesi ile suç tamamlanmış olur.¹³⁷

Suçun netice itibarlı bir suç olması sebebiyle, TCK 86/1. maddede öngörülen sonuçların meydana gelmesi ile suç tamamlanır diyebiliriz.¹³⁸

Hal böyle olunca, TCK 87. Maddede belirtilen duygulardan veya organlardan birinin işlevinin sürekli zayıflaması, konuşmada sürekli zorluk, yüzde sabit iz, yaşamı tehlikeye sokma vs gibi durumlardan birinin meydana gelmesi gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Zira adı geçen madde suçun netice sebebiyle ağırlaşmış hallerini düzenlediğinden ve niteliği itibariyle sonuçlu bir suç olmasından dolayı, söz konusu neticelerden herhangi biri meydana geldiği zaman suçun tamamlanmasından söz edebilmekteyiz.

3. SUÇA TEŞEBBÜS

3.1. Genel Olarak

Yaralama suçuna teşebbüsün mümkün olduğuna şüphe yoktur. Zira suçun tamamlanması için daha önce de belirttiğimiz üzere, kişinin bedenine acı verilmesi, sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulması unsurlarından en az birinin mevcudiyeti gerektiğinden, fail eylemini gerçekleştirmesine rağmen, bu neticelerden herhangi biri gerçekleşmediği vakit suç teşebbüs aşamasında kalmıştır diyebiliriz.

¹³⁶ Centel/Zafer/Çakmut, s.131.

¹³⁷ Hafizoğulları, Zeki, s.231. .

¹³⁸ Toroslu, s.45.

5237 sayılı TCK mülga ceza kanunundan farklı olarak, tam ve eksik teşebbüs ayırımına gitmediğinden, kasten yaralamada failin cezasında yapılacak indirim, yaralamanın suçun konusu olan beden bütünlüğü üzerinde yarattığı tehlike ve meydana getirdiği zarara göre belirlenecektir.¹³⁹

3.2. Unsurları

Bu suça teşebbüsten bahsedebilmemiz için, failin icrai hareketlere başlamış olması, neticeyi istemesi, öngörmesi, ancak failin dışında bir sebep ile neticenin meydana gelmemiş olması gerekmektedir. Örneğin elinde sopa ile bir kişiyi kovalayan failin, yerin kaygan olması nedeniyle dengesini kaybederek düşmesi ve eylemini bu sebeple tamamlayamamış olması halinde, fail icrai hareketlere başlamış olduğundan, suça teşebbüs gerçekleşmiştir.

Suçun teşebbüs halinde kalması halinde, verilecek ceza ve suçun kovuşturulması bakımından çekinceler bulunmaktadır. Zira, yaralama teşebbüs aşamasında kalmışsa, bunun suçun ağırlaşmış haline mi, hafifletilmiş haline mi yoksa basit haline mi yönelik olduğunu belirlemek kolay değildir.

Teşebbüsün suçun ağırlaştırılmış haline yönelik olduğu durumlarda faile TCK 86/2 uyarınca hafifletilmiş haline göre ceza verilmesi öngörülmekte, buna karşın, aynı durumda TCK 86. madde uyarınca basit şekilde ceza verilmesi de kabul görmektedir.¹⁴⁰

Bununla birlikte, suçun kovuşturması bakımından da aynı tartışmalar yaşanmaktadır. Gerçekten, teşebbüs halinde kalmış olan yaralama suçunun kovuşturması ve soruşturması için mağdurun şikayetinin aranıp aranmayacağı hususu tartışmalıdır. TCK 86/2. maddedeki hallerde kovuşturma ve soruşturmanın şikayete bağlı olduğu şüphesizdir. Teşebbüs aşamasında kalan yaralamanın daima suçun basit halini düzenleyen TCK 86/1 gereği çok hafif yaralanmalarda dahi teşebbüsün re'sen

¹³⁹ Centel/Zafer/Çakmut, s.161.

¹⁴⁰ Toroslu, s.46.

soruşturulması ve kovuşturulması fikrini savunanlar olmuştur. Ancak bu görüş çokça eleştirilmiş ve genel kabul görmemiştir.¹⁴¹

Biz de bu görüşe katılmadığımızı, çok hafif yaralanmalarda suçun soruşturma ve kovuşturmasının şikayete tabi kılınmasının daha uygun olacağı kanaatinde olduğumuzu belirtmek isteriz.

4. HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ

4.1. Genel Olarak

Bütün suçlarda olduğu gibi yaralama suçunun da cezalandırılabilmesi için adı geçen suçu hükme bağlayan normda tanımlanan eylemin hukuka aykırı olması gerekmektedir. Hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı halinde, kanunda tanımlanan neticeler meydana gelmiş olsa bile, kişi yaralama suçundan cezalandırılmaz.

4.2. Hukuka Uygun Sayılan Haller

Hukuka uygunluk sebeplerinin başında rıza gelmektedir. Gerçekten, TCK 'nun 26/2. maddesinde mağdurun rızası açıkça belirtilmiştir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki; beden bütünlüğü ile sağlığa ya da algılama yeteneğinde bozukluklara neden olabilecek eylemlere karşı rıza tartışılması gereken bir husustur. Kamu yararı ve menfaati bu gibi durumlarda rızaya cevaz vermemeyi gerektirmektedir.¹⁴²

Yine mesleğin icrası da hukuka uygunluk sebepleri arasındadır. Buna göre, tıbbi müdahale, şekilsel olarak yaralamanın unsurlarını ihtiva etmekle birlikte, mesleğini icra eden konumundaki hekim tarafından gerçekleştirilmekle hukuka uygun hale gelmektedir. Buradaki önemli ölçüt elbette ki, söz konusu müdahaleyi yapan kişinin yetkili olması ve kişinin rıza göstermesi ile meşru hale gelecek olmasıdır. Ancak bazı durumlarda kişinin rızası olmadan yapılan müdahaleler de hukuka uygun kabul edilmiştir. Zira koma halindeki hastanın, rızası beklenip

¹⁴¹ Toroslu, s.46.

¹⁴² Centel/Zafer/Çakmut, s.161.

müdahale edilmezse ölme ihtimali yüksek olduğundan bu ve benzeri durumlarda rıza aranmaz.

Bununla birlikte, MK'nun 340. maddesi ile ana-babaya tanımış olduğu terbiye etme hakkı kapsamında, ana-babanın bazı eylemleri netice itibariyle yaralama suçunu oluştursa da hukuka uygun kabul edilerek cezalandırılmaz. Ancak burada ölçü çok önemlidir. Zira, ana ya da babanın çocuğunu bıçakla yaralamasını bu kapsam dahilinde değerlendirilemeyeceği aşıkardır.

TCK 25/1 ve 25/2. Maddelerinde düzenlenen meşru savunma ve zorda kalma hallerinde eylem hukuka uygun hale geldiğinden neticesi itibariyle yaralama suçunu teşkil etse bile, fail cezalandırılmayacaktır.

Yine kolluk kuvvetlerinin kanunda gösterilen hallerde silah kullanması neticesinde meydana gelen yaralanmalarda, eylem kanundan doğan görevin ifası olması sebebiyle hukuka uygun kabul edildiğinden cezalandırılmayacaktır.

Son olarak spor faaliyetlerinde genel olarak eylemin kurala uygun yapıldığı kabul edildiğinden ve bu sebeple hukuka uygun sayıldığından netice itibariyle yaralama gerçekleşse de fail cezalandırılmayacaktır.¹⁴³

5. KASTEN YARALAMA SUÇUNUN AĞIRLAŞTIRICI SEBEPLERİ

Kasten yaralama suçunun ağırlaştırıcı sebepleri, kanunda m. 89/f. 2-3 hükümlerinde sayma yöntemi ile belirlenmiş olup, bunlar da mağdur ile fail arasındaki kan bağı, mağdurun hukuki veya fiziki ve ruhi durumundan kaynaklı, kullanılan vasıttan kaynaklı, mağdur ve failin sıfatından kaynaklı olmak üzere ayrımlara tabi tutarak, beden sağlığını ve algılama yeteneğini bozan ve vücuda çok ağır bir biçimde acı veren neticelere yer vermiştir¹⁴⁴.

¹⁴³ Şen, Ersan, "6222 Sayılı Kanun ve Sporda Ceza Sorumluluğu", 2015, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1692923-6222-sayili-kanun-ve-sporda-ceza-sorumlulugu> (17.10.2019).

¹⁴⁴ Soyaslan, s.129,

Şöyle ki; TCK m. 86; "(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (Ek fıkra: 31/03/2005 - 5328 S.K./4.mad) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı,

b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Silâhla,

İşlenmesi hâlinde, şikayet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

Yine TCK m. 87 hükmü gereğince,

“(1) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

sebepe olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hllerde u yıldan, unc fıkraya giren hllerde beş yıldan az olamaz.

(2) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da ocuk yapma Neden yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, iki kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hllerde beş yıldan, unc fıkraya giren hllerde sekiz yıldan az olamaz.

(3) (Değişik fıkras: 06/12/2006 - 5560 S.K.4.md) Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar artırılır.

(4) Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse, yukarıdaki maddenin birinci fıkrasına giren hllerde sekiz yıldan oniki yıla kadar, unc fıkrasına giren hllerde ise oniki yıldan onaltı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

6. KASTEN YARALAMA SUÇUNUN HAFİFLETİCİ SEBEPLERİ

6.1. Genel Olarak

Kanun koyucu yaralama suçu ile ilgili olarak iki hafifletici neden öngörmüştür. Bunlar da yaralama fiilinin etkisinin hafif olması ve yaralamanın ihmali davranışla işlenmiş olmasıdır.

6.2. Suçun Hafifletici Sebepleri

6.2.1. Yaralama Fiilinin Etkisinin Hafif Olması

TCK 86/2.maddesi uyarınca, kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde mağdurun şikayeti ile....cezalandırılır, demek suretiyle, hafifletici bir neden belirlemiştir.Bu durumda kovuşturma ve soruşturma kanununun lafzından da anlaşıldığı üzere şikayete tabi kılınmıştır.

Söz konusu hafifletici nedenin uygulanabilmesi için, failin eylemi neticesinde TCK 87. maddede ağırlaştırıcı nedenler olarak düzenlenen neticelerin meydana gelmemiş olması gerekmektedir. Aksi halde, fail TCK 87. Madde gereği cezalandırılacaktır.¹⁴⁵

6.2.2. Yaralamanın İhmali Davranışla İşlenmiş Olması

TCK' nın 88/1. maddesinde, kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasında kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesine ilişkin koşullar göz önünde bulundurulur, demek suretiyle, yaralama suçunun ihmali bir davranışla işlenmiş olması halinde hakime cezayı indirme yetkisi tanınmaktadır. Lafzından anlaşıldığı üzere, hakim cezadan indirim yapmak zorunda değildir. Kanun, cezadan indirim yapılıp yapılmayacağı kriterinde hakime, kasten öldürmenin ihmali davranışla işlendiğindeki koşulları gözetmesini tavsiye ederek yol göstermektedir.

¹⁴⁵ Toroslu, s.54.

7. İHMALİ DAVRANIŞLA KASTEN YARALAMA

7.1. Genel

İhmali davranışla kasten yaralama TCK' nun 88.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, “ Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasında kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesine ilişkin koşullar göz önünde bulundurulur.

7.2. Kastan Yaralama Suçu İle Karşılaştırılması

Kanunun lafzından da anlaşılacağı üzere, ihmali davranışla işlenen yaralama suçu, nitelik itibariyle kasten yaralama suçuyla aynilik taşımaktadır. Farklılık hareket ve fail bakımından olup, TCK 83. maddeye yollama yapılmak suretiyle bu hükümdeki koşulların uygulanması öngörülmüştür.

Suçla korunan hukuki değer, kasten adam yaralamada olduğu gibi vücut dokunulmazlığı ve beden bütünlüğüdür.

İki suç arasında fail bakımından farklılık bulunmaktadır. Gerçekten, suçun basit şeklinde fail herkes olabileceken, ihmali davranışla kasten yaralamada suçun faili yalnızca yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirilmeyen kişi olabilecektir. Failin adı geçen yükümlülükleri kanundan, sözleşmeden doğabilir. Suçun oluşabilmesi için, failin söz konusu yükümlülüklerine rağmen bunu yerine getirmemesi yeterlidir.¹⁴⁶

İki suç arasındaki hareket bakımından farklılık ise, ihmali davranışla kasten yaralama suçunda, icrai hareketle işlenebilecek bir suça ihmali hareketle sebebiyet verilmesi halidir. Örneğin acil servise getirilen hastaya zamanında ve gereği gibi müdahalede bulunmayan, bunun neticesinde de hastada kalıcı bir hastalık meydana

¹⁴⁶ Centel/Zafer/Çakmut, s.166.

gelmesine sebebiyet veren hekim, yükümlülüğüne rağmen icrai harekette bulunmayarak bu suçu işlemiş sayılmaktadır.¹⁴⁷

Bu suçun kasten yaralama suçu ile karşılaştırmasını bu şekilde yapmakla birlikte, tekrara girmemek bakımından, kasten yaralama için söylediklerimizin burada da geçerli olduğunu belirtmek isteriz.

8. TAKSİRLE YARALAMA

8.1. Genel

Taksirin psikolojik kaynağı dikkatsizliktir. Dikkat, belleğin dış etkenlere karşı takındığı tavır şeklinde tanımlanır. Dikkat kendiliğinden ya da iradi olarak oluşabileceği gibi, gereken dikkat ve özenin gösterilmemesi ile de taksir meydana gelir¹⁴⁸.

Taksirle yaralama suçu TCK' nun 89/1. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, “Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya, sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır” şeklinde tanımlanmış ve devamında da bu suçun ağırlaştırıcı halleri belirlenmiştir¹⁴⁹.

Buna göre, TCK 89/2. maddede, taksirle yaralama fiili mağdurun duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına, vücudunda kemik kırılmasına, konuşmasında sürekli zorluğa, yüzünde sabit ize, yaşamını tehlikeye sokan bir duruma, gebe bir kadının çocuğunu vaktinden önce doğurmasına neden olunması halinde cezanın artırılacağı öngörülmüştür.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Centel/Zafer/Çakmut, s.168.

¹⁴⁸ Özpınar, Berna; “Tıbbi Müdahaleden Doğan Sorumluluğun Türleri”, Ankara Barosu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Sağlık Hukuku Kurultayı, 1-3 Kasım, 2007 Ankara, Ankara, 2008.

¹⁴⁹ Soyaslan, s. 141-142.

¹⁵⁰ Soyaslan, s. 143, Hafizoğulları, Zeki/Özen, Muharrem, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar”, Ankara, 2011, s. 93.

Yine TCK 89/3. maddede, taksirle yaralama fiili, mağdurun iyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa maruz kalmasına veya bitkisel hayata girmesine, duyularından veya organlarından birinin işlevini yitirmesine, konuşma veya çocuk yapma yeteneklerini kaybetmesine, yüzünde sürekli bir değişikliğe, gebe bir kadının çocuğunun düşmesine neden olursa cezanın daha fazla artırılacağı öngörülmüştür¹⁵¹. Kasten yaralama suçunda bu unsurlar detaylı bir şekilde incelendiğinden burada bunlardan uzun uzadıya bahsetmeyeceğiz. Yine kasten yaralama suçu ile arasındaki farklara değinmekle yetineceğiz.

8.2. Kasten Yaralama Suçu İle Karşılaştırılması

Taksirle yaralama suçunun, kasten yaralama suçundan bağımsız bir suç olarak düzenlenmesinin en önemli nedeni kusurluluk bakımındandır. Zira, bu suçta fail, yaralama sonucunun meydana gelmesini istemez, ancak gereken dikkat ve özeni göstermemesi sebebiyle yaralama meydana gelir.¹⁵²

Şayet fail tedbirli davransaydı ya da failin yerinde dikkatli davranan biri olduğunda sonucun bu şekilde gerçekleşmeyeceğinin söylenebildiği hallerde fail özen gösterme yükümlülüğüne aykırı hareket etmiştir diyebiliriz.

765 sayılı TCK'dan farklı olarak 5237 sayılı TCK taksirin tanımını yapmıştır. Keza TCK'nın 22/2. Maddesine göre taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeden gerçekleştirilmesidir¹⁵³.

Buna karşın, netice fail tarafından öngörülmüş olsa dahi, bu durum failin neticeyi istediği sonucunu doğurmayacağından yine taksirden bahsedebiliriz.

¹⁵¹ Hafizoğulları/Özen, s. 94.

¹⁵² Apaydın, s.59, Hafizoğulları/Özen, s. 93.

¹⁵³ Özgenç, İzzet, "Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler" , Ankara, 2006, s. 243; Kaymaz, Sadi,/Gökcan, Hasan Tahsin, "Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları", Ankara, 2006, s. 30.

Aynı kanunun 22/3. Maddesinde ise bilinçli taksirin tanımı yapılmıştır. Buna göre, kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır, denilmektedir¹⁵⁴.

TCK'nun 22/6. maddesinde, mülga ceza kanununda bulunmayan bir düzenlemeye gidilmiş ve taksirle hareket sonucu neden olunan netice münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez denilmek suretiyle, bir cezasızlık hali öngörmüştür. Kanaatimizce burada kanun koyucu, taksirli bir hareket ile yakınlarına karşı yaralama suçunu işleyen kişinin yaşadığı vicdan azabını yeterli saymıştır. Ancak bilinçli taksir halinde cezasızlık olarak değil, cezadan indirim yapılmasını öngörmüştür¹⁵⁵.

TCK'nun 24.vd maddelerinde yer alan hukuka uygunluk sebeplerinin, taksirle yaralama suçu için de geçerli olduğunu kabul etmek gerekir.

Görüleceği üzere, taksirle yaralama suçunun, kasten yaralama suçundan farkı, manevi unsur bakımındandır. Zira orada kasıt suçun manevi unsuru iken, bu suçta taksir ve bilinçli taksirdir.

Burada dikkat edilmesi gereken önemli nokta, taksirli hareket ile netice arasındaki illiyet bağının bulunup bulunmadığıdır¹⁵⁶.

Yine dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da taksirin tespiti hususundadır. Zira, taksirin tespitinde, yerel örf ve adetler ile kişinin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullar ile eğitim durumunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Keza bu hususlar nazarı dikkate alındığında, birisi için taksir sayılabilecek bir eylem başka biri için taksir sayılmayabilecektir. Nihayet taksir

¹⁵⁴ Mahmutoğlu, F. S. Das neue türkische Strafgesetzbuch, Allgemeiner Teil, Annales de la Faculte de Droit d'Istanbul, C. 38, S. 55, 2016, s. 35-48.

¹⁵⁵ Centel/Zafer/Çakmut, s.183.

¹⁵⁶ Apaydın, s. 66-67.

belirlenirken kişilerin içinde buldukları koşullara ve bunların verdiği olanaklara göre davranılması gerekmektedir¹⁵⁷.

Son olarak TCK'nun 89/5. maddesi uyarınca, taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabidir. Ancak birinci fıkra kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikayet aranmaz, takibat re'sen gerçekleştirilir¹⁵⁸.

¹⁵⁷ Dönmezer, s.164.

¹⁵⁸ Hafizoğulları/ Özen, s. 96.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SPOR MÜSABAKALARINDA YARALAMANIN TESPİTİ SORUNU İLE FAİLİ VE MÜEYYİDELERİ

1. SPOR MÜSABAKALARI

1.1. Tanım ve Tarihçe

Müsabaka, kavram olarak yarış, yarışma anlamına gelmektedir. Büyük Larousse ansiklopedisi müsabakayı, “ yarış, yarışma, özellikle de sportif yarışma, karşılaşma” olarak tanımlamaktadır¹⁵⁹.

Aynı ansiklopedi, yarışmaya katılan kişiyi de müsabık (yarışmacı) , olarak adlandırmaktadır¹⁶⁰.

Müsabaka, ödüllü yarışma olarak da adlandırılmakla birlikte, müsabakanın sonunda bir ödül olup olmaması çok önem arz etmemektedir. Yalnızca eğlence amacıyla da olsa, müsabıklar arasında gerçekleştirilen bir yarışma olması yeterlidir.

Bu tanımlardan yola çıkarak, spor müsabakasını, müsabıklar arasında gerçekleşen, eğlence ve dinlenme amacıyla ya da bunun dışında bir amaç için, özellikle de bir ödül için yapılan sportif yarışma olarak tanımlayabiliriz.

Spor müsabakalarının miladını, ilk çağlarda insanların yaşamlarını idame ettirmek için yaptıkları eylemleri spor olarak kabul eden görüşü bir kenarda tutarsak, sporun miladından hemen sonraya kaydırmak yanlış olmasa gerek.

Spor konusundaki en eski yazılı kayıta, İliada isimli eserin 23. bölümünde rastlandığını daha önce belirtmiştik. Burada Yunan kahramanı Patroclus anısına

¹⁵⁹ Büyük Larousse Ansiklopedisi, C.16, S.8465.

¹⁶⁰ Büyük Larousse Ansiklopedisi, C.16, S.8465.

düzenlenen spor karşılaşmalarında, araba yarışları, güreş, boks, koşu müsabakaları ve cirit atma müsabakalar olduğu bilinmektedir¹⁶¹.

Yine, ilk modern anlamdaki organize spor müsabakalarının da Sümer Uygarlığı zamanında ortaya çıktığını da belirtmiştik. Gerçekten, M.Ö. 3600-2000 yılları arasında, Sümerlere ait 200 kil tablet, altın ve gümüş eserler, mezar taşları, tapınak mimarisi ve Gılgamış Destanının sistemli incelenmesi neticesinde modern anlamdaki spor müsabakalarının ilk defa Sümerler tarafından gerçekleştirildiği saptanmıştır¹⁶².

Spor müsabakalarının, olimpiyat oyunları şeklinde tezahürünün de ilk olarak Antik Yunan'da Olympia kentinde yapıldığını ilk bölümde söylemiştik. Başlangıcı M.Ö. 14. Yüzyıla kadar uzanan ve M.Ö. 776 yılından itibaren 12 yy. boyunca, Hıristiyan inanışlarına aykırı olduğu gerekçesiyle İmparator Theodosius tarafından kaldırılana kadar ara verilmeden dört yılda bir tekrarlanan olimpiyat oyunları spor müsabakalarının tarihi gelişimi açısından önemli bir yer tutmaktadır¹⁶³.

Söz konusu oyunlar, Fransız düşünür Baron de Coubertin'in çabalarıyla 16-23 Haziran 1894 tarihleri arasında Paris'te (Sorbonne Üniversitesi) düzenlenen kongrede, ilk modern olimpiyat oyunlarının da antik oyunların doğum yeri olan Atina'da, 1896 yılında yeniden yapılmasına karar verilmiştir¹⁶⁴.

Bununla birlikte, M.Ö. 3000 yıllarında Orta Asya'da Türklerin yaşamında atın büyük önemi olduğu bilinmektedir. Bu sebeple o tarihlerde, Türklerin binicilikteki başarıları ve atla yapılan müsabakaların varlığı göze çarpmaktadır. Gerçekten, halen günümüzde Orta Asya ve Anadolu'da oynanmaya devam eden kaçma-kovalama nitelikli, Gök-Börü, Kız-Börü ve Beyge ile bir nevi atlı hokey olan çögen ve de en önemlisi cirit atma oyunlarına o tarihlerde rastlanmaktadır. Öyle ki, eski Yunan yazar ve komutanlarından Xenophon M.Ö. 360 yılında Binicilik Sanatı adlı eserinde, Türklerin cirit oyununa benzeyen bir oyunu halkına öğütlemiş, Eski

¹⁶¹ Akıncı, s.7-8

¹⁶² <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=106> (20.10.2019).

¹⁶³ <https://dunyalilar.org/olimpiyatlarin-tarihi.html/> (20.10.2019).

¹⁶⁴ <https://dunyalilar.org/olimpiyatlarin-tarihi.html/> (20.10.2019).

Romalılar tarafından yüzyıllar boyunca oynanan ve neredeyse ciritin aynı olan Troia oyununu oynamalarını istemiştir¹⁶⁵.

Yine Türklerin sosyal etkinliklerde bozkır atları ile 100 km'ye varan koşu müsabakaları yaptıkları bilinmektedir. Ayrıca ok atma ve at üzerinde ok atma müsabakaları eski Türklerde görüldüğü M.Ö. 1000 yılında Tibet bölgesinde bulunan kayalara işlenmiş fresklerden anlaşılmaktadır¹⁶⁶.

Bütün bunlarla birlikte, Asya'da en çok sevilen spor müsabakasının güreş olduğu yapılan kazılarda elde edilen çeşitli süs eşyalar üzerindeki güreş figürlerinden anlaşılmaktadır¹⁶⁷.

Yine Orta Asya'da futbola benzeyen tepük adı verilen oyunun varlığından Kaşgarlı Mahmut'un meşhur eseri Divan-ı Lugat-ül Türk haberdar olduğumuzu da daha önce belirtmiştik.

Tarihçi Prof. W. Eberhard M.Ö. 100 yılındaki kaynaklara dayanarak, eski Türklerde kayak ve kayakçılığın varlığından söz etmektedir. Yine İsviçreli Prof. Hess, kayağın buluşunun Sibiry'a'nın en kuzey noktalarında yaşayan Moğol ve Türklere ait olduğunu söylemektedir¹⁶⁸.

Osmanlı İmparatorluğu'na gelindiğinde ise, güreşten at binmeye ve ok atmaya kadar çeşitli spor müsabakalarının varlığı göze çarpmaktadır.¹⁶⁹

Dünyada ise, 1900'lü yılların başında sporun etki alanının daraltılması, güçlü olanların keyfi niteliğinde bir uğraş olmasının sonucu olarak spor müsabakaları eski önemini kaybetmiş, ancak 2. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda seyir zevki sağlayan

¹⁶⁵ Tayga, Yunus; " Türk Spor Tarihine Genel Bakış", GSGM Yayınları, No:87, Ankara, s. 21.

¹⁶⁶ Tayga, s.21.

¹⁶⁷ <http://forum.alyans.org.tr/index.php?topic=162.0>

¹⁶⁸ <http://forum.alyans.org.tr/index.php?topic=162.0> (20.10.2019).

¹⁶⁹ Kurt Tuncer, Kılıç Mahmut/ Kılıç, Muhammet Nuri/Özbayraktar Fatih/Yücel Engin, Kıvanç Cihan, "Türk Spor Tarihi" , MEB Yayınları, s. 1 vd.

bir aktivite olarak görülmeye başlanması ile birlikte spor müsabakaları eski önemini yeniden kazanmıştır¹⁷⁰.

Daha sonraki yıllarda, özellikle futbolun önüne geçilmez bir hızla bütün dünyayı etkisi altına alması ile birlikte spor müsabakaları yalnızca ulusal boyutla sınırlı kalmamış, uluslararası bir nitelik kazanmıştır.

Günümüzde ise, spor müsabakaları, ağırlıklı olarak futbol olmak üzere, özellikle büyük bir endüstriye dönüşmesi ve artık milyar dolarların telaffuz edildiği bir sektör halini alması ile, büyük bir ehemmiyet kazanmıştır.

Stadyumlardaki ve televizyon başındaki izleyici sayısının fazlalığı gazete ve dergilerden spor haberlerinin takibi nedeniyle başka ürünlerin tanıtımı için de spor müsabakaları tercih edilmeye başlanmıştır. Gerçekten, spor müsabakalarının pasif katılımcı olarak büyük kitleler tarafından takip edilmesi sektörlerin iştahını kabartmıştır. 1994 Kış Olimpiyatlarının 120, 1994 Dünya Kupası Futbol Şampiyonasının 180, 1998 Dünya Kupası Futbol Şampiyonasının da 214 ülkede aynı anda yayınlandığı ve toplam 3.7 milyar insana ulaştığı düşünüldüğünde hadisenin boyutu daha iyi anlaşılacaktır¹⁷¹.

Bununla birlikte sportif turnuvalar ve müsabakalar böylesi yoğun bir şekilde takip edilince doğal olarak yayın hakkı ücretleri de neredeyse tavan yapmıştır. Örneğin, 1948 yılında olimpiyat oyunlarına BBC televizyonu tarafından Uluslararası Olimpiyat Komitesine 30 milyon dolar ödenirken, bu rakam 1996 yılında 895 milyon dolara, 200 yılı Sydney Olimpiyatlarında ise tam olarak 1.3 milyar dolara kadar yükselmiştir¹⁷².

Görüleceği üzere, artık spor müsabakaları, dinlenme ve eğlence aracı olmaktan çok daha öteye gitmiş, yalnızca sporu icra edenlerin değil, organizatör, yayıncı ve hatta üzerine iddia ve bahis oynamak suretiyle seyircinin de para kazanılabildiği endüstriyel bir olgu halini almıştır.

¹⁷⁰ Tayga, s.21.

¹⁷¹ Argan, s.4-5.

¹⁷² Argan, s.5.

1.2. Sujeleri

1.2.1. Genel Olarak

Bir iş veya eylemi gerçekleştiren, bir bakıma olayın esas kahramanları olarak adlandırılabilirler kişi veya grupları anlatan kavrama suje adı verilmektedir¹⁷³.

Gerçek kişiler, hukuki statü bakımından insanı ifade ettiğinden, sporun da sujeleri amatör ve profesyonel sporcular, teknik direktörler, antrenörler, menajer ve yöneticiler, hakemler, gözlemciler ve taraftarlardır¹⁷⁴.

Bu sayılanlara, sporun günümüzde geldiği yer düşünüldüğünde organizatörlerin de eklenmesi yanlış olmasa gerek.

Ayrıca, sporun tüzel kişi sujeleri de vardır. Bunlar da, kulüpler, federasyonlar, uluslararası konfederasyonlar, gençlik ve spor genel müdürlüğü, spor toto-loto teşkilat müdürlüğüdür.

Bununla birlikte sporun dolaylı sujeleri olarak, gazete ve dergiler, televizyonlar, spor akademileri, spor dernek ve vakıfları ve sponsorları sayabiliriz.

Bu saydıklarımızı, spor müsabakalarının da ortak sujesi olması bakımından burada inceleme yaparken, spor müsabakalarının sujeleri olarak adlandırmakta yarar görüyoruz. Ayrıca çalışma konumuz itibariyle, yalnızca gerçek kişi sujelerini incelemenin yeterli olduğu kanaatindeyiz.

1.2.2. Sporcular

Sporcular, spor müsabakalarının doğrudan aktif sujeleridirler. Sujenin tanımında da belirtildiği üzere, spor müsabakalarının esas kahramanları sporculardır.

¹⁷³ Genç, s.39.

¹⁷⁴ Erkekli, Turgay, "Spor Hukukunda Tahkim ve Uluslararası Tahkim" (Yüksek Lisans Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2017, s. 1 vd.

Zira bazı spor branşlarında henüz kulüpler ve federasyonlar bulunmamasına karşın sporcular mevcuttur¹⁷⁵.

Gerçekten, spor müsabakasını gerçekleştiren, kuralları dahilinde hareket ederek, yetenek ve çalışmaları ile rakiplerine karşı üstün gelmeye çalışan kişiler sporculardan başkası değildir¹⁷⁶.

Sporcular, amatör ve profesyonel olarak ikiye ayrılır.

Bunlardan amatör sporcular, amatörlük ruhu içerisinde sporu yalnızca spor yapmak için ifa eden, karşılığında maddi bir kazanım elde etmeyen spor olayını gerçekleştiren kişilerdir¹⁷⁷.

Latince hoşlanmak anlamına gelen amare kelimesinden türetilmiş olan amatör kavramı, sevdiği ve hoşlandığı için, yaptığı sporu bir meslek olara seçmemiş ve devamlı gelir elde etmek amacıyla yapmayan kişi olarak da tanımlanabilir.¹⁷⁸

Amatör spor organizasyonlarının en büyüğü dört yılda bir yapılan olimpiyat oyunlarıdır¹⁷⁹.

Olimpiyat oyunlarının yeniden yapılması için 1894 yılında Paris'te toplanan uluslararası kongrede, oyunlara yalnızca amatör sporcuların katılması kararlaştırılmış ve amatör sporcunun tanımı yapılmıştır. Buna göre amatör sporcu, daha önce herkese açık bir yarışmaya katılmamış olan, kaynağı ne olursa olsun sonunda ödül verilen bir spor müsabakasına ödül almak için katılmamış olan, daha önce spor öğretmeni veya antrenör olarak hiçbir şekilde çalışmamış kişi olarak tanımlanmıştır¹⁸⁰.

¹⁷⁵ Gülşen, R. *Spor hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 1 vd.

¹⁷⁶ Gülşen, s.17.

¹⁷⁷ Öziş, Halil, "Amatör / Profesyonel Ayrımı", 2015, <http://www.orduolay.com/yazarlar/halil-ozis/amator-profesyonel-ayrimi/2549> (21.10.2019).

¹⁷⁸ Ertaş, Petek, s.220.

¹⁷⁹ Güçlü, Mehmet, "Olimpiyat Oyunları ve Spor Sponsorluğu", G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Sayı 3, 2001, s. 223-239.

¹⁸⁰ Ertaş, Petek, s.81.

Bununla birlikte, amatör spor müsabakasında muktedir olan sporcuya ödül verilmesi, sporcunun amatör olan statüsünde bir değişikliğe sebep olmaz¹⁸¹.

Profesyonel sporcular ise, bunun tam tersi olarak, sporu yalnızca spor yapmak ya da zevk için değil, para karşılığında ya da ekonomik menfaate yönelik olarak ve belli bir kulüp çatısı altında sözleşme ile sporu ifa eden kişilerdir. Profesyonel sporcular, amatör sporculardan farklı olarak sporu zevk için değil, bir meslek olarak ifa etmektedirler. Bu sebeple, rekabet içerisinde olduklarından ve sermayeleri sağlıklı bedenleri olduğundan antrenmanlarına ve yaşantılarına dikkat ederler¹⁸².

Bununla birlikte, spor müsabakalarının gerçek kişi sujelerinden sporcuların yarı profesyonel olanlarından da söz edebiliriz. Gerçekte amatör olmalarına karşılık, profesyonel sporcular gibi ücret alan ve çalışmalarından ekonomik bir menfaat sağlayan ve bu bağlamda sporu meslek seçen kişiler yarı profesyonel olarak adlandırılmaktadır¹⁸³.

1.2.3. Teknik Direktörler

Takım sporlarında daha yoğun olmak üzere ister bireysel isterse takım sporlarında olsun, spor müsabakalarında sporculardan sonra en önemli unsur teknik direktörlerdir¹⁸⁴.

Gerçekten teknik direktörler, spor müsabakalarında, bireysel sporlarda sporcunun, takım sporlarında ise çalıştırdığı takımın hangi taktikle ve nasıl oynayacağını, antrenmanlardaki performansa göre hangi sporcunun oynayacağını belirleyen en yetkili kişi olması sebebiyle önemli yer tutmaktadır¹⁸⁵.

¹⁸¹ Çağlayan, s.59.

¹⁸² Öziş, Halil, “Amatör / Profesyonel Ayrımı”, 2015., <http://www.orduolay.com/yazarlar/halil-ozis/amator-profesyonel-ayrimi/2549> (21.10.2019).

¹⁸³ Genç, s.40.

¹⁸⁴ Gülşen, s. 79.

¹⁸⁵ Karaoğlu, E. “*Spor hukuku'nun temel kavramları ve sportif alanda doğabilecek hukuki ihtilaflar*”, Seçkin Yayınları, Ankara, Mart 2017, s. 1 vd.

Bununla birlikte, teknik direktörlerin, müsabaka öncesi bu yetkilerinin yanında, müsabaka esnasında da, taktik değişikliği, oyuncu değişikliği, basketbol, voleybol vb. branşlarda mola almak gibi müsabaka esnasında da yetkileri bulunmaktadır.

Ayrıca oyuncu transferlerinin belirlenmesinde rolü olan ve takımı oluşturan da teknik direktörden başkası değildir.

Takımı ya da sporcuyla motive ederek müsabakaya en iyi şekilde hazırlayan, bilgi ve tecrübesi ile müsabaka esnasında yaptığı kritik müdahalelerle müsabakanın kazanılmasında önemli bir etken olan teknik direktörler, bu özellikleri bakımından spor müsabakalarında önemli bir yer tutmaktadır¹⁸⁶.

Teknik direktörler, çalıştırdıkları bireysel sporcu ya da takımla Borçlar Hukuku hükümleri çerçevesinde bir sözleşme dahilinde meslek olarak görevlerini ifa ederler¹⁸⁷.

Yine bu özellikleri ve yetkilerinin uzantısı olarak, ülkemizde sportif başarısızlıklarda ilk olarak sözleşmesi feshedilenler teknik direktörler olmaktadır.

1.2.4. Antrenörler

Antrenörler vazifeleri bakımından teknik direktörlere benzeseler de, yetkileri açısından teknik direktörlerin altında kalmaktadırlar. Teknik direktörlerin bir nevi yardımcısı konumundadırlar.

Antrenörler, sporculara, müsabaka kurallarını ve taktiklerini öğreten, onları müsabakaya hazırlayan, sporcuda eksik gördüğü noktaları giderip bu hususta sporcuyu uyaran, gerekli gördüğü noktada teknik direktöre bilgi veren, takımı ya da

¹⁸⁶ Oruç, Murat, “Spor Tahkim Mahkemesi’nin (CAS) Del Bosque vs. Beşiktaş AŞ Uyuşmazlığına Verdiği Kararın İncelenmesi”, *TBBT*, (92), 2011, s. 350- 376.

¹⁸⁷ Çağlayan, s.60.

sporcuyla kondisyon bakımından güçlendiren, beslenmesini takip eden, takımda birlik ve beraberlik ile kardeşliğin tesisi için çaba sarf eden kişilerdir¹⁸⁸.

Antrenörler, bir bakıma sporcu ile teknik direktörler arasında köprü vazifesi sağlamaktadırlar. Sporcuların isteklerini teknik direktöre, teknik direktörün isteklerini de sporculara ileten kişi konumundadırlar.

Antrenörler de, aynı teknik direktörler gibi mesleki anlamda kulüpler ya da oyuncularla yaptığı sözleşme dahilinde görevlerini ifa etmektedirler¹⁸⁹.

Teknik direktörlerin olmadığı yerde antrenörün sözü geçmektedir. Örneğin görevine son verilen bir teknik direktörün yerine yenisi ile anlaşılınca kadar yetkilerini antrenörler yürütmektedir. Yine aynı şekilde, hak mahrumiyeti gibi bir ceza alan ve bu sebeple müsabakaya takımının başında çıkamayan teknik direktörün yetkilerini o müsabakaya has olmak üzere antrenör kullanır.

Antrenörler, saydığımız bu özellikleri bakımından çok önemli bir yere sahip olmaları sebebiyle ve genellikle teknik direktörler ve antrenörler bir ekip halinde çalıştıklarından teknik direktörlerin görevine son verildiğinde antrenörünki de son bulmaktadır.

1.2.5. Menajerler

İngilizcede yönetici, sorumluluk sahibi kişi anlamına gelen menajer kelimesinden doğan ve İngiltere’de ortaya çıkıp diğer ülkelere yayılan, spor literatüründe sporcular ile kulüp yönetimi arasında aracılık yaparak adeta köprü vazifesi gören kişilere verilen addır¹⁹⁰.

¹⁸⁸ Genç, s.41.

¹⁸⁹ Oruç, s.356.

¹⁹⁰ Çağlayan, s.61.

Spor olgusu içerisinde menajere çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Bunlardan en önemlisi, takım ile kulüp yönetimi arasında köprü vazifesi sağlamak olup, tarafların karşılıklı olarak birbirlerini yanlış anlamasının önüne geçmektedir¹⁹¹.

Ayrıca genel olarak menajerlik bu şekilde algılanmakla birlikte, bunun dışında farklı biçimlerde de ortaya çıktığı görülmektedir.

Bunlardan ilki, idari menajerliktir. İdari menajer, takımın ya da sporcunun yapacağı müsabakanın hazırlığını yapan, bu hususta kamp ve konaklama yeri temin eden, saha içi organizasyon, reklam, tanıtım ve halkla ilişkiler gibi işleri yapan kişidir¹⁹².

Hatta bazı spor kulüplerinde bu görevlerinin dışında, menajere oyuncu izleme, oyuncu ile görüşme ve transfer yapma yetkilerinin de verildiği görülmektedir. Beşiktaş futbol kulübünün Sinan Engin'e ve Fenerbahçe futbol kulübünün Aykut Kocaman'a verdiği yetkiler bu nevidendir.

Menajerlerin bir başka türü de transfer ücreti üzerinden aldığı komisyon ya da münhasıran aldığı ücret mukabilinde sporculara kulüp, kulüplere de sporcu temini şeklinde ortaya çıkmaktadır¹⁹³.

Bununla birlikte, gerek transfer için ve gerekse de kulüple sporcu arasındaki sözleşme süresince her türlü hukuki ilişkileri yürüten vekiller de menajer olarak adlandırılmaktadır¹⁹⁴.

Gerçekten sporcular transfer olurken, artık sözleşme şartlarını kendileri belirlemekten kaçınmakta, bu işlemleri bir menajer aracılığıyla yürütmeyi tercih etmektedirler. Özellikle yabancı bir kulübe transfer gerçekleştiren sporcu, sözleşme yaptığı kulübün ülkesi hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasından ve o ülkenin hukukunu bilmemesinden dolayı, menajer vasıtasıyla sözleşme yapma gerekliliği

¹⁹¹ Genç, s.42.

¹⁹² Çağlayan, s.61-62.

¹⁹³ Karaoğlu, s.28

¹⁹⁴ Çağlayan, s.62.

hissetmektedirler. Zira, sporcular gerek kulüpleriyle ilk defa sözleşme yaparken ya da sözleşme yenilerken, veya sözleşme gereği alacaklarının tahsilinde sıkıntıya düştükleri durumlar gibi sorunları artık menajerler aracılığıyla aşmaktadırlar¹⁹⁵.

Menajerlerin hangi tür ve nevide olursa olsun yaptıkları işin ehemmiyeti bakımından, öncelikle disipline edilerek uluslararası kriterlere uygun hale getirilmesi hem kulüpler hem de sporcular açısından önemlidir.

1.2.6. Yöneticiler

Spor yöneticileri, tüzel kişiliği haiz spor kulüplerini yöneten gerçek kişileri ifade etmektedir. Bu kişiler kulüplerin idaresini üstlenip, amaç ve hedeflerini gerçekleştirmek için gerekli faaliyetlerde bulunan, fahri ya da ücret karşılığında bu işi yapan kişilerdir¹⁹⁶.

Spor yöneticileri sporu iyi bilen varlıklı iş adamları veya vali, kaymakam gibi mülki amirler yanında belediye başkanları arasından da seçilebilmektedir.¹⁹⁷

Ancak günümüzde spor kulüpleri yöneticileri kulüp başkanının tercihi ile belirlenmektedir. Her ne kadar seçimle iş başına gelseler de, listeyi kulüp başkanın ya da başkan adayını oluşturduğundan, söz konusu aday seçimi kazanınca yöneticiler de seçilmiş olmaktadır.

Ayrıca, başkan ya da başkan adayını, kulübü birlikte yöneteceği yöneticileri belirlerken, bilgi ve yeteneklerinden ziyade, maalesef ekonomik gücüne bakmaktadır. Zira, günümüzde spor kulübü yönetmek için çok fazla ekonomik güce sahip olmak zorunlu hale gelmiştir. Rekabet ortamı ve yüksek transfer ücretleri spor kulüplerini yöneticilerini varlıklı kişiler arasından seçmek zorunda bırakmaktadır.

Fakat bu durum olumsuz etkiler doğurabilmekte, kulübü para veren yöneticilerin tekeline geçirdiği gibi o yöneticiye de mahkum kılmaktadır. Keza,

¹⁹⁵ Genç, s.42.

¹⁹⁶ Genç, s.43.

¹⁹⁷ Çağlayan, s.61.

kulüp başkanı Yıldırım Demirören'e 60 milyon TL borcu olan Beşiktaş futbol kulübü buna en güzel örnektir.

Bununla birlikte, spor yöneticileri, genellikle topluma mal olmuş kişiler olması ya da sporun popülaritesi ile bu hale gelmiş olmaları sebebiyle, söz ve davranışlarına dikkat etmeleri gerekmektedir. Zira spor kamuoyu ve taraftarlar yöneticilerin açıklamalarına büyük önem vermektedirler¹⁹⁸.

Ülkemizde spor yöneticileri yetiştirmek üzere meslek yüksek okullarında spor yöneticiliği bölümleri açılmıştır. Bu durum yukarıda belirttiğimiz sakıncalı hususlar karşısında sevindiricidir¹⁹⁹.

1.2.7. Hakemler

Spor müsabakalarının en önemli unsurlarından biri de hakemlerdir. Zira, hakemler spor müsabakasının en etkili üç unsurundan birisidir. Bunlar sporcular, spor yöneticiler (kulüpler) ve hakemlerdir²⁰⁰.

Spor müsabakalarının kurallara uygun bir şekilde yapılmasını sağlayan, spor müsabakalarının doğrudan sujelerinden biridirler²⁰¹.

Hakemlik, bir meslek olarak ifa edilmektedir. Zira, Fifa, futbol hakemliğinin bir meslek haline gelmesi için karar almış ve milli federasyonlardan bu yolda çalışma yapmalarını istemiştir²⁰².

Bu bağlamda hakemler, uzun bir süreçten geçen eğitime tabi tutulmakla birlikte, tecrübe kazandırılmak suretiyle uzun sürelerde yetiştirilmektedirler.

¹⁹⁸ Karaoğlu, s.28.

¹⁹⁹ Genç, s.43.

²⁰⁰ Çağlayan, s.60.

²⁰¹ Karaoğlu, s.28-29.

²⁰² Artuç, M. “*Spor tahkim kurulları,*” TAAD, 5(19), (867-901), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbd/issue/32268/356710>, (Erişim Tarihi: 05.10.2019).

Günümüzde sporun büyük bir endüstri halini alması ve kazanmanın ön plana çıkarak neredeyse her şey olması²⁰³, hakemlerin önemini artırmakla birlikte, üzerlerindeki baskıyı en üst düzeye yükseltmektedir.

Gerçekten, yaptıkları en ufak bir hatanın altında dahi art niyet aranmakta, acımasızca eleştirilmekle birlikte bazen çok daha ileri gidilerek galiz küfürlere ve hakarete maruz kalmaktadırlar.

Bu durum müsabaka esnasında taraftarlarca yapıldığı gibi, müsabaka sonunda kulüp yöneticileri, televizyon yorumcuları, gazeteler tarafından da yapılıncaya vahim bir hal almaktadır. Üstelik işin garip tarafı, bu eleştiri ve hakaretler eskiden hakemlik yapmış kişiler tarafından da yapılabilmekte, manipülasyon yapılarak hakemler adeta taraftarın önüne atılmaktadır.

Bu tip olaylar hakemleri ve Türk hakemliğini yıpratmakta, bunun sonucunda kaybeden Türk sporu ve Türk hakemliğinden başkası olmamaktadır. Zira, birkaç istisna dışında Türk hakemlerinin uluslararası bir turnuvada ya da organizasyonda düdük çaldığı vaki değildir.

Bu nedenle, art niyetli olanları bir kenara bırakırsak her şeyden önce hakemlerin de insan olduğu unutulmamalı, onların da hata yapabilecekleri kabul edilmelidir.

1.2.8. Gözlemciler

Spor müsabakalarının kurallara uygun olarak yapılmasını ve hakemlerin tarafsız olarak müsabakayı yönetmelerini sağlamak amacıyla, hakem heyetini denetleyen kişilerdir²⁰⁴.

Bu kişiler, müsabakadan önce, müsabaka esnasında ve müsabakadan sonra gelişen olaylar hakkında gözlemlerini içeren bir rapor hazırlayıp, adı geçen raporu

²⁰³ Bıçakçı, s.5.

²⁰⁴ Genç, s.44.

ilgili federasyona iletirler. Bu rapor, sporcuların, kulübün ve hatta hakemlerin gerektiğinde cezalandırılmaları bakımından önem taşımaktadır²⁰⁵.

Bu bağlamda, gözlemcilerin hazırladığı raporlar takdiri delil olmayıp kesin delil niteliği taşımaktadırlar. Bir nevi bilirkişi sıfatı taşımalarına ve bilirkişi raporlarının mahkemeler nezdinde bağlayıcılığı bulunmamasına karşın, gözlemci raporlarının bağlayıcılığı bulunmakta olup, federasyonlar bu raporlar doğrultusunda karar vermektedirler²⁰⁶.

Gözlemciler, bahsettiğimiz faaliyetlerini, belirli bir ücret mukabilinde yapan, konularında uzman kişilerdir²⁰⁷.

Gözlemciler bu yetki ve nitelikleri sebebiyle spor müsabakalarında önemli bir yer tutmaktadırlar. Zira hakemler, gözlemcilerin varlığı sebebiyle daha dikkatli davranmakta, kararlarını buna göre vermektedirler. Gerçekten, hakemlerin ilerleyen haftalarda görev alabilmeleri, gözlemcilerin hakem hakkında vereceği raporla doğru orantılı olduğundan, hakemler üzerinde olumlu anlamda bir denetim sağlamaktadırlar.

Bu durum, müsabakaların, daha adil yürütülmesinin yanında, muhtemel hakem hataları ile kamuoyunda oluşabilecek infiallerin de önüne geçmesi bakımından önemlidir.

1.2.9. Taraftarlar

Spor müsabakalarının önemli bir unsuru da taraftarlardır. Zira, her spor türünün bir seyir ve eğlence yönü olmakla birlikte, bu özelliği sebebiyle insanlar müsabakaları seyretmek istemektedirler²⁰⁸.

Spor kulüplerinin faaliyetlerini maddi ve manevi anlamda destekleyen, kulübün gerek ürünleri gerekse her türlü zorluk ve şartlara rağmen yurt içi ve yurt

²⁰⁵ Çağlayan, s.60.

²⁰⁶ Gülşen, s.23.

²⁰⁷ Genç, s.44.

²⁰⁸ Çağlayan, s.62.

dışındaki müsabakalarının izlenmesi suretiyle hizmetlerini satın alarak, takımına destek olan, kulübün asıl pazarını oluşturan halk kitlesi taraftarlardır²⁰⁹.

Ayrıca taraftarlar, kulübe verilen desteğin artması ya da azalması durumunda kulüplerin değerlendirme yapmalarını sağlayan ayna vazifesi görmektedirler²¹⁰.

Taraftarlar spor kulüplerinin adeta hayali bir sözleşme ile anlaştıkları sponsorları konumundadırlar. Zira, satın aldıkları kulüplerin forma, tişört v.b. ürünler gibi, yine satın aldıkları kombine biletler, müsabaka için münhasır biletler başta olmak üzere kulüplere hatırı sayılır bir gelir sağlamaktadırlar.

Gerçekten, Formula 1 otomobil yarışlarının izleyici bakımından ikinci büyük spor dalı olduğu İtalya'da Fiat şirketinin ürünü olan Ferrari yarış arabası ve Ferrari takımı, tişörtleri, şapkaları ve montlarından 10 milyon dolarlık bir lisans kazancı elde etmiştir. Yine, spor ürünleri üreten Nike firması, Brezilya Milli Takımına 200 milyon dolar ödeyerek sponsor olarak, 1998 yılında 1.83 milyar dolar satış hacmine ulaşmıştır²¹¹.

Bununla birlikte milyon dolarlara ulaşan yayın gelirlerindeki pastadan kulüpler taraftarlarının sayısı ile doğru orantılı olarak pay almaktadırlar. Bu sebeple, kulüpler, taraftar sayılarını artırmak için çaba sarf etmekte, bu uğurda milyonlarca dolar harcayarak dünyaca ünlü oyuncular transfer etmekten kaçınmamaktadırlar.

Ancak milyonlarca dolar harcayarak yaptıkları bu transferleri, aldıkları dünyaca ünlü yıldızın gerek formasının satışı, gerekse izlemeye gelen taraftarların ödediği bilet paraları ile ve oyuncunun varlığı sebebiyle yaptıkları sponsorluk anlaşmaları ve reklam gelirleri ile finanse etmekte, hatta bazen kar bile yapmaktadırlar. Gerçekten, Fenerbahçe futbol kulübü, Roberto Carlos'u transfer etmek için harcadığı parayı yalnızca forma satışlarından finanse etmiş, oyuncunun popülaritesi ile yapmış olduğu reklam ve sponsorluk anlaşmaları ile de kara geçmiştir.

²⁰⁹ Genç, s.45.

²¹⁰ Uslu, F. Spor hukuku dersleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 1 vd.

²¹¹ Argan, s.6.

Büyük spor kulüpleri, arkalarındaki taraftar desteğiyle, büyük kazançlar elde etmektedirler. Örneğin, İngiltere’de izleyici bakımından birinci sıradaki spor branşı olan futbol, bu liglerde mücadele eden kulüplerin yüzlerce trilyon TL ile ifade edilen bütçelere ulaşmalarını sağlamıştır. Gerçekten, İngiltere’nin dünyaca ünlü futbol kulübü Manchester United’ın bütçesi 147 trilyon TL yi aşmıştır²¹².

Taraftarlar kulüplere yalnız ürün ve bilet satın almakla değil, bununla birlikte, borsaya açılan spor kulüplerinin hisselerini satın alarak da ekonomik anlamda büyük destek sağlamaktadırlar. Gerçekten Portekiz’in dünyaca ünlü futbol kulübü Porto’nun 1997 yılında borsaya açılarak 10 milyon sterlinlik bir hisse satışı geliri elde etmesi ve yine Hollanda’nın dünyaca ünlü futbol kulübü Ajax’ın 1998 yılında 123.8 milyon guldenlik hisse sunumu ve satışı gerçekleştirmesi bu hususu gözler önüne sermektedir²¹³.

Taraftarların kulüplerine maddi anlamda yapmış oldukları bu destek ile birlikte, özellikle müsabaka esnasında yapmış oldukları manevi desteğin de önemi büyüktür. Spor kulüpleri, sportif başarının bu denli önem kazandığı günümüzde, başarılı olmak istemekte, özellikle önemli müsabakalar öncesinde taraftarlarını müsabakaya davet etmektedirler. Zira, sporcular taraftarların desteğiyle çok daha başarılı olmakta, bu sebeple taraftarlara futbolda 12.adam, basketbolda 6.adam şeklinde yakıştırmalar yapılmaktadır.

Bununla birlikte, spor kulüpleri taraftarlarının büyüklüğüyle maddi kazanımla elde etmelerinin yanında, manevi bir haz olarak övünmekte ve dünyada taraftarlarının namı ile anılmaktadırlar. Gerçekten, 2007 yılında İstanbul’da oynanan Beşiktaş- Liverpool Şampiyonlar Ligi futbol müsabakasında, Beşiktaş futbol kulübünün taraftarlarının 130 desibellik bir tezahürat yapmaları, hala dünya basınında konuşulmakta, adı geçen turnuvada Beşiktaş futbol kulübü başarısız olmasına rağmen, en iyi ve en ateşli taraftara sahip kulüpler arasında gösterilmiştir. Bu da kulüp açısından uluslararası arenada tanınmanın yanında, manevi bir onur haline gelmiştir.

²¹² Hürkan, Serhat, “Yıkılmayan İmparatorluk Futbol”, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2000, s.106.

²¹³ Dorukkaya, Şakir/Kıratlı Aydın,/Ebiçlioğlu Fatih K., “Türkiye’de Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi, Halka Açılması, Finansmanı ve Vergileme”, Dünya Yayıncılık, İstanbul 1998, s.11-12.

Taraftarların spor kulüplerine bu anlamda olumlu katkılarının yanında, zarar verici eylemleri ile olumsuz etkileri de olabilmektedir.

Yine İngiltere’de ilk olarak ortaya çıkan holigan olarak adlandırılan fanatik taraftar grupları kulüplerine büyük zararlar vermektedirler. Bu taraftar grupları, gerek küfürlü tezahürat, gerek sahaya yabancı madde atılması ile, stada zarar vermek, meşale yakmak, sahaya girmek gibi eylemlerde bulunarak, kulübe gerek ulusal gerekse uluslararası federasyonlar ve konfederasyonlar tarafından para cezası, seyircisiz oynama cezası, saha kapatma gibi hem ekonomik anlamda zarar vermekte, hem de kulübün itibarını zedeleyerek manevi anlamda zararlar vermektedirler.

Bu sebeplerle, özellikle Batı Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, dünyada holiganizm ile mücadele yalnızca ulusal bazda değil uluslararası alanda da sporun temel sorunlarından biri olarak algılanmaya başlanmıştır²¹⁴.

Buraya kadar söylediklerimiz ışığında taraftarların, kulübe satın aldıkları hizmet ile maddi destek sağlamak yanında, yaptıkları tezahürat ile oyuncuları adeta kamçulamaları²¹⁵ ile manevi destek veren, kulüp yönetimini yeri geldiğinde baskı ile bazı işleri yapma bazı işleri yapmaktan ise kaçınmaya sevk etme gücüne sahip gruplar olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu bakımdan yaptıkları olumsuz tavırlar ile verdikleri maddi manevi zararı bir kenarda tutarsak taraftarların spor müsabakaları açısından çok önemli bir unsur olduğunu kabul etmek durumundayız.

1.2.10. Organizatörler

Organizatörler, spor müsabakalarının ya da turnuva şeklindeki sportif karşılaşmaların düzenlenmesine aracılık eden kişilerdir. Ancak organizatörün görevi yalnızca müsabakanın düzenlenmesi ile sınırlı kalmayıp, o müsabakanın, gerek

²¹⁴ Erdener, Yurtcan, “Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu ve Yorumu”, Kare Yayınları, İstanbul-2006, s.7.

²¹⁵ Genç, s.45.

sporcu gerekse de seyirciler açısından güvenli bir şekilde yapılmasını sağlamak da organizatörün görevleri arasına girmektedir²¹⁶.

Organizatörün müsabaka güvenliğini sağlama yükümlülüğü, daha çok sporcu karşısında tüm dış risklerin etkisiz hale getirilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Özellikle, rugby, buz hokeyi, boks, kayak vb. gibi tehlikeli spor branşlarında, organizatörün önemi bir kat daha artmaktadır. Zira bu tip spor branşları zaten sporcu için yeterince tehlikeli olup, bir de organizatörün eksikliğinden kaynaklı dış faktörler ile daha da tehlikeli bir hal alması istenen bir durum değildir.

Gerçekten bu tip sporlarda, sporcular icra ettikleri sporun tehlikesini bilmekte ve bunu göze alarak müsabakaya çıkmaktadırlar. Ancak yaptıkları sporun tehlikeli olması, organizatörün müsabaka güvenliğini sağlama yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır.

Örneğin kayak çok riskli bir spor dalıdır. Sporcu, bu riski göze alarak mesleğini icra etmektedir. Ancak buna rağmen, burada, kayak pisti işletmecisi ve organizatör tarafından mümkün olduğunca kayak pistinin sporcu açısından güvenli hale getirilmesi gerekmektedir. Zira sporcu organizatöre müsabaka güvenliğini sağladığı yönünde güvenerek müsabakaya çıkmaktadır²¹⁷.

Organizatörün, müsabaka güvenliğini sağlama yükümlülüğünden doğan sorumluluğundan ileride detaylı olarak bahsedeceğiz.

²¹⁶ Reinhart Michael, (Çev. Özbek Özer Veli), “Sportif Faaliyetler Sırasında Yaralanmalar ve Kazalarda Ceza Takibatı Yapılmasında Kamu Menfaati”, Ünver Yener, “ Spor ve Ceza Hukuku”, Seçkin Yayınları, Ankara-2004, s.55

²¹⁷ Reinhart Michael, s.55.

2. SPOR MÜSABAKALARINDA YARALAMA VE TESPİTİ

2.1. Genel Olarak

Hatırlanacağı üzere, yaralama suçunun kapsamlı incelenmesini ikinci bölümde yapmıştık. Burada yaralamanın, spor müsabakaları esnasında meydana gelmesi hali irdelenecektir.

Spor müsabakalarında yaralamadan bahsedebilmemiz için TCK' nun 86/1. Maddesinde tanımlanan yaralama suçunun, kasten başkasının vücuduna acı verme veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olma gibi unsurlarından en az birinin bir spor müsabakasında meydana gelmiş olması gerekmektedir. Ancak bu durum suçun varlığı için tek başına yeterli değildir.

Bilindiği üzere, spor müsabakalarındaki hareketler genel anlamda hukuka uygun kabul edilmektedir²¹⁸.

Bu sebeple, sportif etkinliklerde öncelikle kural ihlallerinin değerlendirilmesi ve nitelendirilmesi gerekmektedir²¹⁹.

Hal böyle olunca, bir müsabakasında, kanunun tarifi olan neticelerden birinin meydana gelmiş olması, yaralama suçunun oluştuğu anlamına gelmez. Gerçekten, müsabıklardan herhangi birinin yaralanması, eğer müsabaka kuralları dahilinde gerçekleşen bir eylem neticesinde oluşmuşsa, yaralama suçundan söz edemeyiz.

Gerçekten, bir boks müsabakasında, müsabıklardan birinin burnunun kırılması, diğer müsabık açısından, burnun kırılmasına sebep olan hareketin, müsabaka kurallarına uygun bir eylem neticesinde gerçekleşmiş olması halinde yaralama suçu teşkil etmeyecektir.

²¹⁸ Erkekli, s.98.

²¹⁹ İçel, Kayıhan, "Spor ve Ceza Hukuku", Seçkin Yayınları, Ankara, 2004.

Burada diğer bütün unsurlar bir arada değerlendirilmelidir. Bu hususlar, Şiddete dayalı spor müsabakalarında yaralamanın tespiti kısmında detaylı Şekilde incelenecektir.

Öyleyse, spor müsabakalarında yaralamanın suç olarak değerlendirilebilmesi için, hareketin, müsabaka kurallarına aykırı olması gerektiğini söyleyebiliriz.

Bununla birlikte, spor müsabakalarında yaralamanın ortaya çıkması, yalnızca müsabıklar arasındaki eylemlerden de meydana gelmeyebilir. Zira, artık müsabakaların günümüzdeki konumu itibariyle neredeyse zorunlu unsuru haline gelen seyircinin ve antrenörün eylemi neticesi ile de yaralama suçu meydana gelebilir. Gerçekten 2004-2005 Futbol sezonunda, Fenerbahçe ve Galatasaray kulüpleri arasında oynanan futbol müsabakasında seyircinin attığı madde ile Galatasaray'ın kalecisi Mondragon'un yaralanması ve 18 Kasım 2005 tarihinde Türkiye ile İsviçre milli takımları arasında oynanan futbol müsabakasında Türk Milli Takım yardımcı antrenörü Mehmet Özdilek'in attığı tekme ile, İsviçreli oyuncu Behrami'nin yaralanmasına sebep olması bu bağlamda örnek teşkil etmektedir.

Yine spor müsabakasında yaralama suçundan bahsedebilmemiz için, yalnızca müsabıklardan birinin yaralanması gerekmemektedir. Zira, müsabakanın zorunlu bir unsuru olan hakemin, antrenörün, basın mensubunun ve hatta seyircinin de müsabaka esnasında yaralanması halinde de spor müsabakalarında yaralamadan söz edebiliriz. 1999-2000 Futbol sezonunda, Trabzonspor ile Fenerbahçe Spor kulüpleri arasında oynanan müsabakada, Fenerbahçe kulübü antrenörü Werner Lorant'ın seyircinin attığı bir madde ile yaralanmasını, 2005-2006 sezonunda, Fenerbahçe ile Galatasaray arasında oynanan müsabakada seyircinin attığı madde ile Galatasaray antrenörü Eric Gerets'in yaralanmasını ve 2009-2010 sezonunda Fenerbahçe ile Galatasaray arasında oynanan müsabakada, yine seyircinin attığı bir madde ile yardımcı hakemin yaralanmasını ve 18 Kasım 2005 tarihinde Türkiye ile İsviçre milli takımları arasında oynanan futbol müsabakasında, İsviçreli bir basın mensubunun seyircinin saldırısı ile yaralanmasını bu duruma örnek gösterebiliriz.

Bu hususlar, spor müsabakalarında yaralama suçunun faili ve mağduru bölümünde detaylı Şekilde incelenecektir.

Yaralama suçu, daha önce de belirttiğimiz üzere taksirle de işlenebilen bir suç olması sebebiyle, spor müsabakalarında yaralama suçunun da taksirle işlenebileceğini kabul etmek gerekir. Örneğin, 2004 yılında Amerikan profesyonel basketbol ligi NBA’de oynanan müsabakada, L.A. Lakers oyuncusu Shaquille O’neal’ın topun dışarı çıkmaması için seyircilerin olduğu tarafa doğru yaptığı atlayışla dengesini kaybedip bir seyircinin yaralanmasında, oyuncunun eylemi yaptığı bu hareketin bu şekilde bir netice ile sonuçlanabileceğini öngörmesi gerektiğinden, taksirle yaralama niteliği taşımaktadır.

Spor müsabakalarında yaralama suç teşkil etmesi, genel anlamda bu suçla korunan hukuki yarar göz önüne alındığında, spor müsabakalarında meydana gelen yaralanma ve ölüm olaylarının önüne geçebilmek açısından ehemmiyet taşıdığı tartışmasızdır.

Gerçekten, sporun daha önce belirttiğimiz günümüzdeki konumu ve artık çok büyük bir endüstri halini almış olması ile müsabakalarda kazanma ön plana çıkmış ve neredeyse her şey olmuştur²²⁰.

Bunun neticesinde de elbette, sporcular kazanmak için müsabaka esnasında varını yoğunu ortaya koymaktadırlar. Aşırı konsantrasyon ile antrenör ve seyirci baskısı da birleşince müsabıklar, yaralanma ve ölüm gibi istenmeyen olayların meydana gelmesine sebep olabilmektedirler. Bu da sporun, sağlıklı bireyler yetiştirme ve kişiyi fiziksel ve ruhsal açıdan geliştirme amaçlarına uymamakla birlikte, nitelik olarak kişilerin üzerine bahis oynadığı ve taraflardan birinin ölümü ile sonuçlanan sokak dövüşüne benzemesine sebep olabilecektir.

Spor müsabakalarındaki hareketin hukuka uygun kabul edilmesi genel itibariyle, sporun devletçe bütün toplumun yararına uygun olarak kabul edilen amaca ulaşmak için uygun bir araç olarak görülmesindedir²²¹.

²²⁰ Bıçakçı, s.5.

²²¹ Koca, Mahmut, “6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Düzenlenen Suçlar ve Kabahatler”, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Ed: Cumhur Şahin/İzzet Özgenç/İlhan Üzülmöz, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 1 vd.

Ancak, spor müsabakalarındaki eylemlerin hukuka uygun kabul edilmesi, suistimale müsait olmakla birlikte, diğer unsurlar göz önüne alınarak hal ve duruma göre kül halinde incelenmesi gereken bir husustur. Aksi halde sporcu yaralanmaları, hatta ölümlerine varan istenmeyen neticelerle karşılaşılması kaçınılmaz olmakla birlikte; spordan beklenen faydanın asgariye inmesine sebep olacaktır.

2.2. Spor Müsabakalarında Yaralamanın Tespiti Sorunu

Sporun, hukuk gibi kurallar bilimi olması hasebiyle, kurallara uygun bir şekilde icra edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple ister profesyonel ister amatör olsun, her türlü spor müsabakasının kurallara bağlı olarak yapılması zorunludur²²².

Daha önce de belirttiğimiz gibi, spor müsabakalarında yapılan sportif hareketler genel itibariyle hukuka uygun kabul edilirler. Bu özelliği sebebiyle, spor müsabakalarında yaralama niteliği taşıyan eylemlerin tespiti kolay olmamaktadır.

Bu bağlamda spor müsabakalarında meydana gelen yaralanma ve ölüm olaylarından müsabıkların sorumlu tutulabilmesi için, bu neticelerin o spor müsabakasının kurallarına aykırı bir eylem sonucunda gerçekleşmiş olması şartına bağlıdır²²³.

Gerçekten, spor müsabakalarının birçoğu fiziki güce dayanmaktadır. Hatta bu spor müsabakalarının birçoğunda rakibe doğrudan cebir uygulanması o müsabakanın doğasındandır. İster cebre dayalı spor müsabakaları, isterse cebre dayalı olmayan spor müsabakalarında sporcular riskleri bilerek ve göze alarak müsabakaya çıkmaktadırlar²²⁴.

Burada sporcu genel anlamda rakibine zarar verebileceğini bilmekle birlikte, aynı şekilde kendisinin de zarar görebileceğini bilerek kabul etmektedir. Bir boks müsabakasında, attığı yumruğun rakibin yaralanmasına hatta ölümüne sebep olabileceğini tasavvur eden sporcunun durumu bu hususa örnek teşkil edebilir.

²²² Ertaş, Petek, s.307.

²²³ Genç, s.136.

²²⁴ Çağlayan, s.177.

Burada oyun kuralları gereği rakibine üstünlük sağlamak amacıyla olan müsabık, spor kurallarının kendisine tanıdığı hakkı en üst düzeyde kullanmak istediğinden, eylemi yaralama niteliği taşısa bile hukuka uygun kabul edilmektedir²²⁵.

Spor müsabakaları esnasında, yaralama gibi kanunun suç saydığı bir fiil işlenmesiyle, herhangi bir suç gibi cezalandırılması gerektiği düşünülebilir.

Gerçekten, bazı cezacılar spor hareketlerinin hiçbir özellik taşımadığı, bu sebeple bir spor müsabakasında kanunun suç saydığı bir eylem gerçekleştiğinde bunun herhangi bir suç gibi cezalandırılması gerektiğini savunmuşlardır²²⁶.

Ancak doktrinde, spor müsabakalarındaki yaralamanın, mağdur konumundaki sporcunun rızasına, manevi faktörün özellikle kastın yokluğu unsuruna dayanarak bu eylemlerin hukuka uygun kabul edilmesi kanaati hakimdir.

Gerçekten bütün ceza hukukçularının üzerinde uzlaştığı nokta, spor müsabakaları sırasında zarar kastı olmadan gerçekleştirilen yaralama niteliğindeki eylemlerin suç teşkil etmeyeceğidir. Bu görüşü savunan ceza hukukçularına göre sağlıklı bir toplum yaratmak isteyen devletin, spor müsabakalarında meydana gelebilecek yaralanma ve ölüm gibi neticelerin riskini göze alması ve buna müsaade etmesi gerekmektedir. Devlet tarafından bütün toplumun yararına uygun olan amaca ulaşmak için uygun bir araç olması sebebiyle adı geçen eylemlerin hukuka uygun kabul edilmesi gerektiği kanaatindedirler²²⁷.

Biz de bu düşüncelere katıldığımızı belirtmek istiyoruz. Zira, toplumsal yararın, spor müsabakalarındaki yaralama niteliği taşıyan eylemleri hukuka uygun hale getirdiği kaçınılmaz olmakla birlikte, spor müsabakalarında meydana gelen yaralanma ve ölüm gibi neticelerin genel itibarıyla kasten değil, taksirle ortaya çıktıkları gözden kaçırılmamalıdır.

²²⁵ Genç, s.137.

²²⁶ Dönmezer, s.63.

²²⁷ Oğuzman, M./Barlas, N, "Medeni Hukuk", Vedat Kitapçılık, İstanbul.2012, s. 2 vd.

Elbette buraya kadar söylediklerimiz, spor müsabakası esnasında oyun kuralları çerçevesinde yapılan eylemler neticesinde meydana gelen yaralanma ve ölüm olaylarına ilişkindir.

Kural dışı hareketler ile müsabaka dışında sporcuların birbirlerine karşı uyguladıkları yaralama niteliğindeki eylemler bu kapsam dışında olup, adı geçen eylemler hukuk tarafından himaye görmeyeceğinden cezai takibatla karşılaşmaları kaçınılmaz olacaktır.

Görüleceği üzere, spor müsabakalarındaki eylemlerin belirttiğimiz sebeplere istinaden hukuka uygun kabul edilmesi, spor müsabakalarındaki yaralama niteliği taşıyan eylemlerin tespitini oldukça güçleştirmektedir. Bu durum özellikle, cebre dayalı spor müsabakalarında kendini göstermektedir.

Gerçekten cebre dayalı olmayan spor müsabakalarında, yaralamanın tespiti bir nebze daha kolay olmakla birlikte, cebre dayalı spor müsabakalarında bunu söylemek oldukça güçtür. Bu iki durumu ayrı ayrı incelemekte yarar görüyoruz.

2.3. Cebre Dayalı Olmayan Spor Müsabakalarında Yaralamanın Tespiti

2.3.1. Genel Olarak

Spor müsabakalarının tümü fizik gücüne dayanmaktadır. Ancak fizik gücünün cebir suretiyle uygulanması zorunlu değildir. Gerçekten, gerek şahıs gerekse takım karşılaşmaları şeklinde yapılan ne araç ne de amaç olarak sporcuların birbirlerine karşı şiddet uygulaması gerekmeyen sporlar mevcuttur. Futbol, basketbol, voleybol vb. buna örnek verilebilir. Bu spor branşlarında sporcu, fiziki güce dayanarak ancak, rakibe cebir kullanmadan mesleğini icra etmektedir²²⁸.

Bu tarz sporlarda, yaralamanın tespiti cebre dayalı spor müsabakalarına nazaran daha kolaydır. Burada müsabıklardan herhangi birisi, oyunun kuralları dışında bir eylem ile rakibinin yaralanmasına neden olursa yaralamanın varlığından söz edebiliriz. Örneğin bir futbol müsabakasında, müsabıklardan birisi, bir hava topu

²²⁸ Özgenç, s.27.

mücadelesinde rakibine kasten kafa atarsa, yaralama suçunu işlemiş olacaktır. Zira eylemi futbol oyun kurallarına uygun olmadığından hukuki himaye dışında kalacak ve cezai takibatla karşılaşması kaçınılmaz olacaktır.

Daha önce de belirttiğimiz üzere, spor müsabakalarındaki eylemler, toplum yararı gözetilerek hukuka uygun kabul edildiğinden, cebre dayalı olmayan sporlarda, yaralama tespit edilirken iki unsur birlikte değerlendirilecektir.

Bunlardan birincisi, yapılan eylemin müsabaka kurallarına uygun olup olmadığı, ikincisi ise, eylemin kurallara uygun olmasına rağmen netice itibariyle yaralama niteliği taşıması halinde sporcunun kastıdır²²⁹.

2.3.2. Müsabaka Kurallarına Aykırı Eylem

Sporun bir kurallar bilimi olması sebebiyle, ister amatör isterse de profesyonel olarak yapılsın, kurallara uygun bir şekilde icra edilmesi gerektiğini daha önce belirtmiştik. Buradan hareketle, cebre dayalı olmayan spor müsabakalarında yaralamanın tespiti için, öncelikle o müsabakadaki eylemin, müsabaka kurallarına uygun olup olmadığına bakılacaktır.

Eğer sporcunun eylemi müsabaka kuralları dışında kalırsa, eylemi suç teşkil edebilecek ve cezai müeyyidelerle karşı karşıya kalması kaçınılmaz olacaktır.²³⁰

Gerçekten, bir basketbol müsabakasında, ribaunt mücadelesi esnasında, rakibine dirsek atan sporcunun eyleminin yaralama niteliği taşıdığı söylenebilir. Zira, dirsek atmak basketbol oyun kurallarına aykırı bir eylemdir.

Buradaki en önemli kriter, dirsek atan sporcunun kastıdır. Cebre dayalı olmayan spor müsabakalarında kastı tespit etmek daha kolaydır. Zira, oyunun kurallarına uygun olmayan bir eylem özellikle de cebir niteliğindeki eylem için yaralama nitelemesi rahatlıkla yapılabilir.

²²⁹Günel, Gurur Gaye, “Sporda Şiddetin Tarihçesi Örnek Olaylar ve İlgili Mevzuatlar”, Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av.Atilla Elmas’a Armağan, Ankara, 2012, s. 291 vd.

²³⁰ Çağlayan, s.177.

Ancak, ister cebre dayalı spor müsabakalarında isterse de cebre dayalı olmayan spor müsabakalarında olsun, müsabıklardan birinin yaralama kastının olup olmadığını tespit etmek her zaman mümkün olmayacaktır.

Gerçekten, daha önce verdiğimiz örnekte olduğu gibi, basketbol müsabakasında rakibine dirsek atan oyuncunun eyleminde dahi yaralama kastı olup olmadığı tartışmalıdır. Zira oyuncunun aşırı konsantrasyon altında istem dışı eylemlerde bulunması ve kazanma hırsı ile aşırı davranışlar sergilemesi düşünülebilir. Kural dışı her hareketin yaralama kastı ile işlenmiş olduğunu kabul etmek, niyet okuyuculuğundan başka bir şey olamayacaktır.

Öyleyse müsabıklardan her hangi birinin yaralama kastı nasıl tespit edilecektir.? Bunun çok kolay olmadığını kabul etmemiz gerekmektedir. Ancak birazdan açıklayacağımız bazı kriterlerin bir nebze de olsa, kastın tespitinde bize yardımcı olacağı kanaatindeyiz.

O halde, şimdilik burada, müsabaka kurallarına aykırı eylemlerin genel anlamda yaralama niteliği taşıdığını kabul etmekle birlikte, kastın varlığı şartını da unutmamak gerektiğini söyleyebiliriz.

2.3.3. Müsabaka Kurallarına Uygun Ancak Netice İtibariyle Yaralama Niteliğinde Eylem

Müsabaka kurallarına uygun eylemler de bazen netice itibariyle yaralama niteliği kazanabilmektedirler. Bu husus cebre dayalı spor müsabakalarında olduğu gibi cebre dayalı olmayan spor müsabakalarında kendini göstermektedir.

Cebre dayalı bir spor müsabakasında, müsabaka kuralına uygun bir eylemin yaralama niteliğine bürünmesi sıkça rastlanan bir durumdur. Ancak burada, daha önce belirttiğimiz hukuki korumadan faydalandığı için, sporcunun eylemi suç teşkil etmeyecektir. Örneğin bir boks müsabakasında, kurallar dahilinde attığı yumruk ile rakibinin burnunu kıran müsabık, eylemi her ne kadar yaralama niteliği taşısa da

eylemi hukuka uygun kabul edildiğinden, sporcu herhangi bir cezai müeyyide ile karşılaşmayacaktır²³¹.

Ancak bu durum, cebre dayalı olmayan spor müsabakalarında farklılık arz etmektedir. Zira, cebre dayalı olmayan spor müsabakalarında, müsabaka kurallarına uygun bir eylem ile sporcunun yaralanması daha az rastlanan bir durum olmakla birlikte, böyle bir durumla karşılaşıldığında bazı kriterlere bakılarak yaralamanın tespit edilmesi gerekmektedir.

Örneğin, bir futbol müsabakasında topa sert vuran oyuncunun rakibinin yaralanmasına sebep olması, bir kaza olarak mı nitelendirilmeli, yoksa yaralama kastı mı aranmalıdır?

Öncelikle, sporcunun kastına bakılması gerektiği aşikardır. Şayet burada sporcunun kastı rakibini yaralamak suretiyle oyundan düşürmek, ya da müsabaka esnasında yaşanan bir hadisenin intikamını almak istediği anlaşılırsa, kastı tespit edilebilecektir.

Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi, niyet okuyuculuğu hukuki anlamda kabul görmeyeceğinden, burada birkaç kriterin yardımı ile kasıt tespit edilmeye çalışılacaktır.

Bunlardan ilki, eylemi ile rakibinin yaralanmasına sebep olan sporcunun daha önce bu tip eylemlerde bulunup bulunmadığına bakılacaktır. Bu çok sağlıklı bir netice elde ettirmese de, bazı özel durumlarda yararlı olabileceği kanaatindeyiz. Zira, gerek aynı müsabakada, gerekse daha önceki müsabakalarda benzer eylemleri ile rakiplerini yaralayan ve bunu alışkanlık haline getiren bir sporcunun, bu eyleminde kasıt vardır diyebiliriz.

İkinci kriter de ise, kastın tespiti için müsabıklar arasındaki husumete bakılacaktır. Gerçekten, eğer müsabaka esnasında, yaralanan sporcu ile yaralanmasına sebep olan eylemi gerçekleştiren sporcu arasında bir arbede ya da

²³¹Günel, s. 291.

kavga yaşanmış ise, sporcunun bu hadisenin intikamını almak için eylemi gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz.

Üçüncü kriterde ise, örnek üzerinde uygulanmak şartıyla, topla oynanan müsabakalarda geçerli olmak üzere topun gidiş yönüne bakılmalıdır. Yaralanan sporcu kalenin bulunduğu tarafta değil de , taç ya da aut çizgisine doğru olduğunu varsayalım. Böyle bir durumda, topa sert vurmanın bir açıklaması olmadığından, rakibi yaralama kastı vardır diyebiliriz

Her ne kadar, verilen kriterler, kastın tespiti açısından çok sağlıklı olmasa da, oyun kuralları dahilindeki eylemlerin şemsiyesi altında, rakibini sakatlamak isteyen kötü niyetli sporcuların tespit edilmesi ve bu yolla sporun varlık amacına uygun olarak devamı için gerekli olduğu ve bu hususta bahsini ettiğimiz kriterlere başvurulabileceği kanaatindeyiz.

2.4. Cebre Dayalı Spor Müsabakalarında Yaralamanın Tespiti

2.4.1. Genel Olarak

Cebre dayalı spor müsabakalarında yaralamanın tespiti oldukça zor olup, bu anlamda büyük bir sorun teşkil etmektedir. Zira, cebre dayalı spor müsabakalarının özü cebir ve şiddet olduğundan²³², ve spor müsabakalarında kurallara uygun yapılan eylemler hukuka uygun kabul edildiğinden²³³ burada yaralamayı tespit etmek neredeyse imkansız hale gelmektedir.

Gerçekten, bir boks müsabakasında rakibine yumruk atarak burnunun kırılmasına sebep olan sporcunun eylemi, netice itibariyle yaralama niteliğinde olmasına karşın, yumruk atmak boks müsabakasının temel unsuru ve oyunun kuralı gereği olduğundan, sporcunun eylemi hukuka uygun kabul edildiğinden cezai bir yaptırımla karşılaşmayacaktır.

²³² Çağlayan, s.177.

²³³ Özgenç, İzzet ,“Değerlendirme ve Sonuç”, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 1 vd.

Burada öncelikle kurallara uygun eylem ve kurallara uygun olmayan eylem olarak bir ayırım yapmakta yarar görüyoruz. Kurallara aykırı eylemlerde, hukuki korumadan yararlanamayacağından, neticeye bakılacak, kural dışı bir eylem ile sporculardan her hangi biri yaralanırsa, yaralamanın varlığından söz edebileceğiz.

Kurallara uygun bir eylem neticesinde yaralanma meydana gelmiş olsa bile, daha önce bahsettiğimiz hukuki korumadan yararlanılacağı için, yaralamadan her zaman bahsedemeyeceğiz.

Öyleyse, cebre dayalı spor müsabakalarında, yaralama nasıl tespit edilecektir? Yapılan eylemin kurallara uygun olduğu kabul edilerek ve hukuka uygun hale getirilerek, sporcunun yaralama kastı olsa bile cezalandırılmasının önüne mi geçilecektir?

Kanaatimizce, niyet okuyuculuğu yapmamak kaydıyla, sporcunun kastının tespitine çalışılması gerekmektedir. Bu söylediğimiz her ne kadar kolay olmasa da, sporun sağlıklı bireyler yetiştirme amacı ve işleyişi için, bu şekilde davranmak daha yerinde olacaktır. Bu sebeple, yaralamanın tespiti için bazı kriterler ışığında inceleme yapmakta fayda görüyoruz.

2.4.2. Kastın aşılması

Cebre dayalı spor müsabakalarında ister kurala uygun olsun ister kurala aykırı bir eylem olsun, tespit edilmesi gereken unsur kasıttır. Kastın tespiti de cebre dayalı olmayan spor müsabakalarına nazaran daha zordur. Gerçekten, cebre dayalı olmayan bir spor müsabakasında, örneğin bir basketbol müsabakasında rakibine dirsek atan sporcunun durumu ve kurala uygun olsa da rakibine topu çok sert bir şekilde atarak yaralanmasına sebep olan sporcunun durumunda kastın ve dolayısıyla yaralamanın tespiti bir nebze daha kolayken, aynı durumu cebre dayalı spor müsabakalarında söylemek oldukça güçtür.

Öyleyse, cebre dayalı spor müsabakalarında yaralamanın tespiti için, öncelikle sporcunun kastının tespitine çalışılacaktır. Bunun için de daha önce belirttiğimiz kriterlerden istifade edilecektir.

Bunlardan ilki, kastın aşılması hali olup olmadığına bakılacaktır. Gerçekten, eğer sporcu müsabakanın kendisine verdiği hakkı en üst düzeyde kullanma isteğini kurallara uygun şekilde ve orantılı uygulayıp uygulamıyorsa, örneğin bir karate müsabakasında, sporcu kurala uygun da olsa, rakibi artık mücadele edemeyecek hale gelmesine karşın vurmaya devam edip, kurallara uygun ancak adeta öldürücü darbeler savurmaya devam ediyorsa, burada kastın aşıldığını söyleyebiliriz.

Yine, teamül gereği, ringe havlu atmak boks müsabakasında, müsabakadan çekildiğini gösteren bir eylemdir. Bu tip eylemler, müsabakaya devam edemeyecek sporcuları antrenörleri tarafından korunması için yapılan bir harekettir. Buna rağmen, eğer sporcu, rakibine vurmaya devam ederse, kastın aşılmasından ve dolayısıyla yaralamanın varlığından söz edebileceğimiz kanaatindeyiz.

2.4.3. Müsabıklar Arası Husumet

Cebre dayalı spor müsabakalarında, kastın ve dolayısıyla yaralamanın tespitinde bize yol gösterebilecek bir diğer kriter de müsabıklar arasında, müsabaka esnasında, ya da daha önceden varlığı bilinen bir husumetin varlığıdır.

Gerçekten, özellikle cebre dayalı sporlarda, sportif faaliyet şiddete dayalı olduğundan müsabaka esnasında sporcular arasında bir husumet doğabilmektedir. Zira, her ikisinin de canı yanmaktadır. Hal böyle olunca, tarafların birbirlerine karşı husumet beslemeleri doğal karşılanmalıdır.

Müsabaka esnasındaki husumeti varlığını da, sporcuların hal ve hareketlerin anlamak zor olmayacaktır. Gerçekten, canı yanan sporcu agresif tavırlar sergileyecek, hatta belki rakibine sözlü hakaret ve küfür edecek, aralarında itişip kakışma yaşanacak, bütün bunlar da aralarında doğan husumeti gözler önüne serecektir. Zira, müsabakaların herkesin gözü önünde cereyan etmesi ve televizyondan yakın çekim dahilinde canlı yayımlanması, dudak okuma yöntemiyle ne söylediğinin rahatlıkla anlaşılması gibi unsurlar bir arada düşünüldüğünde, husumetin tespiti zor olmayacaktır.

Bu tarz hareketlerden sonra, rakibine kurala uygun da olsa yaralayıcı eylemde bulunan sporcunun yaralama kastından ve dolayısıyla yaralamanın varlığından söz edilebilecektir.

Müsabıklar arası husumet, müsabaka esnasında olabileceği gibi, müsabakadan önce de meydana gelebilir. Bu durum özellikle ağır siklet boks müsabakalarında görülmektedir.

Gerçekten, adı geçen spor müsabakasından önce, taraflar basın mensuplarının önüne çıkmakta, müsabaka ile ilgili görüşlerini söylemekte ve iddialı açıklamalarda bulunmaktadır. Hatta teamül gereği çoğunlukla kurgusal olarak basın toplantısında genelde sporcular kavga etmektedirler. Zira, ağır siklet boks müsabakaları üzerine bahis oynanan bir oyun olduğundan, ilgi çekmek için bu tarz eylemlere girebilmektedirler.

Örneğin, 20 Haziran 1997 yılında Dünya Ağır siklet Boks Şampiyonu Evander Holyfield ile Mike Tyson'ın 28 Haziranda yapacakları müsabaka öncesi yaptıkları basın toplantısında taraflar kavga etmişlerdir. Adı geçen müsabakada ise, Mike Tyson bu husumetin sonucu olarak rakibinin kulağını ısırarak müsabakadan diskalifiye olmuştur.²³⁴

Müsabaka öncesi husumet her zaman bu kadar aşık ve göz önünde cereyan etmeyebilir. Sporcular arasında özel bir husus sebebiyle de husumet doğabilir. Ancak bu durum taraflarca dile getirilmediği sürece tespit edilemeyeceğinden, husumete dayalı olarak yaralama suçu tespiti yapılamayacaktır.

²³⁴ <https://fightclub.com.tr/> (15.10.2019).

3. SPOR MÜSABAKALARINDA YARALAMANIN FAİLİ VE MAĞDURU

3.1. Faili

3.1.1. Genel Olarak

Yaralama suçunu açıklarken, suçun failinin herkes olabileceğini söylemiştik.

Ancak burada, spor müsabakalarında işlenen yaralama suçundan bahsettiğimiz için, doğal olarak müsabakanın gerçek kişi unsurlarından birisi ya da birkaçı fail olabilecektir.

Spor müsabakalarında yaralama suçunda faili doğrudan ve dolaylı fail olarak nitelemekte yarar görüyoruz.

Doğrudan fail denilince, yaralama niteliğindeki eylemi bizzat gerçekleştiren kişi anlaşılmalıdır.

Dolaylı failden kasıt ise, eylemi yaralama niteliğindeki eylemi bizzat gerçekleştiren kişi değil, gerek hal ve tavırlarıyla yani icrai nitelikte²³⁵, gerekse de yapması gerekip de yapmadığı eylem nedeniyle, yani ihmali nitelikte²³⁶, yaralama suçunun işlenmesine sebep olan kişi anlaşılmalıdır.

Bir başka deyişle spor müsabakalarında yaralama suçunun, müsabaka esnasında, müsabakanın gerçek kişi sujelerinden yine müsabakanın gerçek kişi sujelerine karşı işlenebileceği tartışmasızdır.

Spor müsabakalarında yaralama suçunun faili tabii olarak en başta sporcular olacaktır. Gerçekten, spor müsabakasında mücadele eden sporcular, müsabaka esnasında meydana gelen yaralama niteliğindeki eylemlerin asli faili konumunda olacaklardır.

²³⁵ Hakeri, s.371.

²³⁶ Centel/Zafer/Çakmut, s.168.

Biz burada yalnızca sporcunun sporcuya karşı yaptığı yaralama niteliğindeki eylemlerden söz etmeyeceğiz.

Bu sebeple, müsabakanın vazgeçilmez unsuru olan seyirciler de yerine göre doğrudan fail, yerine göre de dolaylı fail konumunda olabileceklerdir.

Bununla birlikte, antrenör, yönetici ve hakem de spor müsabakalarında yaralama suçunun doğrudan ya da dolaylı faili olabileceklerdir.

Son olarak organizatör, spor müsabakalarında işlenen yaralama suçunun dolaylı faili olabilecektir. Bütün bunları ayrı başlıklar altında incelemekte yarar görüyoruz.

3.1.2. Sporcular

Müsabaka esnasında meydana gelen yaralama suçunun, eylemin sporcu tarafından gerçekleştirilmiş olması şartı ile doğrudan failin sporcu olacağı tartışmasızdır.

Gerçekten, rakibine üstünlük sağlamak için spor kurallarının kendisine tanıdığı hakkı en üst düzeyde kullanmak isteyen sporcu²³⁷, bazen müsabaka kurallarına aykırı olarak, bazen müsabaka kuralları dahilinde ancak kastın aşılması suretiyle, bazen de aşırı konsantrasyon ve kazanma hırsı ile kasten rakibinin yaralanmasına sebep olabilmektedir. Bu durum cebre dayalı spor müsabakalarında olabileceği gibi, cebre dayalı olmayan spor müsabakalarında da görülebilmektedir.

Örneğin futbol müsabakasında, kasten rakibine tekme atarak bacağına kırılmasına sebep olan sporcunun eylemi yaralama niteliği taşımakta olup, faili de tabii olarak tekme atan sporcudur.

Yine basketbol müsabakasında, dirsek atarak rakibinin kaburga kemiğinin kırılmasına neden olan sporcu için aynı durum geçerlidir.

²³⁷ Çağlayan, s.178,

Boks müsabakasında, Mike Tyson-Evander Holyfield örneğinde olduğu gibi kural dışı bir hareket ile rakibinin kulağını ısırıp yaralanmasına sebep olan sporcu da, yaralama suçunun doğrudan failidir.

Görüleceği üzere sporcular, spor müsabakalarında meydana gelen yaralama suçunun istisnai durumlar dışında yalnızca doğrudan faili olabilmektedirler.

Gerçekten, sporcuların spor müsabakalarında yaralama suçunda dolaylı fail konumunda olmalı sık rastlanan bir durum değildir. Böyle olmakla birlikte, olması muhtemel bir durumdur. Örneğin müsabaka esnasında, oyunculardan birinin, takım arkadaşı olan oyuncuya yine kazanma hırsıyla rakibin en iyi oyuncusunu sakatlamasını telkin etmesi ve takım arkadaşının da bu telkin ile eylemi gerçekleştirmesi durumunda, telkin eden sporcu dolaylı fail konumuna geçmektedir.

Spor müsabakalarında yaralama suçunda sporcunun fail konumunda olması yalnızca kasten ve kastın aşılması suretiyle olmamakta, taksirle de olabilmektedir. Gerçekten daha önce verdiğimiz örnekte olduğu gibi, 2004 yılında Amerikan profesyonel basketbol ligi NBA’de oynanan müsabakada, L.A. Lakers oyuncusu Shaquille O’neal’ın topun dışarı çıkmaması için seyircilerin olduğu tarafa doğru yaptığı atlayışla dengesini kaybedip bir seyircinin yaralanmasına sebep olması bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Bu örnekte de görüldüğü üzere, spor müsabakalarında yaralama suçunda sporcunun fail konumuna geçmesi, yalnız sporcuya karşı yaptığı eylemle olmamaktadır. Gerçekten, sporcunun sporcuya yaptığı eylemle birlikte, ister kasten, ister taksirle olsun, sporcunun seyirciye, hatta hakeme karşı yaptığı eylemlerle de müessir fiil suçunu işlemesi muhtemeldir. 1996 yılında İngiltere Premier Liginde, Manchester United’li Fransız futbolcu Eric Cantona, tribünden kendisine küfür eden seyirciye, hem de müsabaka esnasında, topu bırakarak tekme atıp seyirciyi yaralaması bu duruma en güzel örnektir.

Görüleceği üzere spor müsabakalarındaki yaralama suçundaki sporcunun failliği, rakibine karşı olabildiği gibi, seyirciye, hakeme ve hatta rakip antrenöre karşı da olabilmektedir.

Yine, sporcunun failliği kasten ve kastın aşılması şeklinde olabileceği gibi, taksirle de olabilmektedir.

Son olarak, sporcunun failliği doğrudan olmakla birlikte, nadiren de olsa dolaylı olarak da tezahür edebilmektedir.

3.1.3. Seyirciler

Daha önce de belirttiğimiz üzere, spor kulüplerinin faaliyetlerini maddi ve manevi anlamda destekleyen, kulübün gerek ürünleri gerekse her türlü zorluk ve şartlara rağmen yurt içi ve yurt dışındaki müsabakalarının izlenmesi suretiyle hizmetlerini satın alarak, takımına destek olan, kulübün asıl pazarını oluşturan halk kitlesi olan seyirciler,²³⁸ günümüzde artık spor müsabakalarının olmazsa olmaz unsuru konumdadırlar.

Seyirciler, bu özellikleriyle spor müsabakalarının temel taşlarında biri olmaları ve müsabakaların bizzat içinde olmaları hasebiyle, spor müsabakalarında meydana gelen müessir fiil niteliğindeki eylemlerde, doğrudan ya da dolaylı olarak fail konumunda olabilmektedirler.

Öncelikle burada seyircileri iki grupta incelememiz gerekmektedir. Bunlardan ilki gerçek seyirci sıfatını hak eden, bir spor müsabakasını tiyatro izler gibi ve yalnızca sporun özüne uygun olarak yalnızca keyif almak için seyreden, ve bu nedenle de asla şiddet kullanmayan seyircilerdir²³⁹.

İkinci gruptakiler ise, holigan olarak adlandırılan, rakip takım seyircileriyle kavga eden, sahaya yabancı madde atan, müsabakayı keyif almak için değil de egolarının bastırılması için seyreden, sahaları savaş alanına çeviren gruplardır²⁴⁰.

Spor müsabakalarında yaralama suçunun faili de ikinci gruptaki seyircilerden başkası değildir.

²³⁸ Genç, s.45.

²³⁹ Schild, Wolfgang, Çev. Hakeri Hakan, “Antrenörün, Hakemin ve Seyircinin Ceza Sorumluluğu”, Ünver Yener, “Spor ve Ceza Hukuku”, Seçkin Yayınları, Ankara-2004, s.49.

²⁴⁰ Schild, s.49.

Seyirciler, spor müsabakalarında yaralama suçunun doğrudan faili olabileceği gibi dolaylı da olabilmektedir.

Doğrudan faili olduğu durumlar, genelde sahaya attıkları bir madde ile, sporcuların, antrenörlerin, basın mensuplarının ya da hakemin yaralanmasına sebep olmaları biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Gerçekten 2004-2005 Futbol sezonunda, Fenerbahçe ve Galatasaray kulüpleri arasında oynanan futbol müsabakasında seyircinin attığı madde ile Galatasaray'ın kalecisi Mondragon'un yaralanmasını, 1999-2000 Futbol sezonunda, Trabzonspor ile Fenerbahçe Spor kulüpleri arasında oynanan müsabakada, Fenerbahçe kulübü antrenörü Werner Lorant'ın seyircinin attığı bir madde ile yaralanmasını, 2005-2006 sezonunda, Fenerbahçe ile Galatasaray arasında oynanan müsabakada seyircinin attığı madde ile Galatasaray antrenörü Eric Gerets'in yaralanmasını, 2009-2010 sezonunda Fenerbahçe ile Galatasaray arasında oynanan müsabakada, yine seyircinin attığı bir madde ile yardımcı hakemin yaralanmasını ve 18 Kasım 2005 tarihinde Türkiye ile İsviçre milli takımları arasında oynanan futbol müsabakasında, İsviçreli bir basın mensubunun seyircinin saldırısı ile yaralanmasını bunlara örnek gösterebiliriz.

Bütün bu örneklerde seyircinin aktif olarak rol aldığı ve doğrudan fail konumunda olduğu görülmektedir. Ancak seyircinin dolaylı olarak da spor müsabakalarında yaralama fiilin faili oldukları görülebilmektedir.

Gerçekten, 2003-2004 futbol sezonunda Beşiktaş futbol kulübü ile Samsunspor futbol kulübü arasında oynanan müsabakada, Beşiktaş takımından dört oyuncunun hakem tarafından oyundan ihraç edilmesi ve müsabakanın konuk ekip Samsunspor'un 4-1 skor üstünlüğü ile devam etmesi esnasında, futbol oyun kuralları gereği bir takımdan beş oyuncu ihraç edilince müsabakanın kaçınıcı dakikası olursa olsun maçın sona ereceği ve beş oyuncusu ihraç edilen takımın hükmen mağlup sayılacağı kuralını bilen taraftarlar, hep bir ağızdan vur, vur, vur diye bağırıdıktan sonra, Beşiktaşlı futbolcu İlhan Mansız'ın Samsunsporlu futbolcu Mehmet Nas'a kural dışı sert müdahalesi ile sakatlanmasına sebep olmasında, seyircinin dolaylı failliği tartışmasızdır.

3.1.4. Antrenörler

Öncelikle teknik direktörler ve antrenörleri aynı başlık altında incelemekte bir beis görmediğimiz belirtmekte yarar görüyoruz.

İster bireysel ister takım sporlarında olsun, antrenörler spor müsabakaları açısından önemli unsurlardandır²⁴¹.

Gerçekten, antrenörler, spor müsabakalarında, bireysel sporlarda sporcunun, takım sporlarında ise çalıştırdığı takımın hangi taktikle ve nasıl oynayacağını, antrenmanlardaki performansa göre hangi sporcunun oynayacağını belirleyen en yetkili kişi olması sebebiyle önemli yer tutmaktadırlar²⁴².

Antrenörler, bu özellikleri sebebiyle spor müsabakalarında meydana gelen yaralama niteliğindeki eylemlerin, doğrudan faili olabilecekleri gibi dolaylı faili de olabilmektedirler.

Gerçekten, 18 Kasım 2005 tarihinde Türkiye ile İsviçre milli takımları arasında oynanan futbol müsabakasında Türk Milli Takım yardımcı antrenörü Mehmet Özdilek'in attığı tekme ile, İsviçreli oyuncu Behrami'nin yaralanmasına sebep olması antrenörün doğrudan failliğine örnek teşkil etmektedir.

Antrenörlerin spor müsabakalarında yaralama suçunda, dolaylı failliği çeşitli şekillerde tezahür edebilmektedir.

Bunlardan ilki, spor müsabakası esnasında görülmektedir²⁴³. Burada, antrenörün oyuncuya direktif verme ve istekleri dışında hareket eden oyuncuyu oyundan alma, kadro dışı bırakma gibi yetkileri dahilinde, rakibe karşı sporcuyu kışkırtan, sert oynamasını telkin eden antrenörün meydana gelen yaralama suçunda dolaylı failliği söz konusu olabilecektir.

²⁴¹ Çağlayan, s.59.

²⁴² Genç, s.40.

²⁴³ Schild, s.43.

İkinci olarak, müsabaka esnasında, henüz iyileşmeyen bir yaraya rağmen, müsabakayı kazanma hırsıyla oyuncusunu oynatan antrenörün, kendi oyuncusunun bu eylem nedeniyle yaralanmasında dolaylı failliği bulunmaktadır. Her ne kadar, sporcunun kendi rızası dahilinde müsabakaya çıktığı düşünülse de, antrenörün isteği dışında hareket ettiğinde sporcunun kadro dışı kalma gibi rizikolar göz önüne alındığında iradi davrandığı söylenemez²⁴⁴.

Bu sebeple böyle bir durumda, meydana gelen yaralanmalarda, antrenörün dolaylı failliğinden söz edebilmekteyiz.

Son olarak antrenörün failliği antrenman esnasında ortaya çıkmaktadır. Burada, sporcunun antrenman esnasında kendisine verdiği zarar ya da takım arkadaşına verdiği zarardan ötürü antrenörün sorumluluğu doğabilmektedir.

3.1.5. Yöneticiler

Yöneticiler, spor müsabakalarında yaralama suçunun doğrudan ya da dolaylı faili olabilmektedirler.

Günümüzde, yöneticilerin genelde paralı iş adamlarından teşekkül etmesi ve kamuoyunun yöneticilere haddinden fazla ehemmiyet vermesi sebebiyle, önemli bir konuma gelmişlerdir.

Yöneticiler, genellikle topluma mal olmuş kişiler olması ya da sporun popülaritesi ile bu hale gelmiş olmaları sebebiyle, spor kamuoyu ve taraftarlar yöneticilerin açıklamalarına büyük önem verdiğiinden söz ve davranışlarına dikkat etmeleri gerekmektedir²⁴⁵.

Ancak, maalesef yöneticiler, bu ihtimamı göstermediklerinden, hatta kışkırtıcı açıklamalarda bulduklarından, söz ve eylemleri neticesinde spor müsabakalarında yaralama suçu işlenebilmektedir.

²⁴⁴ Schild, s.45.

²⁴⁵ Sarıbrahimoğlu, Y. Selim/ Bakanay, M. Ali, Tekin, Tark, "Spor Hukuku", Ankara, 2002, s.12

Gerçekten, 2008-2009 futbol sezonunda, Fenerbahçe futbol kulübü ile Galatasaray futbol kulübü arasındaki müsabakadan önce karşılıklı olarak yöneticilerin yapmış olduğu kışkırtıcı ve tahrik edici açıklamalar sebebiyle, iki yakın dost olan Arda Turan ve Semih Şentürk müsabaka esnasında kavga ederek birbirlerine karşı şiddet uygulayarak yaralama suçunu işlemişlerdir.

Bu durum yöneticilerin dolaylı failliğine bir örnektir. Ancak, yöneticiler, bununla yetinmeyip, bazen sahaya girerek yaralamanın doğrudan faili olabilmektedirler.

Gerçekten, 2003-2004 futbol sezonunda, küme düşme hattında olan Diyarbakırspor'un bir yöneticisi, düşme korkusu olmayan rakip takımın galip gelmesini hazmedemeyerek sahaya girmiş ve bazı oyuncularını tartaklamak suretiyle yaralama suçunu işlemiştir.

3.1.6. Hakemler

Spor müsabakalarının üç sac ayağından birisi olan hakemlerin,²⁴⁶ müsabakaların kurallara uygun şekilde yapılmasını sağlayan üstün nitelikte yetkileri sebebiyle önemli bir konuma sahip olduklarını²⁴⁷ daha önce söylemiştik.

Bu yetkileri sebebiyle, hakemler, spor müsabakalarında yaralamanın genelde dolaylı, pek nadir olarak da doğrudan faili olabilmektedirler.

Hakemlerin, doğrudan fail olmaları hali yalnız kasten yaptıkları eylemlerde söz konusu olabilmekte, müsabaka esnasında geri geri koşarken bir sporcuyu taksirle yaralaması halinde sorumlu tutulamayacağı savunulmaktadır²⁴⁸.

Hakemlerin, doğrudan fail olmaları yalnız kasti eylemleri ile mümkün kabul edildiğinden, bunun da hakemlik mesleği ile konumuna yakışmayacağından ve bugüne kadar somut böyle bir vaka yaşanmadığından, yalnızca hakemlerin de insan

²⁴⁶ Çağlayan, s.60.

²⁴⁷ Sarıbrahimoğlu/ Bakanay/Tekin, s.16.

²⁴⁸ Schild, s.46.

olması sebebiyle ve onların da sınırlarına hakim olamayabileceği gerçeği düşünülerek spor müsabakalarında yaralama suçunda doğrudan fail olabileceğini söylemekle yetiniyoruz.

Burada hakemlerin spor müsabakalarında yaralama suçunda dolaylı failliğinden söz edeceğiz.

Hakemler, müsabakaların somut sertliği ve tehlike düzeyi konusunda sorumludurlar. Bu sebeple, sertliğe verdikleri kararlar ve vermedikleri kartlar ile müsaade eden ve bu sebeple meydana gelen yaralamadan hakemin sorumluluğu tartışılmakta, ancak genel görüş hakemin bu durumdan sorumlu tutulamayacağı savunulmaktadır²⁴⁹.

Ancak hakemin müsabakanın oynanmasına elverişli olmayan bir sahada, müsabakayı oynatmaya ısrar etmesi ve bunun sonucunda meydana gelen yaralanmalarda yaralamada dolaylı fail olarak sorumlu olduğu tartışmasıdır.

Yine, denetim vazifesini tam yapmayarak, kramponlarının altında çivi olan, ya da boks müsabakasında boks eldiveninin içine demir madde yerleştiren sporcuyu gözden kaçırmaması, bunların neticesinde meydana gelen yaralanmalarda ihmali hareketle de olsa dolaylı fail olduğu söylenebilecektir.

3.1.7. Organizatörler

Organizatörler, spor müsabakalarının ya da turnuva şeklindeki sportif karşılaşmaların düzenlenmesine aracılık eden kişiler olmaları ve o müsabakanın, gerek sporcu gerekse de seyirciler açısından güvenli bir şekilde yapılmasını sağlamak görevi dolayısıyla²⁵⁰, spor müsabakalarında meydana gelen yaralanmalardan ötürü, dolaylı fail olarak sorumlu tutulabilecektir.

²⁴⁹ Schild, s.47.

²⁵⁰ Reinhart, s.55.

Yaralama suçunun gerek hal ve tavırlarıyla yani icrai nitelikte²⁵¹, gerekse de yapması gerekip de yapmadığı eylem nedeniyle, yani ihmali nitelikte²⁵², işlenebileceğini daha önce belirtmiştik.

Burada, organizatörün spor müsabakalarındaki yaralamada sorumluluğunun ihmali nitelikte ve dolaylı faillik biçiminde olduğu tartışmasıdır.

Gerçekten, ihmali bir hareketi ile potansiyel fail konumundaki organizatör, eğer aktif bir biçimde davranmış olsaydı, meydana gelen zararı önleyecek durumdaysa, spor müsabakasında meydana gelen yaralamada organizatörün dolaylı failliğinden söz edilebilecektir²⁵³.

Örneğin bir futbol müsabakasında, tribünün çökmesi neticesinde seyircinin yaralanması halinde, organizatörün dolaylı fail sıfatını taşıdığı düşünülmektedir.

Yine, kayak müsabakasında, kayak pisti işletmecisi ve organizatör tarafından mümkün olduğunca kayak pistinin sporcu açısından güvenli hale getirilmesi gerekmektedir. Aksi halde meydana gelecek yaralanmalarda, organizatörün dolaylı fail sıfatı ile sorumlu tutulacağı kabul edilmektedir. Zira sporcu organizatöre müsabaka güvenliğini sağladığı yönünde güvenerek müsabakaya çıkmaktadır²⁵⁴.

Son olarak, en çok sporcu ve seyirci yaralanmaları ile ölümlerinin meydana geldiği otomobil yarışlarında, organizatörün yine ihmali davranışı ile dolaylı fail olarak sorumlu tutulması kaçınılmazdır.

²⁵¹ Hakeri, s.371.

²⁵² Centel/Zafer/Çakmut, s.168.

²⁵³ Donatsch Andreas, Çev. Koca Mahmut, “Spor Organizatörünün Cezai Sorumluluğu”, Ünver Yener, “ Spor ve Ceza Hukuku”, Seçkin Yayınları, Ankara-2004, s.73.

²⁵⁴ Reinhart, s.55.

3.2. Mağduru

Yaralama suçunun mağdurunun yaşayan yani hayatta olmak kaydıyla²⁵⁵ her insanın olabileceğini daha önce belirtmiştik²⁵⁶.

Spor müsabakalarındaki yaralamadan bahsettiğimize göre, suçun mağdurunu spor müsabakalarının gerçek kişi sujeleri olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bunlar da, yine daha önce belirttiğimiz gibi, sporcu, antrenör, seyirci, hakem, yönetici ve organizatör olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor müsabakalarında yaralamanın faili kısmında detaylı inceleme yaptığımız için, tekrara girmemesi bakımından burada yalnızca belirtmekle yetinip, örneklerle açıklamaya çalışacağız.

Spor müsabakalarında yaralamanın en başta mağduru elbette müsabakanın en önemli unsuru olan sporculardır. Zira spor müsabakalarında müessir fiil genellikle sporcu yaralanmaları şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Gerçekten, ister bireysel ya da takım sporları olsun, isterse de cebre dayalı ya da cebre dayalı olmayan sporlarda olsun, sporcu yaralanmaları sıklıkla karşılaşılan hadiselerdir. Bunlar rakibin eylemi ile gerçekleşebileceği gibi, seyircinin, antrenörün, hakemin, organizatörün hatta yöneticilerin icrai ya da ihmali davranışıyla tezahür edebilmektedir. Bu sebeptir ki; spor müsabakalarında meydana gelen yaralama niteliğindeki eylemlerin asıl mağduru sporculardır diyebiliriz.

Bir boks müsabakasında rakibinin attığı yumruk ile burnu kırılan, seyircinin attığı cisim ile yaralanan, rakip takım antrenörünün fiili saldırısına uğrayan, rakip takım yöneticisinin gerek fiili saldırısına maruz kalan gerekse de tahrikleri ile rakip oyuncunun eyleminden dolayı yaralanan, hakemin buzlu zeminde müsabakanın oynanması hususunda ısrar etmesi üzerine yaralanan, organizatörün ihmali davranışı ile müsabaka esnasında yaralanan sporcudan başkası değildir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

²⁵⁵ Centel/Zafer/Çakmut, s.126.

²⁵⁶ Dönmezer, s.135.

Bütün bu hususlara ilişkin daha önceden somut örnekler vermemiz sebebiyle tekrara girmemek açısından örnekleri yinelemiyoruz.

Yine sporcular en az sporcular kadar, spor müsabakalarında meydana gelen yaralama suçunun mağduru hakemlerdir.

Gerçekten, müsabaka esnasında oyundan ihraç ettiği sporcunun saldırısına uğrayan, seyircilerin galiz küfürleriyle birlikte fiziksel saldırısına maruz kalan, antrenörlerin ve yöneticilerin, müsabaka esnasında ve sonrasında saldırısına uğrayan hakemler de spor müsabakasında meydana gelen yaralamanın mağduru olabilmektedirler.

Bununla birlikte antrenörler de, kendi sporcusu da dahil olmak üzere, sporcular saldırıya maruz kalabilmekte, seyircinin attığı cisimler ve fiili müdahalesi ile yaralanabilmekte ve daha benzer bir çok şekilde spor müsabakalarındaki yaralamanın mağduru olabilmektedirler.

Aynı şekilde seyirciler de, gerek yine seyircilerin eylemi ile gerekse de bizzat sporcunun eylemi ile yaralanabilmekte ve spor müsabakalarında yaralamanın mağduru olabilmektedirler. Ancak seyircinin, bu suçun mağduru olmasındaki en belirgin durum, organizatörün ihmali davranışı ile gerçekleşmektedir. Gerçekten, özellikle otomobil yarışların da organizatörün ihmali neticesinde, seyirciler yaralanmakta hatta ölmektedirler.

Yöneticiler de, özellikle seyircilerin fiili saldırısı sonucunda, yaralamaya maruz kalabilmektedirler.

Basın mensupları da, bu suçun mağduru olabilmektedirler. Müsabakayı yayınlamaya çalışırken, seyircilerin, hatta bazen sporcu ve yöneticilerin saldırısına uğrayabilmektedirler. Gerçekten, 2007-2008 futbol sezonunda müsabakanın yayıncı kuruluşu Lig TV'nin yayın kablolarını kesen Fenerbahçe kulübü taraftarlarına engel olmak isteyen basın mensubu taraftarların, hatta yöneticilerin saldırısına uğramıştır.

Bütün bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Görüldüğü üzere, spor müsabakalarındaki meydana gelen yaralama suçunun mağduru, müsabaka ile bir

şekilde ilintisi olan herkes olabilmektedir. Hatta, müsabaka esnasında stadyumda su satan satıcı bile bu suçun mağduru olabilecektir.

4. SPOR MÜSABAKALARINDA YARALAMA SUÇUNUN MÜEYYİDELERİ

4.1. Genel Olarak

Sporun da hukuk gibi bir kurallar bilimi olması sebebiyle, gerek ulusal gerekse de uluslararası normlara uygun şekilde icra edilmesi gerekmektedir.²⁵⁷

Spor müsabakalarının neredeyse tamamının fiziki güce dayandığını daha önce belirtmiştik. İster cebre dayalı spor müsabakalarında, isterse cebre dayalı olmayan spor müsabakalarında, sportif faaliyet fiziki güçle gerçekleştirilmektedir.²⁵⁸

Hatta bir çoğu cebir ve şiddete dayalı olarak icra edilmektedir. Örneğin boks, karate, rugby, buz hokeyi Amerikan futbolu v.b. gibi sporlar, tamamen cebre dayalı olarak yapılan sporlardır. Adı geçen sporların bu özelliği nedeniyle daha önce de söylediğimiz gibi, bu tip sporlarda müessir fiilin tespit edilmesi oldukça zor olmaktadır.

Bununla birlikte, sportif faaliyetlerin, toplum yararına olması sebebiyle hukuka uygun kabul edilmesi nedeniyle²⁵⁹ ve spor müsabakalarında meydana gelen yaralanmaların taksirle oluştuğu kabul edildiğinden, spor müsabakalarındaki müessir fiiller genel itibariyle cezalandırılmamaktadır.

Gerçekten, Ceza hukuku sportif olaylara ilişkin genel anlamda çekimser kalmayı tercih etmiştir. Burada, sporun nitelikleri itibariyle, kendisini Ceza

²⁵⁷ Ertaş,Petek, 307.

²⁵⁸ Çağlayan, s.177.

²⁵⁹ Önder, Ayhan, “Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar”, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.

Hukukunun ağır yaptırım tehdidi ile kapsamı altına almasına karşı direnmesinin de etkisi vardır²⁶⁰.

Ancak, eylemin bahsini ettiğimiz hukuki korumadan yararlanabilmesi için, en azından taksirle işlenmiş olması ve eylemi gerçekleştirende zarar verme kastı bulunmamalıdır. Aksi halde gerek cezai takibat gerekse de disiplin cezaları ile cezalandırılması kaçınılmaz olacaktır.

Bu hususlar daha önce kapsamlı bir şekilde açıklandığından, tekrara girmek açısından yinelemiyoruz.

Buraya kadar bahsettiklerimiz, elbette sporcunun sporcuya karşı müessir fiilleri için geçerli olacaktır. Yoksa kapsamlı incelemesini yaptığımız, gerek seyircinin müessir fiil niteliğindeki eylemleri gerekse de spor müsabakalarının diğer gerçek kişi sujelerinin kasten ya da kastın aşılması suretiyle gerçekleştirdikleri müessir fiil niteliğindeki eylemler gerek cezai takibat, gerekse de disiplin cezaları ile yaptırıma tabi tutulacaktır.

Spor müsabakalarında meydana gelen kural dışı eylemler iki gruba ayrılabilir. Bunlardan ilki, oyun kuralları içerisinde rakibine zarar vermek kastından uzak olarak, kazanma hırsıyla ve sporun kendisine tanıdığı hakkı en üst düzeyde kullanmak istemesinin sonucunda rakibine yaptığı eylemdir.

Bunun neticesinde, sporcu sarı kart, kırmızı kart ya da benzeri müsabaka esnasındaki disiplin cezası ile karşılaşabildiği gibi, müsabaka sonunda da, sonraki müsabakada oynamama ya da benzeri disiplin yaptırımlarına maruz kalabilmektedir²⁶¹.

İkincisi ise bunun tam tersi olarak, oyun kuralları dışında ya da oyun kuralları içinde ancak zarar verme güdüsü ile rakibine karşı yaptığı müessir fiil niteliğindeki eylemlerdir. Bu tip eylemlerde sporcu, yine disiplin cezasına maruz kalmakla birlikte cezai takibatla karşı karşıya gelecektir.

²⁶⁰ Reinhart, s.51.

²⁶¹ Çağlayan, s.177.

Spor müsabakalarında meydana gelen müessir fiil niteliğindeki eylemlerin daha önce de belirttiğimiz gibi, salt hukuka uygunluk şemsiyesi altında bırakılmaması, failin ve mağdurun kişiliği ile sporun özellikleri çerçevesinde incelenerek hukuka aykırılık varsa tespit edilmesi gerekmektedir.²⁶².

Spor müsabakalarında meydana gelen müessir fiil niteliğindeki eylemler, Türk Ceza Kanunundan doğan müeyyideler ve disiplin müeyyideleri ile yaptırıma tabi tutulmaktadır.

4.2. Türk Ceza Kanunundan Doğan Müeyyideler

Yaralama, (müessir fiil) suçunu ikinci bölümde kapsamlı bir şekilde incelemiş olduğumuzdan, spor müsabakalarında müessir fiil suçu bakımından burada yalnızca müeyyidelerine değinmekle yetinilecektir.

Yaralama (müessir fiil) suçu, 5237 sayılı TCK'nun kişilere karşı suçlar başlıklı ikinci kısımda, vücut dokunulmazlığına karşı suçları içeren ikinci bölümde 86/1. maddesinde, ağırlaştırılmış biçimi ise aynı kanunun 86/3. Maddesinde, hafifletilmiş biçimi ise 86/2. Ve 88. maddelerde düzenlenmiştir. Aynı yasanın 87. maddesinde ise neticesi itibariyle ağırlaştırılmış hallerine yer verilmiştir.

Öncelikle suçun basit şekline değinmek gerekmektedir. Gerçekten, anılan yasanın, 86/1. Maddesine göre; “ Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Buradan anlaşılacağı üzere, spor müsabakasında, hukuka uygunluk dışında kalan, zarar verme kastıyla gerçekleştirilen müessir fiil niteliğindeki eylem için öngörülen ceza bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıdır.

Eğer, spor müsabakasında meydana gelen müessir fiil niteliğindeki eylemin mağdur üzerindeki etkisi basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde basit ise,

²⁶² Genç, s.139.

spor müsabakasında müessir fiilin faili için öngörülen ceza dört aydan bir yıla kadar hapis olacaktır. Ayrıca burada, mağdurun şikayeti aranacaktır²⁶³.

Yine, spor müsabakalarında meydana gelen müessir fiil niteliğindeki eylem şayet silahla işlenirse, bu sefer failin alacağı ceza yarı oranında artırılacak ve burada mağdurun şikayeti aranmayacaktır²⁶⁴.

Bununla birlikte, spor müsabakalarında meydana gelen müessir fiil nedeniyle, mağdurun duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflaması, konuşmasında sürekli zorluk, yüzünde sabit iz kalması, yaşamı tehlikeye sokan bir duruma sebep hallerinden birinin varlığı halinde öngörülen ceza bir kat artırılacağı gibi, bu durumda faile verilecek ceza üç yıldan az olamayacaktır²⁶⁵.

Yine spor müsabakalarında meydana gelen müessir fiil nedeniyle, mağdurun iyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa yakalanması veya bitkisel hayata girmesine, duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine, konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına, yüzünde meydana gelen sürekli değişikliğe neden olursa, faile verilecek ceza yine bir kat artırılacağı gibi, verilecek ceza 5 seneden aşağı olamayacaktır²⁶⁶.

Spor müsabakasında meydana gelen müessir fiil mağdurun vücudunda kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde ceza kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre yarısına kadar artırılabilir²⁶⁷.

Yine kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse, spor müsabakalarında müessir fiile sebep olan faile birinci fıkradaki haller gerçekleşmiş olduğunda sekiz yıldan on iki yıla, üçüncü fıkradaki haller gerçekleştiğinde ise on iki yıldan on altı yıla kadar hapis cezası verilmektedir.

²⁶³ Hafizoğulları/Özen, s. 94, Soyaslan, s.129.

²⁶⁴ Hafizoğulları/Özen, s. 94, Soyaslan, s.129.

²⁶⁵ Hafizoğulları/Özen, s. 94, Soyaslan, s.129.

²⁶⁶ Hafizoğulları/Özen, s. 94, Soyaslan, s.129.

²⁶⁷ Hafizoğulları/Özen, s. 94, Soyaslan, s.129.

Bununla beraber, spor müsabakalarında müessir fiilin ihmali bir davranışla meydana gelmesi durumunda, faile verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilerek uygulanmaktadır.

Spor müsabakalarında taksirle meydana gelen müessir fiil niteliğindeki eylemler hukuka uygun kabul edilerek korunduğundan faile ceza verilmeyecektir.

Hal böyle iken, Alman Ceza Kanunu m. 223 ve m. 230'a göre basit ve taksirle müessir fiil kamu davası şeklinde takip edilebilmektedir. Gerçekten, soruşturma makamlarının, özel bir kamu menfaatinin bulunması halinde ceza takibatına müdahale edilmesini zorunlu görmekteyiz. Ancak, orada da spor müsabakalarında meydana müessir fiil durumunda, cezai takibatı gereksiz görmekteyiz. Burada sporun sosyal uygunluk hali ,rıza ve kendisini iradi olarak tehlikeye sokma kriterleri dahilinde hareket edildiği düşünülebilir²⁶⁸.

4.3. Disiplin Müeyyideleri

Spor müsabakalarında, hukuka uygun kabul edilen ve bu sebeple cezai takibata maruz bırakılmayan müessir fiillerin hukuki koruma altında olması, disiplin cezalarının uygulanmasına engel değildir.

Disiplin cezaları, sporun daha sağlıklı ve kurallara uygun işleyebilmesi bakımından olmazsa olmaz bir unsurdur. Sporun amaçlarından biri sağlıklı bireyler yetiştirmekse, bu amacına aykırı durumların önüne geçilmesi gerekmektedir. Eğer kanun, belli durumlarda, hareketi hukuka uygun kabul ediyor ve cezalandırılmasının önüne geçiyorsa, bu gibi durumlarda disiplin cezaları devreye girecektir.

Disiplin cezaları müsabaka esnasında hakem tarafından verilen sarı kart, kırmızı kartla ihraç ve diskalifiye şeklinde olabileceği gibi, müsabaka sonrasında da, sporcunun ya da kulübün bağlı olduğu federasyonun ilgili kurullarınca disiplin cezaları uygulanmaktadır²⁶⁹.

²⁶⁸ Reinhart, s.52.

²⁶⁹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190713-4.htm> (14.10.2019).

Gerçekten, her spor branşında, sporcunun ya da kulübün bağlı bulunduğu federasyonun tabi olduğu mevzuat çerçevesinde eylemin niteliğine göre disiplin cezaları uygulanabilmektedir. Bunlar da, hak mahrumiyeti, para cezası, bir veya birden fazla müsabakadan men, uzun süreli olarak resmi müsabakalardan men, seyircisiz oynama, saha kapatma, puan silme ve hatta bir alt kümeğe düşürme şeklinde tezahür edebilmektedir.

Gerçekten 1996 yılında İngiltere Premier Liginde, Manchester United’li Fransız futbolcu Eric Cantona, tribünden kendisine küfür eden seyirciye, hem de müsabaka esnasında, topu bırakarak tekme atıp seyirciyi yaralaması eyleminde, İngiltere futbol federasyonu, sporcuya 8 ay müsabakalardan men cezası vermiştir²⁷⁰.

Yine 2006 yılında, İtalya’nın dünyaca ünlü kulübü Juventus şike iddiaları nedeniyle İtalya Futbol Federasyonu tarafından bir alt kümeğe düşürülmüştür²⁷¹.

Bununla birlikte, 2009 yılında Galatasaray Cafe Crown basketbol takımı cezalı bir oyuncuyu oynatması sebebiyle puan silme ve para cezası ile cezalandırılmıştır²⁷².

Bütün bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Disiplin cezalarının amacın başta sporcunun sağlığı ve sporun işlerliği için olmakla birlikte, müsabaka öncesi ve sonrası güvenliğin sağlanması da amaç edinilmiştir.

Bu amaçla, spor müsabakalarında ve özellikle futbol müsabakalarında, şiddet ve düzensizliğin önlenmesi amacıyla 5149 sayılı “ Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” 2004 yılında yürürlüğe girmiştir²⁷³.

Bu kanundan çok daha önce, 25.09.1986 yılında, Strasburg’da “ Sportif Karşılaşmalarda Özellikle Futbol Maçlarında Seyircilerin Şiddet Gösterilerine ve Taşkınlıklarına Dair Avrupa Sözleşmesi” imzalanmıştır²⁷⁴.

²⁷⁰ <https://t24.com.tr/haber/eric-cantona-premier-lig-tarihinin-en-iyi-futbolcusu,416204> (14.10.2019).

²⁷¹ <https://www.sabah.com.tr/galeri/spor/sikeden-kume-dusurulen-takimlar8207> (14.10.2019).

²⁷² <https://www.cnnturk.com/2009/spor/basketbol/11/22/galatasaray.cafe.crowna.buyuk.ceza/552704.0/index.html> (21.10.2019).

²⁷³ Çağlayan, s.186.

5149 sayılı kanunun amacı, 1. maddede spor müsabakalarının yapıldığı alanlar ile, bunların eklenti ve çevresinde müsabaka öncesinde veya sonrasında şiddetli rekabet ve bunun doğurduğu fanatizm sonucu patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı, kesici veya delici maddelerin kullanılmasının, şiddet ve düzensizliğin kişilik haklarına, ailevi veya manevi değerlere yönelik hakaret, sövme ve aşağılayıcı slogan ve davranışların yer aldığı sporun ruhuna, ilke ve kurallarına uymayan kötü tezahüratın önlenmesi suretiyle huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığı ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olarak alınacak önlemler ve uygulanacak yaptırımlarla ilgili usul ve esasları düzenlemek olarak belirtilmiştir²⁷⁵.

5149 sayılı kanun şiddet v düzensizliğin önlenmesinde yalnızca kulüpleri değil, taraftarlar, taraftar dernekleri, taraftar temsilcileri, spor federasyonları, yayın kuruluşları, ile diğer ilgili kişi ve kurumları spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesinde görev ve sorumluluk sahibi görmektedir²⁷⁶.

Adı geçen kanunda yasaklanan eylemlerin gerçekleşmesi halinde verilecek cezalar 19. ve 25. maddeler arasında düzenlenmiştir. Bunlardan konumuzla ilgili olan bazılarını açıklamakta yarar görüyoruz.

Buna göre, kullanılması ve taşınması yasak olan maddelerin kullanma ve taşıma halinde, altı ay ile müsabakaları seyirden men ve bin lira para cezası, eylemin tekrarı halinde bir yıl müsabakaları seyirden men ve üç bin lira para cezası öngörülmüştür.

Yine yasak beyan ve demeç verme halinde, üç aydan altı aya kadar spor müsabakalarını seyirden men beş bin liradan otuz bin liraya kadar para cezası, tekrarı halinde altı aydan bir yıla kadar spor müsabakalarından men ve on bin liradan elli bin liraya kadar para cezası uygulanmaktadır²⁷⁷.

²⁷⁴ Erdener, s.8.

²⁷⁵ Erdener, s.11.

²⁷⁶ Çağlayan, s.186.

²⁷⁷ Erdener, s.45.

Bununla birlikte müsabakanın yapıldığı spor alanlarında şiddet olaylarının vuku bulması halinde, federasyon tarafından kulübe verilecek ceza ayrı olmak üzere ilgili kulübe bir önceki sezonda elde ettiği seyirci hasılatının %2'si oranında idari para cezası verilmektedir.²⁷⁸

Amatör spor müsabakalarında disiplini sağlamak için çıkarılan 3289 sayılı Gençlik ve Spor genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 11. maddesinde, gençlik ve spor çalışmalarında, spor teşekkül ve kişilerince disiplin ve sportmenliğe aykırı filer ve bunlara uygulanacak yaptırımların, kanunlara ve milletlerarası teamüllere uygun olarak belirleneceği belirtilmiştir.²⁷⁹

Buna göre oluşturulacak ceza kurulları da, eylemin niteliğine göre tek yarışmadan men, sürekli yarışmadan men, temsili, milli ve milletlerarası yarışmadan men, müsabakayı seyircisiz oynatma, saha kapatma gibi müeyyideler uygulayabilmektedir.

²⁷⁸ Çağlayan, s.194.

²⁷⁹ Ertaş, Petek, 155.

SONUÇ

İlk çağlardan günümüze kadar sürekli gelişerek olgunlaşan spor olgusu, artık eğlence ve dinlenme aracı olmaktan çok daha öte bir öneme sahip olmuş, milyar dolarların telaffuz edildiği, yalnızca sporu icra eden kişilerin değil, gerek bahis gerekse de reklam ve sponsorluk gibi faaliyetlerle herkesin para kazanabildiği bir sektör haline gelmiştir.

Hal böyle olunca spor müsabakaları, önemle takip edilen sosyal aktiviteler olup çıkmışlardır. Gerek amatör ve profesyonel, gerekse de şahıs ve takım sporları olsun, bu durum değişmemektedir. Futbol başta olmak üzere hemen her sporun kendine has popülaritesi bulunmaktadır.

Spor müsabakalarının bu özellikleri sebebiyle artan popülaritesi, birçok sorunu da beraberinde getirmiştir.

Gerçekten, sporda kazanmanın çok önem kazandığı ve artık neredeyse her şey olduğu günümüzde, sporcuların kazanma hırsı ve taraftarların yoğun baskısı ile birlikte sporcunun kendisine tanınan hakkı en üst düzeyde kullanma isteği birleşince, spor müsabakalarında şiddet ve müessir fiil niteliğindeki eylemler artmıştır.

Genel anlamda ceza hukukçuları toplumsal yararın bu fiilleri hukuka uygun hale getirdiğini, spor faaliyetlerinde meydana gelen zararların kasten değil, taksirle ortaya çıktığını savunmaktadırlar. Bu sebeple, spor müsabakalarında zarar kastı olmadan işlenen müessir fiillerin suç oluşturmayacağı kanaati hakimdir. Bunlara göre suçun oluşması için gerekli olan manevi unsur bulunmadığı için sporcuyu cezalandırılmamalıdır.

Spor müsabakalarında, meydana gelen müessir fiil niteliğindeki eylemlerin taksirle meydana geldiği kabul görmesi, mağdurun rizikoları baştan kabul ederek açık veya örtülü rızasına, sağlıklı bir toplum yaratmak isteyen devletin spor müsabakalarında meydana gelebilecek zarar riskine müsaade etmesi gerektiğinden yola çıkılarak spor müsabakalarındaki müessir fiil niteliği taşıyan eylemlerin

hukuka uygun kabul edilmesi ve failin cezalandırılmaması kanaatimizce tehlikeli bir durum arz etmektedir.

Zira, bütün bu düşüncelerin genel itibariyle haklılık payı olmakla birlikte, spor müsabakalarındaki eylemleri belli şart ve çerçevede olsa bile baştan hukuka uygun kabul etmek kolaycılığa kaçmaktan başka bir şey değildir.

Her ne kadar, Dönmezer gibi bazı cezacıların, spor müsabakalarındaki eylemlerin de bir özellik taşımadığı, spor müsabakalarında meydana gelen suç niteliğindeki bir eylemin, diğer bütün eylemler gibi cezalandırılması gerektiğini, savunsalar da, biz bu görüşe katılmamakla birlikte, sporun sağlıklı bireyler yetiştirme amacı ve işlerliği için, bazı kriterler ışığında, spor müsabakalarında meydana gelebilecek müessir fiil niteliğindeki eylemler hakkında cezai takibat yapılabileceği düşüncesindeyiz.

Çalışmamızda kapsamlı bir biçimde ele aldığımız üzere, spor müsabakalarında müessir fiilin tespitinin zor olduğu aşikardır. Özellikle cebre dayalı spor müsabakalarında bu durum daha da belirgindir. Zira bu gibi sporlarda, kastın tespiti müsabakanın niteliği sebebiyle neredeyse imkansız hale gelmektedir. Ancak, yine çalışmamızda önerdiğimiz kriterler çerçevesinde tespit edilmesi kanaatimizce mümkün olabilecektir.

Gerçekten, niyet okuyuculuğuna kaçmadan, belirlediğimiz kriterler yardımıyla kastın tespiti halinde, spor müsabakalarında meydana gelen müessir fiillerin tespiti bir nebze de olsa mümkün olabilecek, hukuki koruma şemsiyesi altında kötü niyetli kişilerin bu eylemlerinin önüne geçilebilecek, böylece sporun işlerliği ve sağlıklı bir toplum yaratma amacına hizmet edebilmesine imkan sağlanabilecektir.

Bu bağlamda, spor hukuku ile ceza hukukunun sıkı bir ilişkiye girmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Cezanın genel ve özel önleme prensiplerinin işlerlik kazanması, özellikle spor müsabakaları açısından caydırıcı bir hal alması bakımından bu hususu önemsedığımızı belirtmek isteriz.

Unutmamak gerekir ki; suçlar cezasız kalırsa tekrarlanır, ve her tekrar edildiğinde toplumda infial uyandırır.

KAYNAKÇA

Akıncı, Abdullah Yavuz, Eskiçağlarda Atletler (Sporcular): Eğitim, Antrenman, Beslenme Ve Sporcu Yetiştirme Geleneği (Doktora Tezi), 2018.

Apaydın, Cengiz, Taksirle Yaralama Suçu, Ankara Barosu Dergisi, 2011, s. 64.

Argan, Metin, Spor Sponsorluğu Yönetimi, Detay Yayıncılık, Ankara,2004.

Artuç, M. (2014). *Spor tahkim kurulları*, TAAD, 5(19), (867-901),
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbd/issue/32268/356710>,(Erişim Tarihi:
05.10.2019).

Aydın, Çağrı Kan, Taksirle Yaralama, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.

Aydın, Muammer, “Spor Hukuku Enstitüsü Spor ve Hak”,
<http://www.sporhukuku.org/makaleler.php?id=34>, (16.04.2009).

Aydın, Muammer, “Spor Hukuku Enstitüsü Spor ve Hak”,
<http://www.sporhukuku.org/makaleler.php?id=34>, (16.04.2009).

Aydın, Zümer, Kasten Yaralama Suçu, T.C. Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2017.

Bıçakçı, Levent, “Türkiye’de ve Dünya’da Spor Hukuku, Yargısı ve Özellikleri”, G.Ü. Spor Hukuku Kolokyumu, Beta yayınları, İstanbul 2005.

Büyük Larousse Ansiklopedisi, C.16.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, C.16.

Centel, Nur/ Zafer, Hamide/ Çakmut, Özlem; “ Kişilere Karşı İşlenen Suçlar ”, Beta Yayınları, 1.Bası, İstanbul 2007.

Çağlayan, Ramazan, “ Spor Hukuku”, Asil Yayınları, 1.Bası, Ankara, 2007.

- Çelik, Özlem, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Kasten Yaralama Suçları”, T.C. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi). Erzincan, 2014.
- Devecioğlu, S. “Türkiye’de Spor Sektörü Stratejilerinin Geliştirilmesi”, Verimlilik Dergisi, Sayı: / 2, 2005, s: 117-134
- Dever, Ayhan/İslam, Ahmet, Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kültüründe Spor Algısı, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2015.
- Donatsch, Andreas, Çev. Koca Mahmut, “Spor Organizatörünün Cezai Sorumluluğu”, Ankara, 2004.
- Dorukkaya, Şakir/Kıratlı Aydın,/Ebiçlioğlu Fatih K., “Türkiye’de Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi, Halka Açılması, Finansmanı ve Vergileme”, Dünya Yayıncılık, İstanbul 1998, s.11-12.
- Dönmezer Sulhi, Erman Sahir; “ Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku ”, 9.Bası, Ankara 2008.
- Ekşi, Nuray, “Spor Tahkim Hukuku”, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2015.
- Erdener, Yurtcan, “Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu ve Yorumu”, Kare Yayınları, İstanbul, 2006.
- Erkekli, Turgay, “Spor Hukukunda Tahkim ve Uluslararası Tahkim” (Yüksek Lisans Tezi), T.C. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2017.
- Erkiner, Kısmet, “Türkiye’de Spor Hukukunun Oluşumu”, İBD Spor Hukuku Özel Sayısı, S.3, Mayıs 2007, s.18.
- Ertaş, Şeref/ Petek, Hasan, “ Spor Hukuku ”, Yetkin Yayınevi, Ankara 2005.
- Fişek, K. “Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Dünya’da ve Türkiye’ de Spor Yönetimi”, Bağırhan Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 1998, Genç, Durmuş Ali : Spor Hukuku Ders Kitabı, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1998.

- Güçlü, Mehmet, “Olimpiyat Oyunları ve Spor Sponsorluğu”, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 21, Sayı 3, Ankara, 2001, s. 223-239.
- Gülşen, R. “ Spor hukuku”, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- Günel, Ali Nadi/ Küçükgüngör, Erkan “ Türk Spor Hukukunun Genel Esasları ve İlgili Mevzuat”, Yetkin Yayınları, Ankara, 1998.
- Gürten, Kadir, “Roma Hukuku’nda Crimen Kavramı” Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- Hafizoğulları, Zeki/Özen,Muharrem, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar”, US-A Yayıncılık, Ankara 2011.
- Hakeri, Hakan, “Ceza Hukuku Genel Hükümler”, Seçkin Yayınları, Ankara 2008.
- Hürkan, Serhat, “Yıkılmayan İmparatorluk Futbol”, Ümit Yayıncılık, Ankara-2000,
- İçel, Kayıhan, “Spor ve Ceza Hukuku”, Seçkin Yayınları, Ankara, 2004.
- Kaplan, Yusuf, “Kitlelerin Afyonu Olarak Futbol Ve Futbol Paganizmi”, Yeni Şafak, 2016. <https://www.yenisafak.com/yazarlar/yusufkaplan/kitlelerin-afyonu-olarak-futbol-ve-futbol-paganizmi-2029942> (24.10.2019).
- Karaoğlu, E. “Spor Hukuku’nun Temel Kavramları ve Sportif Alanda Doğabilecek Hukuki İhtilaflar”, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017.
- Kasap, Hasan, “Halkın Spor Kültürünün Gelişiminde Yerel Yönetimlerin Avantajları”, <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=122> (20.10.2019).
- Kaya, Mine, “Sporda Şiddet Ve Düzensizlikten Kaynaklanan Tazminat Sorumluluğu” <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423934887.pdf> (15.10.2019).
- Kaymaz, Seydi/Gökcan, Hasan Tahsin, “5237 SayılıTürk Ceza Kanununda Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları”, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006.

Kiziroğlu, Serap Keskin, “Kasten Yaralama Suçu”, Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan, Ankara Üniversitesi Yayınları, Cilt 1, Ankara 2015, s.639-686.

Koca, Mahmut : “6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Düzenlenen Suçlar ve Kabahatler”, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Ed: Cumhur Şahin/İzzet Özgenç/İlhan Üzülmez, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

Kumartaşlı, Mehmet, “Yüzme Antrenörlerinin İletişim Becerileri İle Yüzücülerin Motivasyon Düzeylerindeki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 2018.

Kurt, Tuncer/Kılıç, Mahmut/Kılıç, Muhammet Nuri/Özbayraktar, Fatih/Yücel, /Engin, Kıvanç Cihan, “Türk Spor Tarihi“, MEB Yayınları.

Mahmutoğlu, F. S. “Das neue türkische Strafgesetzbuch, Allgemeiner Teil, Annales de la Faculte de Droit d’Istanbul”, C. 38, S. 55, 35-48.

Oğuzman, M./Barlas, N., “Medeni Hukuk”, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

Oruç, Murat, “Spor Tahkim Mahkemesi’nin (CAS) Del Bosque vs. Beşiktaş AŞ Uyuşmazlığına Vermiş Olduğu Kararın İncelenmesi”, *TBBĐ*, (92), 2011, 350- 376.

Önder, Ayhan, “Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar”, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.

Özen, Ü./ Eygü, H./Kabakuş, A. K. , “Üniversite Öğrencilerinin Sporda Şiddet Ve Saldırganlık Algıları”. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, S7, s.323-342. , Gümüşhane, 2013.

Özgenç, İzzet : “Değerlendirme ve Sonuç”, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

Öziş, Halil, “Amatör / Profesyonel Ayrımı,” 2015, <http://www.orduolay.com/yazarlar/halil-ozis/amator-profesyonel-ayrimi/2549> (21.10.2019)

- Özpinar, Berna; “Tıbbi Müdahaleden Doğan Sorumluluğun Türleri”, Ankara Barosu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Sağlık Hukuku Kurultayı, 1-3 Kasım, 2007 Ankara, 2008.
- Reinhart Michael, Çev. Özbek Özer Veli, “Sportif Faaliyetler Sırasında Yaralanmalar ve Kazalarda Ceza Takibatı Yapılmasında Kamu Menfaati”, Ünver Yener, “ Spor ve Ceza Hukuku”, Seçkin Yayınları, Ankara-2004.
- Sarıbrahimoğlu, Y. Selim/Bakanay, M. Ali/Tekin, Tarık, “Spor Hukuku”, Ankara, 2002.
- Schild Wolfgang, Çev. Hakeri, Hakan, “Antrenörün, Hakemin ve Seyircinin Ceza Sorumluluğu”, Ünver Yener, “ Spor ve Ceza Hukuku”, Seçkin Yayınları, Ankara-2004.
- Soyaslan, Doğan, “Ceza Hukuku Genel Hükümler”, Yetkin Yayınları, 9.Baskı, Ankara 2012.
- Şen, Ersan, “6222 Sayılı Kanun ve Sporda Ceza Sorumluluğu”, 2015 <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1692923-6222-sayili-kanun-ve-sporda-ceza-sorumlulugu> (17.10.2019).
- Tanrıverdi, H. “Spor Ahlakı ve Şiddet”, The Journal of Academic Social Science Studies, 2012, S.8, s. 1071-1093.
- Tayga, Yunus; “ Türk Spor Tarihine Genel Bakış”, GSGM Yayınları, No:87, Ankara,
- Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, Murat, “Teorik Ve Pratik Ceza Özel Hukuku”, Seçkin Yayıncılık, 14.Baskı, Ankara, 2017.
- Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok Murat, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku”, 3. Bası, Ankara 2006.
- Toroslu, Nevzat, “Ceza Hukuku Özel Kısım”, Savaş Yayınevi, Ankara 2008.
- Uslu, F. “Spor Hukuku Dersleri” Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Ünver, Yener, “ Spor ve Ceza Hukuku”, Seçkin Yayınları, Ankara-2004.

Yılmaz, Tuğsan, “Kasten Yaralama Suçu, Unsurları ve Cezası”,
<http://www.tugsanyilmaz.av.tr/ceza-hukuku/kasten-yaralama-sucu-unsurlari-ve-cezasi> (23.10.2019).

Zevkliler, Aydın, “Medeni Hukuk” , Seçkin Yayınları, Ankara 2000.

